

VÄLIS-EESTI

102. 434. 786.
Välis-Eesti ühingu erinumber

Nr. 4

APRILL

Välis-
biro-
teka

1938

Tallinna Majaomanikkude Pank

Harju 45.

Tel. 443-67, kodune keskjaam 478-50.

Hoiusummad,
laenud,
välisraha,
teraslaekad.

**ÜHIISTEGELIK
KINDLUSTUSSELT'S**

IEIEKS-MAJA

Tallinn, Vabadusväljak 10
Telefon 478-08

Jalanõud ja nahk

UNION

omavad parima kuulsuse.

«PÄEVALEHT»

ON ISESEISEV, LEVINUM JA LOETAVAM AJALEHT

«LASTE RÕÕM»

AINULAADNE LASTEAJAKIRI (ILMUB KORD KUUS)

Soovitame suures valikus:

Kõiki eestikeelseid raamatuid, maakaarte, linnaplaane ja vaatekaarte. Riigi- ja seltskonnategelaste päevapilte ja postkaarte. Kõigi Eestis ilmuvate ajakirjade peale tellimiste vastuvõtmine. Tellige ainult meie kaudu Eesti algupärast ja tõlkekirjandust.

Tellimiste täitmine asjatundlik, kiire ja korralik.

«PÄEVALEHE» RAAMATUKAUPLUSED

TALLINN, SUUR KARJA TÄN. 23 • PIKK TÄN. 2

TALLINNA EESTI KIRJASTUSE ÜHISUS

Aadr. Tallinn; Estonia

A/S. „Eesti Reisibüroo“

Peakontor: Tallinn, Raekojaplats, Kinga 3. Tel. 433-20.

Osakonnad: Tartu, Suurturg 7, Tel. 3-72.

Pärnu, Kalevi 42, Endla majas Tel. 1-13.

Telegrammide aadress: ERBO, Tallinn.

1. Raudteepiletite müük:

- a) kõikidesse kodumaa jaamadesse,
- b) kõikidesse Euroopa suurematesse linnadesse.

2. Laevapiletite müük:

- a) kõikidel kodumaa ja Baltimere liinidel,
- b) ookeanipiletid Inglise, Saksa, Poola, Belgia, Prantsuse, Rootsi, Hollandi, Itaalia ja Ameerika liinidel, kõikidesse ulgumere sadamatesse.

3. Õhusõidupiletite müük:

„Aero“, „Aerotransport“, „Deutsche Lufthansa“ ja „Loti“ liinidele.

Esindus ja agentuur kõikidest suurematest Euroopa reisibüroodest. Rahavahetus ja valuuta ost turistidelt. Välismaa passide ja viisumite muretsemine. Ringsõidupiletid turistidele terves Euroopas, ka Nõukogu Venemaal. Kohalikkude autobuseliinide piletid, o-ü. „Mootor“ j. t.

Nõuanded ja arvestused reisude kohta tasuta.

Veenduge

«LIVONIA»

Pilseni,

Eksport-Pilseni ja

Tartu-Musta

õlle kõrges kvaliteedis.

Ants Silvere «Livonia» õlletehas.

A-s. Tartu Pank

asutatud 1868. a.

Peapank : TALLINNAS – OSAKOND : TARTUS

TOIMETAB KÕIKI PANGAOPERATSIOONE SISE- JA
VÄLISMAIL. PANGA JUURES EESTI KINNITUS
AKTSIASELTS „POLARIS’e” PEAAGENTUUR

«POLARIS»

EESTI KINDLUSTUS-A.-S.

võtab vastu järgmisi **kindlustusi**: tule-, murdvarguse-, veo-, väärtsaadete-, kasko- (laevake-rede) ja klaasikindlustusi.

Seltsi **põhi- ja tagavarakapitalid** ületavad **Kr. 1.000.000.-**.
Seltsi asutamisest peale on **kahjude** eest välja maksetud üle **Kr. 5.310.000.-**. Soliidne edasikindlustus! **Kahjud likvideeritakse viivitamata!**

Juhatus asub **Tallinnas**, Vana Viru 12. Kõnetraat 426-66. Telegrammi-aadress: «Polaris». Osakond asub **Tartus**, Suur Turg 11. Kõnetr. 6-75. **Esindajad kõigis linnades ja maakohdades.**

VÄLISIEESTILASIED!

KÜLASTADES SUVEL KODUMAAD,
KÜLASTAGE KA PÄRNUT
Eesti kaunimat suvitus- ja kosutuskohta!

Üksikasjalisi andmeid ja kirjandust saab aadressil:
Pärnu, supelinspektorile.

PIIMAÜHINGUTE KESKLIIT
CENTRAL ASSOCIATION OF CO-OPERATIVE DAIRIES

„VÕIEKSPORT“

TALLINNAS, SUUR KARJA 23

TELEGR. „CENTREKSPORT“

TELEFONID:

kaubaosakond — melereitarbed 446-08
kaubaosakond — või 446-06

Võtab piimatalitustelt

vastu välis- ja siseturu võid, juustu
ning muid piimasaadusi turustami-
seks välis- ja siseturul

Müüb piimatalitustele

piimatööstusmasinaid, tünnimater-
jali, võisoola, võivärvi, pergamenti,
väävelhapet, amüülalkoholi ja kõiki
piimatööstustarbeid.

VÄLIS-EESTI

APRILL, 1938

Nr. 4

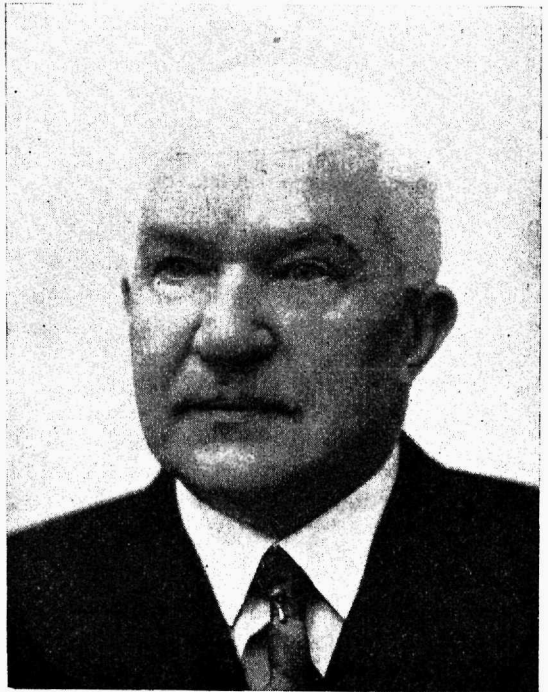
10. AASTARÄIK

Kodumaa kutsub!

**Välis-Eesti Ühingu 10. aastapäeva puhul «Välis-Eestile» kirjutanud
E. V. välisminister Fr. Ake I.**

Kasutan meeleldi juhust sõna võtta Välis-Eesti Ühingu 10. a. juubeli puhul ja annan edasi oma parimad soovid Ühingu poolt üritatud ülesande edukaks jätkamiseks mööda laia maailma laialipaisatud eestlaste pere koondamisel ja nende keskel eestluse ning Eesti riikluse mõtte ja vaimu säilitamisel ning süvendamisel.

Väljaränd kui laialdasemate tegutsemise- ning elatisevõimaluste loomine kodanikele ei ole iseenesest mingi pahe, kui sisemaine majanduslik olustik seda tingib. Selline oli seisukord veneajal, millal peamiselt maareformi puudumine kümneid ja kümneid tuhandeid eestlasi sundis otsima väljaspool kodumaad endale oma maalapikest. Samuti oli taassaavutatud iseseisvuse esimeste aastate ülearu agara ärilisele ettevõtlikkusele järgnenud majanduslikku ummikusse jooksmine põhjuseks tuhandete kodanike väljarändamisele. Kasee olimõistetav, arvessevõttes olusid. Loomulikult ei saa meie tõsiselt

Fr. Ake I.

arvestada puht-seiklusliku iseloomuga väljarändu, mis alati on eksisteerinud ja esineb ka edaspidi, kuid mille osatähtsus riiklikus elus on minimaalne.

Nüüd aga, kus Eesti siseolud on stabiliseerunud, kus meie majanduselu sammub jõudsasti tõusurada, kus tööolud ja tegutsemisevõimalused kõigil aladel on muutunud enneolematult avaraks, nüüd võib enamikul juhtudel emigratsiooni pidada paheks. Nüüd tuleb kõik teha selle vältimiseks, selgitada ja näidata, et suurem osa väljarändajaid pole leidnud kaugel kodumaast oma õnne, et pole maid, mis jooksevad «piima ja mett», ning tuleb töötada väljarännanud eestlastele kodumaale tagasipöördumise võimaluste andmise suunas, sest kodumaa on võimeline tööd andma kõigile.

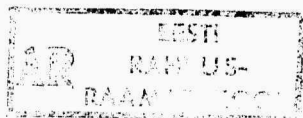
Selles ürituses näengi ma Välis-Eesti liikumise ja ta keskorgani – Välis-Eesti Ühingu – tähtsat ning tänuväärt ülesannet – koondada eestlaste ridu kõigis maailmakaartes, selgitada neile nende vana kodumaa, kuid Uue Eesti, ülesehitavat tööd ja üritusi, ülal hoida neis nende rahvustunnet ning valmistada ja tasandada teed nende tagasitulekuks isamaale.

Välisministeerium ja ta esindused välismaal, saatkonnad ja konsulaadid, on alati ja kõikjal püüdnud innuga osa võtta väliseestlaste organiseerimise tööst ning olnud paljudel juhtudel isegi initsiaatoreiks nende koondumisile ja annud neile selleks abi ning toetust võimaluste piires. See vastutulek meie ametiasutiste poolt jätkub ka tulevikus.

Ainult siin ja seal, kus väliseestlased on lasknud mõjutada end vastutus-tundetuist seikluslikest ning riigivaenulikest elementidest, on tekkinud arusaamatusi välisesinduste ja väliseestlaste vahel, kuid need on olnud mööduva ja mitte mööduandva tähtsusega meie välisesinduste üldisele suhtumisele väliseestlastesse. Välisesindused on alati valmis abistama neile seaduste poolt ettekirjutatud raamides välismaal hädasse sattunud kaasmaalasi, kui tegemist on tõsiste tööinimestega, ning kaasa aitama nende tagasitulekuks kodumaale. Nõnda on Välisministeerium teostanud väliseestlaste tagasirändu Hiinast ja N. S. V. Liidust ning praegu on käsil selle organiseerimine L.-Ameerikas.

Ka väljaspool seaduses ettekirjutatud piire on välisesinduste ametnikud alati püüdnud väliseestlastele ka isiklikult abiks olla nii nõu kui jõuga. Kuid peab aru saama, et sellisel isiklikul vastutulekul on omad piirid. Olles tegutsenud isiklikult kauemat aega vabariigi saadikuna välismaal, võin kinnitada täielise otsekoheusega, et väliseestlastesse on suhtutud meie välisesinduste poolt kõige võimaliku vastutulekuse ja abivalmisolekuga. Kui sel alal mõningalt poolt on tulnud kuuldavale nurisevaid hääli, siis on need olnud enam isikliku iseloomuga. Nii nagu ametnik peab suhtuma kodanikesse viisakalt, arusaavalt ta hädadest ja teenistusvalmilt, nii peab ka kodanik suhtuma ametnikusse väarikalt ning arusaamisega ta ülesandeist ja kohustusist.

Sel alusel, nagu tegelik elu on näidanud, on võimalik alati kõige sõbralikum ja lähedasem koostöö väliseestlaste ning välisesinduste vahel. Viimaste otsekohesteks ülesanneteks on Eesti kodanike ja nende huvide kaitse välismaal ning olude sunnil kodust lahkunud kõigi tööd armastavate eestlaste tagasirännuks võimaluste leidmine, sest kodumaa vajab töökaid käsi, kodumaa kutsub.

Välis-Eesti Ühingu 10. aastapäevaks.

J. Kristelstein, Välis-Eesti Ühingu
asutajaid ja esimees.

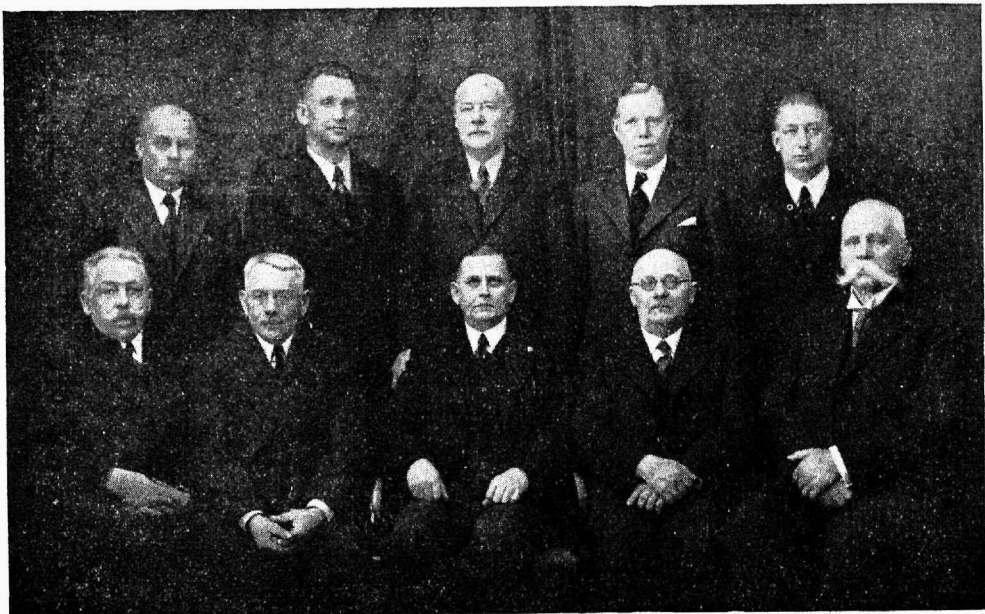
Välis-Eesti liikumine on tihedalt haaranud meie rahva eluavalduisi Sise- kui Välis-Eestis, nõnda et selle liikumise nimetuski osutub ühekülgses. Liikumist, mis hõlmab kogu eestlust ülemaailmses ulatuses, võiks õigusega nimetada eestluse liikumiseks, nagu see vastavalt on leidnud aset meie vennasrahva soomlaste juures.

Välis-Eesti liikumist selle laiemas mõttes, eestluse organiseerumist väljaspool Eesti etnograafilisi piire, võime jälgida juba üle poole sajandi tagasi varsti peale eesti asunike hulgalist suundumist Venemaale, mis sündis niipea, kui 1867 uus passikorraldus rahvale võimaldas üle kodukubernangu piiride valguda. Kuid ka väliseestlased kitsamas mõttes, s. o. eestlased, kes alaliselt asusid väljaspool Kodu-Eesti selleaegset asuriki, on küllalt vara avaldanud organiseerimise taht. Meie tunneme Ameerika eestlaste vanima organisatsioonina Eesti Heategevast Seltsi New Yorgis, mis asutati 1898. aastal.

Välis-Eesti liikumine tema praegusel kujul, liikumine, mis on koordineeritud ning ühelt keskkohalt juhitud, on vaieldamatult seotud Välis-Eesti Ühinguga. Ühingul leidub sellel tööpõllul tüsedaid teerajajaid, kelle töösse eestluse ridade koondamisel peame suhtuma suurima tunnustusega. Ei saa jätta meele tuletamast rohkearvulist eesti asunduste tegelaste peret, eriti kadunud August Niggol'it, tulist isamaalast, asunduste innukamaid juhte, kelle sulest on ka ilmunud põhipanevaid teoseid eesti

asunduste kohta ja kelle traagilist hukumist revolutsiooni keerises meie tõsiselt kahtsema peame, siis omaaegset asunduste instruktorit Saamuel Sommerit, kellest on teada, et ta suurema osa asundustest, kui mitte kõik, isiklikult on läbi käinud ja kes ka meie omariikluse ajal Piirimaade Seltsi juhina, samuti ka vaimustatud väliseesti tegelasena ning tulihingelise isamaalasena praegu veel energiliselt kaasa tõmbab seal, kus eestlust hädaoht varitseb. Peterburi Eesti Haridusseltsi asunduste osakonda oli omal ajal koondatud asunduste tolleaegse rahvusliku kultuurielu juhtimine. Esimene eesti asunduste kongress toimus 1910. aastal Peterburis, millest osavõtt oli väga elav. Kongressi otsusel toimus Narvas 1912. aastal asunduste laulupidu ning sellega üheaegselt ka teine asunduste kongress. Nagu sellest näeme, on tol ajal asunduste rahvusliku kultuuri elu arendamine olnud kõrgepingeline, mis aga paari aasta järele maailmasõja puhkedes arusaadavalt suure languse all kannatama pidi. Võiks arvata, et Eesti riikliku iseseisvuse saavutamisel luuakse kohe ka tihed ühendus rohkearvulise väliseestlaskonnaga ülemaailmses ulatuses. Meie näeme aga, et seda ei ole sündinud ning see on ka arusaadav, kuna kogu rahva energia tuli rakendada Kodu-Eesti riiklikule ülesehituse tööle. Välis-Eesti organiseerimise tööle võisime asuda alles aastakümne möödudes. Välis-Eesti Ühingu eelkäijana võttis juba Soome-Ugri Liit hõimutöö kõrval 1926. aastal ka Välis-Eesti kultuuritöö ning väliseestlaste rahvusliku koondamise oma töökavasse. Hõimutegelaste algatusel on toimunud 1928. aastal ka esimene Välis-Eesti kongress, kuna alles värskelt asutatud Välis-Eesti Ühing ei osutunud veel võimeliseks kongressi juhtimist enese kätte võtma.

Välis-Eesti Ühingu asutamise mõtte tekkis juba 1927. aastal. Mõtte algatajaks tu-

Välis-Eesti Ühingu juhatus 1937./38. aastal.

Istuvad vasakult: laeaur Ernst Jürgens (eluaegne liige), abiesimees Edward Wirgo, esimees Jakob Kristelstein (eluaegne liige), Konrad Mauritz ja dr. Oskar Kallas. Seisavad vasakult: August Kimberg (eluaegne liige), abiesimees ja „Välis-Eesti“ peatoimetaja Eduard Riisman (eluaegne liige), Jaan Mõlder, kirjatöötaja Viktor Kargaja (eluaegne liige) ja Ühingu büroo sekretär Bruno Tiido.

leb lugeda omaaegset Moskva eesti seltskonna agaramat tegelast Aleksander Leiner'it, kes Ühingu asutamise mõtte liikmapanemiseks väsimatult kihutustööd tegi meie äriühingondades ning seltskonnategelaste hulgas, tuues eeskujuks teiste maade vastavaid organisatsioone, olles nendega tutvunud oma sagedastel ärireisidel. Sügisel 1927. aastal läheb korda luua esimest, olgugi väikearvulist, koosolekut vannutatud advokaadi Rein Eliaseri juures, millest peale nimetatud võtsid osa Aleksander Leiner ja nende ridade kirjutaja, Ühingu asutamine leidis koosolekul üksmeelselt heakskiitmist ning samal koosolekul otsustati ka praegune Ühingu nimetus. Oli kaalumisel nimetusena ka Välis-Eesti Klubi, kuid see jäeti kõrvale. Asuti kohe põhikirja väljatöötamisele. Hiljem peeti veel mitu koosolekut. Mäletan üht neist „Kuld-Lõvis“, kuhu oli juba teisi asutajaid ligi tõmmatud. Organiseerimistöö tulemusena registreeriti 30. detsembril 1927 Välis-Eesti Ühingu põhikirja, millele olid asutajate hulgast alla kirjutanud Jaan Sitska, Aleksander

Leiner ja Viktor Kargaja. Ühingu asutamiseks vajalikkude liikmete kogumine ning tema aluste ja põhimõtete selgitamine on võtnud siiski veel mõni kuu aega, nõnda et esimene asutav peakoosolek on toimunud Tallinna börsi väikeses saalis 18. aprillil 1928. aastal 25 asutajaliikme osavõtul.

Alguses oli Ühingu tegevus suunatud peaaesjalikult majanduslikele aladele. Ühingu pidi välja kujunema sidemeid soetavaks ja ühendustpidavaks keskuseks eesti soost äriühingute vahel Sise-Eestis ja välismaal. Eesti äriühingute vahelised kindlad ning usaldatavad sidemed oleksid olnud selleks aluseks, millele oleks võinud tugeda kogu meie väliskaubandus tolaeagsele vabakaubanduse ajajärgul. Ühingu juures oli kavatsatud asutada krediitdivõime- ja informatsioonibüroo. Seega, nagu nägime, oli Ühingu tegevuse suund puht majanduspoliitiline ning tegevuse laiendamine teistele aladele oli isegi pidurdatud. Ühingu tegevust tema algaastail jälgides leiame, et on katsutud Välis-Eesti tööpõldu üsni jaotada teatavateks huvipiirkondadeks, jätta hoi-

Välis-Eesti Ühingu ideoloogilisest kujunemisest.

Dir. V. Kargaja, V.-E. Ühingu asutajaid ja juhatuse liige.

Aastaid tagasi tärkas üksikute Eesti äriühingute tegelastel mõte ühendada kodumaal neid ärimeni, kes enne Eesti riigi rajamist tegutsesid mitmel pool Vene siseriigi piirides ja osalt ka välismaal ning luua ühtlasi sidemeid väljaspool Eesti piire elutsevate eesti soost tegelaste ja

äriühingutega kui ka eesti asundustega.

Mitmed nendest mõttealgatajatest olid enne maailmasõda suure Vene riigi piirides äriühingutena tegelenud palju suuremas ulatuses ja omal alal omanud palju tugevama positsiooni, kui seda võimalik oli saavutada kitsastes Eesti siseturu tingimustes. Nii kaldusid mõtted instinktiivselt kaubaturu laiendamise teele ja ulatusid väliseestlaste juurde. Kuna Venemaal asuvate eestlastega võimatu oli ühendust luua välisel tingimustel, tõmbasid tähelepanu enesele järjekorras suuremad välis eesti asundused —

muorganisatsioonidele nende poolt juba haaratud haridus- ja rahvuspoliitiline töö Välis-Eesti põllul.

Tähendatud kitsamas suunas töötamine kestab lühikest aega, nõnda umbes kaks aastat. Lähenev majanduslik surutis ei mõjunud soodustavalt Ühingu liikmete arvule. Alguses oli Ühingul määratud kõrge liikmemaks (20 krooni), liikmete juurevoolu lootusel jõukamatest kihtidest, mis aga palju väärtuslikku elementi vähem jõukate hulgast Ühingust eemale jättis. Ühingu liikmeskonna kokkuvõtteks ähvardusel tuli Ühingu juhtkonnal astuda radikaalseid samme Ühingu liikmete arvu suurendamiseks, millele paratamatult seltsis tegevussuuna muutmine. 1931. aastal toimunud aastapeakoosolek otsustas liikmemaksu alandada 5 kroonile. Sellele järgnevatel aastail oli Ühing haaranud kõik Välis-Eesti liikumise harud niihästi majanduspoliitilisel kui kultuurpoliitilisel alal. Oma tegevuse suure ulatuse ning riikliku ja rahvusli-

ku tähtsuse tõttu on Ühingu enese ümber koonandanud suure hulga rahvuslikult mõtlejaid eestlasi, oma liikmeskonda kümnekordistades, võrreldes algusaastatega, ja on suutnud enesele hankida täiel määral riiklikku ja üldrahvuslikku tunnustust. Teisel ülemaailmsel Välis-Eesti kongressil 1933. a. tunnustatuna kõigi väliseesti organisatsioonide keskorganisatsiooniks, on Ühing sellise võimsa keskasutisena viimased viis aastat hoogsalt töötades seadnud enesele lipukirjaks eesti rahvustervikluse taotlemise ülemaailmses ulatuses.

Jäab üle soovida, et Välis-Eesti Ühing oma tegevuse teise aastakümnesse astudes säilitaks oma töö senist erapooletut rahvuslikku joont, mis ei ole mõjutatud poliitilistest vooludest ega klassivastoludest. See suund on seni suuresti kaasa aidanud selleks, et Ühingu ümber on võinud koondata ja koostööd arendada laialdased kihid rahvuslikult mõtlejaid eestlasi Kodu- ja Välis-Eestis.

Põhja-Ameerikas, Austraalias jne.

Teisest küljest isiklik tutvus ja ühised mälestused endisest elust ja tegevusest liitsid neid tegelasi sõbralikkude sidemetega. Neid sidemeid sooviti edasi arendada ja luua võimalusi sagedamaks koosviibimiseks, tõmmates selle ringi hulka ka teisi samade huvidega tublisid eesti rahvusest isikuid, nii kodu- kui välismaal.

Nõnda otsustati asutada 10 aastat tagasi Välis-Eesti Ühing, milleks koostati vastav põhikiri ja kodukord. Ühing oli kavatsetud ellu kutsuda esialgu kitsama klubitaolise organisatsioonina liikmete omavaheliseks läbikäimiseks ja mõtetevahetamise kohana majanduslikkude küsimuste üle ja eriülesandena oli ette nähtud äriühenduste soetamine väliseestlaste ja Kodu-Eesti vahel kui ka väliseestlaste endi vahel, hankides ja andes selleks otstarbeks õiget ja tarvilist igakülgselt informatsiooni nii üksikute väliseestlaste kui ka eesti asunduste kohta, ühtlasi neid informeerides Kodu-Eesti olude ja Kodu-Eesti turusaaduste üle.

Ühingu tegevusseastumisel tuli isegi nende piiratud ülesannete täitmiseks hakata hankima igakülgsed täpseid andmeid väliseestlaste ja väliseesti asunduste kohta, registreerima nende elukohti, elukutseid ja elamis tingimusi, nendega kirjavahetusse astuma. Tegelik töö kergitas esile küsimusi väliseestlaste elu kohta palju laiemas ulatuses kui see Ühingu alguses kavatsetud oli. Kerkisid esiplaanile täies ulatuses väliseestlaste rahvus-kultuurilised küsimused, hingelised tarvidused, tõrjudes kõrvale puhtmajanduslikke sihte. Tegelik väliseestlaste organiseerimistöö viis

ühendusse ka teiste välisrahvuste organiseerimistööga. Saadakse ülevaadet Välis-Soome, Välis-Poola, Välis-Leedu, Välis-Saksa ja teiste rahvuste organiseerimistöö ulatuse ja sihtide kohta. Sellest kõigest selgub meile varsti, et kitsaringilise klubina ja majandusliku informatsiooni keskusena meie ei jõua kuigi kaugele, vaid säärane piiramine pidurdaks ainult tähtsa rahvusliku töö väljaarendamist.

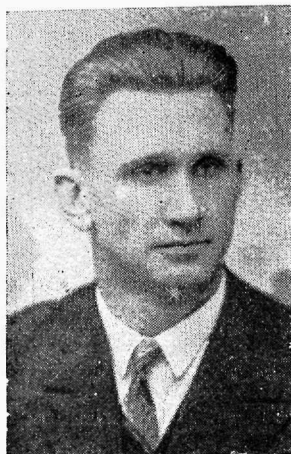
Selle äratundmise tagajärjel leidsid varsti aset ka muudatused Välis-Eesti Ühingu eesmärkide ja ülesannete fikseerimisel, viidi läbi põhikirjas ja kodukorras vastavad muudatused, andes Ühinguale kõige kaugemale ulatavad rahvuslikud sihid. Selle järele V.-E. Ühing seab oma sihiks:

1) rakendada Välis-Eesti ja Kodu-Eesti ühisele rahvuskultuurilisele ja majanduslikule ülesehitavale tööle kodumaa kasuks;

2) säilitada ja arendada väliseestlastes rahvuslikku vaimu ning süvendada rahvuslikku ideoloogiat;

3) luua igale väliseestlasele moraalse ja majandusliku toetuse kaudu tugev seljatagune, soodustades nende õige majandusliku asendi leidmist võõrsil hästikogutud informatsiooni kaudu ja aidates kaasa väliseestlaste jõukuse tulusale paigutusele rahvuslikkudes huvides.

Nende laiaulatuslikkude ülesannete teostamisel töötab Välis-Eesti Ühing ka praegu täie innuga ja on saavutanud tähelepandavaid tagajärgi. Julgeme loota, et Välis-Eesti Ühingu tegevus ka edaspidi tagajärjekalt aitab arendada ja süvendada rahvuslikku vaimu väliseestlastes ja hoida neid vaimses ühenduses Kodu-Eestiga.

Välis-Eesti liikumise arenguradadelt.

Ed. Riisman, Välis-Eesti Ühingu abiesimees.

Tõendatakse, et eestlased omavad tugevat organiseerimisevõimet. Paljude teiste rahvustega kõrvutatutena on eestlased organiseeritumaid. See organiseeritus mõnigi kord ulatub võistlemise tungist ergutatuna liialduseni, põhjustades eestlase enda ironiseeringut enda kulul — kus kolm eestlast koos, seal on kaks seltsi!

Kui Kodu-Eesti vabanes võõra surve alt, algas hoogne organiseerumine kõikidel aladel. Hariduslike organisatsioonide võrk tekkis üle maa. Riiklik ja ühiskondlik ülesehitav töö Kodu-Eestis iseseisvuse esimestel aastatel nõudis nii palju pingutusi, et mõnigi tegevusväli, mis otse silma all ei olnud, jäi teatud määral sööti. Suurimaks seesuguseks tööpõlluks oli Välis-Eesti. Sisemise tööpinge all jäid paratamatult teisele plaanile välised probleemid, mis otseselt ei olnud seotud Eesti sisemise elu küsimustega ja riikliku olemasolu probleemidega.

Teisest küljest jäi algaastail kuidagi ebamääraseks Välis- ja Kodu-Eesti suhete kujunemine. Venemaa eestlaste kodumaale opteerumine peale Vabadussõda tekitas mõneski küsimuse, kas meil Välis-Eesti probleemi üldse alles jääb, kui väliseestlased iseseisvuse saabumisel kodumaale tagasi pöörduvad. Nii mõneski meis oli siis esimeste aastate rahvuslikku

vaimustust ülekeevalt palju, uskudes, et nüüd kõik eestlased, kes surve aegadel veeresid võõrsile, tingimata kodumaale tagasi tulevad. Venemaa eestlaste massiline tagasitulek näis seda optimismi teatud määral õigustavat. Ei olnud ju väljarändamise peamiseks põhjuseks Eestist kunagi rahvastiku liigne tihedus või n. ö. ruumipuudus, nagu paljudes teistes Euroopa riikides. Elanikkude arvu poolest võinuks Eestis vabalt teostuda immigratsioon. Eestlaste väljarändu põhjustasid enne iseseisvust peamiselt majanduslik ja poliitiline surve. Nüüd olid kõrvaldatud need põhjused, nii majanduslikud kui ka poliitilised, mis varemini eestlasi kodumaalt välja tõrjusid. Maareformi tõttu suured maatagavarad läksid eestlaste oma kätte. Kõikide eelduste järgi pidi jätkuma tööd kõigile, ka uutele juurdetulijatele. Sellepärast võis tõesti uskuda, et algab mitte ainult Venemaa eestlaste, vaid kõigi eestlaste suur tagasirändamine kodumaale.

Ometi kujunes olukord teissuguseks. Sõja laastavaid tagajärgi ei olnud kerge kõrvaldada nii lühikese ajaga. Eesti majanduslik elu nõudis oma korraldamiseks aastaid. Kujunes jälle olukord, kus kodumaa tundus jäävat kitsaks paljudele oma poegadele ja tütardele ja tuleviku väljavaated näisid tumedad, kuigi nüüd eestlased olid ise oma riigis peremehed. Ja juba esimesel aastakümnel pidi Eesti ohverdama võõrsile suured hulgad oma paremaid poegi-tüt-reid. Mäletame veel elavalt seda suurt väljarändamise õhinat Austraaliasse ja Lõuna-Ameerikasse, mis siis

vallutas paljusid, kes pessimismi tuhinas uskusid, et Eestil ei ole majanduslikku tulevikku.

Väljarändamise hoog elustas uuesti ka väliseestluse probleemi.

Meil valitses vaade, et väliseestlane on kodumaale kadunud ja teda ei saa enam kuigi palju arvestada, kui ta püsivalt võõrsile asub. Ja — imelik küll! — esimene suur tagasirändamine Venemaalt kodumaale tekitas isegi mõnedes rahvakihtides pahameelt. Siis, kui tööolud olid kitsad, tähendas uute Venemaa eestlaste juurdevool võistlust, töösaamise võimaluste vähenemist, mille tõttu hakati isegi teatud määral viltu vaatama optantidele ja nimetuski „optant“ omandas mingisuguse erilise kõrvalmaigu. Nii et — kuigi väljarändamiseõhin tekitas muret, ei võinud palju juttu teha ka väliseestlaste kodumaale tagasikutsumisest, eriti nende, kes vajasid tööd.

Viga peitus selles, et Venemaa eestlaste massiline tagasipöördumine toimus ajal — nagu juba tähendasime, — kus meie tööstus ja majandus ei olnud veel jalgu alla saanud. See tagasirändamine oli erakorraline, kunstlik, mitte majanduslikkudele võimalustele baseeruv. Selles olukorras olnuks isegi teatud määral otstarbekam väljarändamine kui tagasirändamine, ja näemegi, et väljarändamine hiljem paratamatult teostus. Kui siis väljarändamise pärast riigi juhtivad tegelased ärevusse sattusid, ei oleks selleks õieti pidanud olema erilist põhjust, kuid selleaegse suhtumise juures Välis-Eestisse oli ta arusaadav — nagu märkisime, vaadati väliseestlastele siis kui Eestile kadunud kodanikele. Iga uus väljarändaja oli nagu rahvuslik kaotus.

Ainult probleemiga lähem tutvumine tõi sellesse vaatesse murrangu.

Väliseestlased ise oma enamikus, eriti hilisemad iseseisvus-aegsed väljarändajad, ei ole end kunagi lugenud kodumaale kadunuteks. Nad vaatasid endile kui ajutistele emigrantidele,

kelle elu lõppsiht on ikkagi kodumaa. Väljarändajad asutasid omale agaralt organisatsioone, kus patriotism ja kodumaa-armastus löid isegi rohkem lõkkele kui nende Eestis viibimise ajal — sest nüüd alles osati õigesti hinnata seda, mis oldi kaotanud. Need väliseestlaste organiseerimise idud pidid paratamatult varem või hiljem känduma laiemale pinnale. Varem või hiljem pidi kujunema vajaliseks sideme loomine nii väliseestlaste organisatsioonide endi kui ka kodumaa vahel.

Ka väljarändamine kui niisugune vajas korraldavat kätt. Juhusliku ja organiseerimatu väljarändamisega paljud eestlased sattusid n. ö. vihma käest räästa alla, nagu Brasiilia juhtumil. Milline vajadus oli asutuse või organisatsiooni järele, mis oleks kogunud väljarändamise sihtmaade üle õigeid erapooletuid andmeid, et siis väljarändamist juhida nendes maa-desse, kus majanduslik olukord tõesti uutele juurdetulevatele töökätele võimaldanuks inimväärset äraelamist! Olnuks juba tol ajal selline organisatsioon, vaevalt küll vajanuks siis tagasitoomist Brasiiliast need eestlased, kelle kodumaale toimetamise aktsioon praegu käsil on, sest nad ei oleks siis vist küll välja rännanudki.

Kui aga väljarändamine siiski kord oli aset leidnud, tuli otsida teid, kuidas väljarännanute edaspidiseid samme juhtida ja kuidas hoida neid alles oma rahvusele. Hakkas pinda leidma uus mõte, et väliseestlane ka võõrsil võib väga hästi kodumaale ja oma rahvale kasulik olla, kui ta sidet oma sünnimaaga ei kaota. Kas või sellegagi, et ta vanadusepäevil oma kogutud kogemustega ja tagavarakapitaliga Eestisse tagasi pöördub.

Need probleemid, ühel või teisel kujul esitatutena — kümme aastat tagasi veel vägagi udused, piiritud ja selgusetud — ergutasid siiski juba mõnesid olemasolevaid organisatsioone tähelepanu pühendama ka

Välis-Eesti
Ühingu revidee-
riv toimkond
1937/38. aastal.

Istuvad vasakult:
Ühingu eluaegne
liige Juhan Rum-
berg, Jaan Lor-
rens, Jaak Vink
ja Rudolf Ise. Pildil
puudub Har-
ald Thalberg.

Välis-Eestile. Erksamat silma jatkus selleks noortel. 1926. a. pani Eesti Koolinoorsoo Keskliit Eesti Kirjanduse Seltsile ette kutsuda kokku kultuurorganisatsioonide nõupidamine väliseestlastega ühenduse loomise küsimuse harutamiseks. Nõupidamine kutsuti kokku ja seal valiti vastav eritoimkond, mis jäi töötama Kirjanduse Seltsi juurde. Selle algatuse esimeseks tulemuseks oli Ameerika eestlaste ekskursiooni vastuvõtmine 1927. a. (F. Kull. „Välis-Eesti Almanak“ I, 1929. a.)

Sama aasta sügisel, kui asutati hõimutöö ülesannetega tegelev keskoondis „Fenno-Ugria“, läks väliseestiline töö viimasele üle. „Fenno-Ugria“ korraldusel toimuski 1928. a. laulupeo ajal I väliseestlaste päev (kongress).

Kahjuks tegelesid kõik need organisatsioonid Välis-Eesti probleemidega ainult kõrvalküsimustena ja väliseestiline liikumine kui niisugune ei saanud jalga alla.

Kui 1928. a. asutati Välis-Eesti Ühing, siis tema asutajatel ei seisnud silme ees mitte mingisugune suur ülemaailmne väliseestlaste keskorganisatsioon, vaid rohkem küll majanduslik klubi, mille sihiks oli oma ümber koondada usaldatavaid isikuid nii kodu- kui väliseestlaste hulgast, et

nende abil siis saavutada mitmesuguseid majanduslikke sihte. Kuid tegevuse laienemine tuli õige peatselt, nagu iseendast, võiks öelda — paratamatult. Ülesanded ise sundisid end peale.

Kui nende ridade kirjutaja 1928. a. liitus Välis-Eesti Ühinguga, siis, olles liikunud ja tegutsenud juba Välis-Eesti organisatsioonides võõrsil ja olles teadlik Välis-Eesti liikumise suurematest tuleviku ülesannetest, nägi ta oma ees juba Välis-Eesti Ühingu suurt tuleviku missiooni. Selle eesmärgiga pani nende ridade kirjutaja ette asutada 1929. a. Välis-Eesti Ühingu oma häälekandjat, sest teisiti olnuks raske suure organiseerimistöö läbiviimine väliseestlaste seas ja nende püsiv sidemepidamine kodumaaga. Nagu iseendast toimus siis see, et terve väliseestiline tegevus koondus Välis-Eesti Ühingu kätte. Nii liitus juba 1930. a. märtsis „Eesti Hõimu“ lisana ilmuv „Väliseestlane“ „Välis-Eesti Almanakiga“ (ilmus algul 4 korda aastas, siis iga kahe kuu takka ja nüüd juba teist aastat ajakirja „Välis-Eestina“ iga kuu kord) ning selle järele läks ka kõik muu tegevus ühingu „Fenno-Ugrialt“ Välis-Eesti Ühingu. Selged piirjooned Välis-Eesti liikumise suurtele ülesannetele tõmmati aga II Ülemaailmsel Välis-Eesti kongressil, kus Välis-

Eesti Ühing tunnistati juba ametlikult kõikide Välis-Eesti organisatsioonide keskorganisatsiooniks ja Välis-Eesti liikumise keskuseks.

Sellest ajast algades kaob juba ka kobamine ja katsetamine Välis-Eesti liikumises, see saab kindla suuna ja ülesanded. Sellest ajast peale areneb juba Välis-Eesti liikumine suurte edusammudega, õigustades kõigiti oma suurt osa eesti rahva nii kultuurilises kui ka majanduslikus ülesehitavas töös.

On loodud elav side kõikide tähtsamate Välis-Eesti keskustega üle maailma, mis on õieti esimeseks ja tähtsamaks sammuks terves liikumises. Kuid mitte ainult sideme loomine seltside ja ühingutega, vaid ka üksikute väliseestlastega, kus nemad ka ei asuks ja kus nad ka ei elaks, on olnud põhjarajav Ühingu tegevusea kestel. Ja sel viimasel alal jätkub tegevust veel aastateks ning aastateks. Sellele vundamendile tugenevad kõik muud arvukad ülesanded.

Sideme pidamisega ja informatsiooniga oma kodumaast saab esimese põlve väljarändajaid igatahes veel päris kergesti hoida oma kodumaale lähedal.

Märkame sootuks uut hoogu ja vaimustust väliseesti organisatsioonide tegevuses, eriti kaugemates maades, sellest ajast algades, kus väliseestiline organiseerimistö on n. ö. keskendatud. Juba see teadmine, et eestlaste organiseeritud grupp ei ole jätud võõrsil ainult enda hooleks, kelle tegevus ja töötulemused sissamasse jäävad ja võib-olla kord iga suguse tähtsuse kaotavad, vaid et seda tegevust kodumaalt suure huviga jälgitakse ja hinnatakse, on suureks tõukejõuks seltskondlikus tegevuses.

Vaadakem, kuidas aasta-aastalt väliseestlaste peres pühitsetakse ikka suurema pidulikkusega Vabariigi aastapäevi ja Välis-Eesti päevi, kuidas kodumaa pidulikud juubelpäevad leiavad elavat vastukaja väliseestlas-

tes — kas seda olnuks muidu, polnuks mitte ülemaailmselt organiseeritud Välis-Eestit? Me teame, et Vabariigi aastapäeva pühitseti varemni vaid mõnes üksikus Välis-Eesti keskus ja sedagi tihti väga tagasihoidlikult vastukihutustöö tõttu pahemalt poolt. Nüüd on asi põhjalikult muutunud.

Näeme, kuidas vaimustatud väliseestlaste hulgad valmistuvad sõiduks üldlaulupeole ja teistele juubelipidustustele sel suvel.

Näeme, kuidas teostub see, mida aastat kümme tagasi me ei julgenud veel lootagi. Siis, suures väljaränduõhinas, julgesime vaevalt mõelda sellele, et tuleb kord aeg, kus me võime soovitada väliseestlaste tagasirändamist, kartuseta, et korduks see, mis leidis aset Venemaa eestlaste kodumaale opteerumisel. Eesti on majanduslikult kosunud ja jõudnud kindlale järjele. Töötavatest kätest on tekkinud puudus. Ei ole enam karta, et tagasipöörduv väliseestlane ei saaks ära kasutada siin oma elukogemusi ja oskusi. Näeme, et see omaegne suur väljarändamishoog muutub nüüd isegi teatud määral kasuks Eestile: need eestlased, kes tööpuuduse tõttu oleksid pidanud kodumaal virolema ja ootama vaid paremaid aegu, külvates siin rahulolematust ja rahutut vaimu, on nüüd võõrsil kogunud kogemusi ja teadmisi, mis on ka Eestile suureks kasuks. Nüüd rutavad paljud neist kodumaale tagasi, rinnus mitmekordselt suurem armastus oma sünnimaa vastu, kui kunagi enne, ja olles võõrsil õppinud ka viltsusi ja raskusi mehiseilt kandma.

Keegi ei saa olla prohvet tuleviku suhtes, kuid me usume siiski, et senistele edusammudele mingit üllatavat tagasilangust ei järgne, vaid et Eesti töotusrikas tulevik kodu- ja väliseestlasi liidab senisest veel rohkem üheks tervikuks, vaatamata riikide piiridele ja ookeanide eraldavatele vahedele.

Tagasirändamise tegelik tasuvus.

Alfred Tamm.

Välis-Eesti Ühing, kelle liikmeskond kodumaal oma enamikus koosneb neist, kes ise kunagi pole Eestist eemal viibinud, pooldab ja on pooldanud alati eestlaste suuremat koondumist oma kodumaa piiridesse. Aga kuna nii mõnegi tarviliku põhimõtte rakendamine tegelikus elus paraku pole alati kohe läbiviidav, ja kuna ka Eesti olud iseseisvusaja esimesel paaril aastakümnel loomulikult püsisid küllalt korraldamata ja ebastabiilsetena, mida omalt poolt veelgi süvendas ülemaailmliku ulatusega majanduskriis, siis pole kodumaal viibivad eestlased oma suguvendadeõdede tagasikutsumist varem tahtnud kindlamalt ja tõsisemalt üritada. Juba küll viis aastat tagasi, eelmisel Välis-Eesti kongressil 1933. a. suvel Tallinnas, võeti muude hulgas vastu resolutsioonid, mis kõnelevad tarvidusest väliseestlasile Kodu-Eestisse tagasipöördumist ja soodsa tegevusala leidmist kodumaal hõlbustada, kodu- ja väliseestlaste ühiseid majanduslikke ettevõtteid organiseerida jne. Viimastel aastatel juba ongi julgetud asuda nende resolutsioonide rakendamisele kindlakujulisemalt, kuna olud Eestis on hästi paranenud.

Poliitilised mullistused üksikutes maailmaosades, ja ka seal, kuhu omal ajal suunduti huupi, on vahemikus juba paisutanudki kodumaale kohe tagasitahtjate väliseestlaste arvu. Tulevad tagasi eestlased Šanghaist, Harbiinist, siis kuni 150 inimest korruga Brasiiliast, jne. Ja ametliku tunnistusena, et rahva igagi liikme, — asugu ta sattununa kas või põhjanabale, kas või teise maailma otsa, — rehabiliteerimine ja tagasi kodumaale aitamine on rahvuslikult ülitähtis, Eesti valitsus juba ongi määranud krediiti esialgu 40.000 krooni suuruses nende väliseestlaste

sõidukulude katteks, kes hälbides võõrsile on jäänud raskustesse.

Kui asuda vaatlema praeguste kodumaa olude sobivust tagasisiirdujatele, siis võiks julgesti kindlaks öelda, et ükski tagasi jõudnu ei jää hätta kodumaal. Nende ridade kirjutaja kuika teiste autorite poolt viimastel aegadel eesti ajakirjanduses, — käesoleva ajakirja veerud kaasa arvatud (vt. „Välis-Eesti“ nr. 6, 1935, nr. 7 ja nr. 10, 1936, nr. 8, 1937), on ilmunud mitmeid põhjendatud kirjutusi, milles tagasirändamise soovitatavust väliseestlasile on tõstetud esile. Käesolevas „Välis-Eesti“ juubelinumbris seepärast piirdume vaid kõige seniõeldu kokkuvõttega.

On selge, et ainelise aluseta tagasipöördujal Eestisse praegu siin tuleb, — alul mingit erilist nõudlikkust näitamata, — leppida ka iga juhusliku töö ja teenistusega. Majandusolud Eestis on viimastel aastatel niivõrd ulatuslikult paranenud, et tööleidmine osutuks võimatuks vaid neile, kes on eriliselt saamatud ja algatusvõimeta, ja seda ühestki väliseestlasest, olgu tema võõrsilviibimise kogemused ei-tea-kui kurvad, oletada ei saaks. Kui avaneval tööalal polegi erilist meeldivust ja palk on väike, siis, samaselt nagu välismaal, võib oma võimeid, kui nad väärivad paremat, rakendada mujale hiljem. Eesti väike-, kesk- ja suurtööstus ning põllumajandus, — kõik nad praegu ootavad töökäsi.

Asjaliku vaimu ja virkuse kasvades Eestis eesti majandustegevus alles on saamas hoogu, mida oli kammitsenud vana vene aegadest juurdunud põhimõte: jumalal päevi, peremehel leiba. See aga muidugi veel ei tarvitse hirmutada neid, kes võõrsil on näinud mitmesuguseid pigistusi

ja tööliste kurnamismeetodeid röövkapitali suurkätistes. Eesti töökiirus, töötunnid ja suhteliselt ka töötasu pole tööandjate ja -võtjate vahekor-dades veel kuski põhjustanud selliseid liigratsionaliseerimisest tekki-vaid, üldkahjulikke teravusi, nagu neid näeme välismail.

See asjaolu tohiks osutada julgus-tavaks ka neile väliseestlasile, kes suurema õnne, teguvõimsuse ja kokkuhoiu abil võõrsil oma vanemaks eaks ja oma järeltulijale on suutnud koguda suuremaid või vähemaid varandusi ja kapitale ja neid nüüd tahaksid rakendada kodumaal. Selliseid väliseestlasi ongi siirdunud ja siirdub kodumaale järjest. Lisaks näidetele neist ettevõtlusaladest, millel väliseestlased kodumaal tagajärjekalt on näidanud oma võimeid ja kasutanud oma kogemusi, — mille kohta toime ülevaate juba 1935. a. „Välis-Eestis“ nr. 6, — mainime siinkohal veel ehitustegevust linnades. Juba mõni aasta tagasi Tallinnas oli üldiseks kõneaineks paari endise väliseestlase julgus ja taip suuremate elumajade ehitamisega ja nende edasimüümisega endile raha teenida. Tallinnas korteri-kriis vahemikul on süvenenud veelgi, ja kuna ehitusmaterjali hinnad praegu enam ei näita kallinemist, leiaks ka vähese kapitali omanik, — kodumaalasist veelgi suurema ettevõtlikkusega väliseestlane, — sellel alal tänuliku tööpõllu.

On mitmel-setmel korral loetletud ja kirjeldatud mitmesuguseid muid tööndus- ja põllundusalasid, mis Eestis alles ootavad taibukaid viljelejaid. Nagu juba mainisime, praegu lõppeks juba ka kodueestlane ise on haardumas aladele, kuhu ta varem ei sõandanud või ei suutnud rakendada, ja on ka kindel, et olukord neil aladel tulevikus poleks enam selliselt võistlusvaba, nagu ta on praegu.

Kodumaale investeeritud väliseest-

lase tööjõud ja kapital osaval mahu-tamisel kahtlemata kannaksid suuremaid protsente kui see oleks võimalik paljudes kohtades välismail, kus rippuvus juhuslikust konjunktuurist märksa suurem. Millist osa võibki etendada näit. mõnetuhande-krooni-linegi (eesti rahas) panga hoiuarve eestlase loomusele nii endastmõistetavalt vajaliku iseseisva tööndus- või äriettevõtte rajamiseks, ütleme, kuskil Austraalias või Ameerikas, — Eestis aga sama rahaga jõuab kindlasti kaugemale virelemata. Näited endistest meremeestestki, kes kodumaal on omandanud maju ja avanud kauplusi, mõnedest kõrgemagi haridusega isikutest, kes võõrsil olid jooksupoisteks, kuid Eestisse tagasi tulles tõusid suuremate ettevõtete etteotsa, — need kõik võivad kõlada propagandaliselt optimistlikena, aga nii see on.

Kodumaa elab praegu tõsiseid asjallikkusse süvenemisse, rahva hea käekäigu, — tema ainelise ja arvulise jõu tõstmise rangeid päevi. Otse imetlusväärseina, nii mitmeski hämmastavaina tunduvad nende ridade kirjutajale, — kes ka ise on äsjaseid väliseestlasi, — ainult viimastegi aastate kestel tegelikult kõikides eesti eluavaldustes saavutatud suured tulemused. Käesoleva kirjutuse raamides seda kõike loetleda muidugi pole võimalik, ja seda pole ka tarvis. — Palju tööd on alles pooleli ja tegemata, tuleb ette veel küllalt vigu, ja toimub nii mõndagi vildakalt ja ülekohtuselt. Aga otsustavaks jääb küll see, et eestlane on end kord siiski püsti ajamas, ning suur võimalus isiklikult kaasa elada oma rahva ja oma kodumaa uuestisünni aegu peaks ka igale tõsisele väliseestlasele osutama selleks tõmbejõuks, mis võõraste läätseleeme juurest tema meelitab kõhkle-mata ja viivitamata uuele väljarändamisele — oma kodumaale.

Välis-Eesti Ühingu 10 a. tööpõllult.

B. T i i d o, Välis-Eesti Ühingu sekretär.

Välis-Eesti Ühing on kümne aastaga väikesest organisatsioonist kasvanud üle maailma asuvatele eestlastele tuntud keskuseks. Ühingu tegevus selle lühikese aja kestel on sündinud peamiselt töö organiseerimise tähe all.

Kui tagasi vaadata Ühingu algaastatele, siis väärib eriti mainimist Ühingu tollaegsete tegelaste kindel usk ja püsiv tahe. Ainult selle järjekindla ning ennastsalgava töö tulemusena võib Ühing nüüd rahuldustundega tagasi vaadata oma 10-aastastele saavutustele.

Ei olnud kerge ei millestki luua ülemaailmse ulatusega organisatsiooni, mis haarakaks rahvuspoliitilisi ja rahvuskultuurilisi alasid ning oleks tõeliseks usaldusväärseks keskuseks terve maailma eestlaskonnale.

Selle töö tähistamisel tuleb kõige pealt peatuda Välis-Eesti Ühingu juhatuse liikmete juures, kellest paljud on Ühingu asutamisaajast saadik võimaldanud oma asjatundlikku ning ka materiaalist abi. Oli ju Ühingu aineline seisukord algaastatel äärmiselt raske, millest üle saadi peamiselt vaid juhatusliikmete ainelise toetuse kaasaabil. Eriti palju muresid tekitas tol ajal Ühingu häälekandja küsimus, sest erisisulise ajakirjana nõudis ta palju aega sisetöötamiseks ja leviku suurendamiseks. Ka ei olnud siis veel loodud see tihe kontakt väliseestlastega ja V.-E. organisatsioonidega, millele Ühing praegu rahuldustundega võib toetuda ja mis võimaldab ka ajakirja paremat levikut.

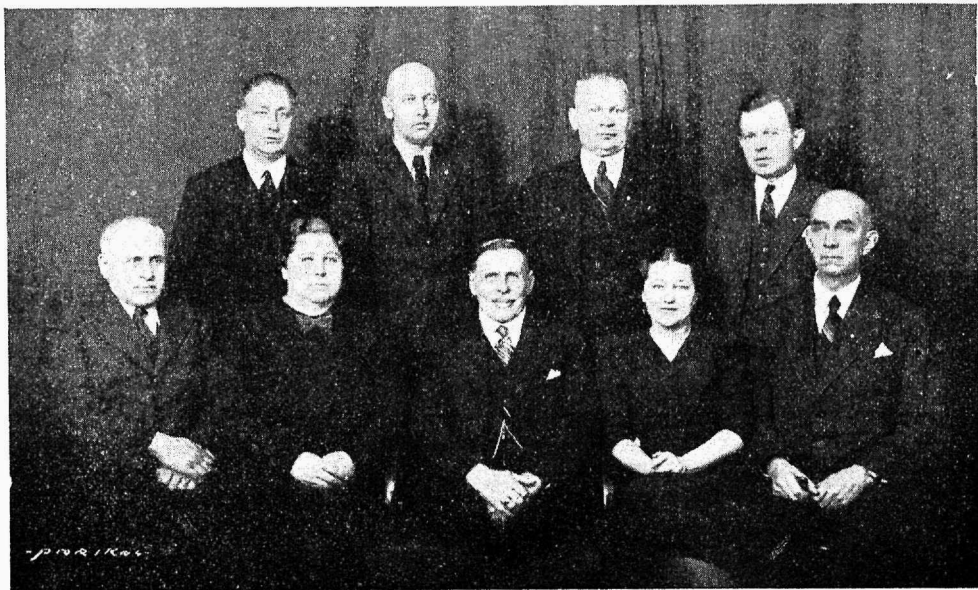
Nagu öeldud, on paljud juhatusliikmed Ühingu juhtimisest osa võtnud juba ta asutamisest saadik. Kõige vanem nende hulgas

on Ühingu asutajaid Viktor K a r g a j a, kes 10 aastat on olnud Ühingu juhatusliikmeks. Ühingu esimene esimees Jaan S i t s k a, kes rasketel aegadel Ühingu juhtis, varises möödunud aastal maamulda. Viimased 8 aastat on esimeheks olnud notar Jakob K r i s t e l s t e i n, kes kõige südamega on alati olnud asja juures, Eduard R i i s m a n i ja Edward W i r g o teeneterikkal kaasaabil. Ei oleks ettekujutatav Ühingu populaarsus ja areng ilma ajakirja „Välis-Eesti Almanaki“ ning kuukirja „Välis-Eestita“, mille toimetamisel algusest saadik tegev on olnud Ed. Riisman. Kauaaegse Ühingu laekuri, suure organiseerimisvõimega Ernst J ü r g e n s i üldkorraldusel toimusid Välis-Eesti kontsertballid, kuna juhatusliige August K i m b e r g on huviga kaasa tunnud kõigile Ühingu algatustele ja ei ole kunagi keelanud oma ainelist abi. Siinjuures peab sügava lugupidamisega mäletama ka Ühingu esimest laekurit, kadunud Karl S c h n e i d e r'it, kelle optimistlik iseloom julgustas edasi töötama kriisiaastatel.

Nooremate juhatusliikmete hulka kuuluvad Jaan M ö l d e r, Konrad M a u r i t z ja dr. O. K a l l a s, kelle seltskondlik kaal ja positsioon on Ühingule olnud märgatavalt kasuks.

Suureks abiks juhatusle ja sekretariaadile on olnud Ühingu korraldav toimkond. Vanematest toimkonna liikmetest võiks mainida Ühingu endist sekretäri A. N i p p a k'it, Feliks T r e d e r'it ja Adolf A u l i k'ut. Korraldava toimkonna ülesandeks on olnud Ühingu juhatuse abistamine ja tegevuskavade väljatöötamine. Nüüd asub toimkonna eesotsas tuntud New Yorgi tegelane J. P r e a s t.

Samuti asus möödunud aastal korraldavas toimkonnas tegevusse ka põline Helsingi eesti seltskonnategelane J. K a i s l a (Kalbas). Rohkesti võitis toimkond oma aktiivsuses pr. A. T r e i e r i valimisega toimkonda möödunud aastal.

Välis-Eesti Ühingu korraldav toimkond 1937/38. aastal.

Istuvad vasakult: Jakob Kaisla, pr. Anny Treier, Johan Preast — esimees, pr. Frieda Sulg, Feliks Treder. Seisavad vasakult: Ühingu sekretär B. Tiido, Jüri Salveta, Johan Mölder ja Aksel Nippak. Pildil puudub Adolf Aulik.

Korraldava toimkonna teenelistest tege- lastest ei saa jätta mainimata veel J. Sal- velat ja J. Mölderit.

Revideeriv toimkond on viimase 8 aasta jooksul püsinud endises koosseisus; sinna kuuluvad Jaan Lorens, Jaak Vink ja H. Thalberg.

Need, kelle õul on lasunud ühingu tege- lik töö ühes kõigi rõõmude ja muredega, on ühingu asjaajajad ja sekretärid. Kümne aasta jooksul on neid olnud õige mitu: prl. Frieda Rosenvald ja Roman Kallas, kes õige lühikest aega ühingu juures tege- vad olid, siis Georg Poom, Aksel Ni- pak ja viimase seitsme aasta jooksul nen- de ridade kirjutaja

Meenutades möödunud aegu, tuleb meel- de ühingu raske olukord tollal, mil ühing töötas esimehe notar J. Kristelsteini büroo nurgakeses, võideldes igasuguste raskus- tega. Vaatamata kitsastele oludele, mil puu- dusid isegi paremad tulevikuväljavaated, jätkus ühingu juhatusel ja bürool siiski kül- lalt püsivust selle suure töö edasiviimiseks.

Ühingu 10-aastast arengut näitab kuju- kalt juba üksi praegune igapäevane rutiin- töö. Kirjavahetus, mis omab suure tähtsuse

sidemepidamisel, on kujunenud kõikide maade väliseestlastega väga elavaks, ühing saadab keskmiselt päevas välja kümme kirja, peale selle veel massiliselt ringkirju, suuremate ülesannete teostamiseks. Kui algaastatel tuli leppida võrdlemisi pri- mitiivse raamatupidamisega ja väga lihtsustatud asjaajamisega, mis ei või- maldanud ülevaadet, siis on kümneaastase töö tulemusena ühingul nüüd korralik raa- matupidamine ja ülevaatlikult, kartoteek- süsteemis korraldatud asjaajamine. See hõl- bustab suuresti ühingu büroo tegevust.

Kõige selgemat pilti ühingu tegevuse kasvamisest annab kahtlemata rahaline läbi- käik, mis on algaastaga võrreldes kasvanud kümnekordseks, ulatudes ligi 15.000-le kr.

Ühingu tegevus paisub kõikidel aladel. Tuleb juurde järjekindlalt uusigi ülesan- deid. Meenutagem vaid Välis-Eesti päeva pühitsemise saamislugu, siis Välis-Eesti kongresse, muuseumi, oma kuukirja jne. Väljarännu korraldamisest on kujunenud tagasirännu juhtimine.

Nii tegevuse arendades loob Välis-Eesti ühing silda Välis-Eesti ja Kodu-Eesti vahel.

Kümne aasta radadelt.

A. Nippak.

detest, olid valmis müüma oma kinnisvarasid, et aga minna kuhugi, kus „ei ole nii nagu meil.“ Võõrad rannad meelitasid, näis, et seal peaks ikka hea olema, kus meid ei ole.

*

„Kui Teie nüüd Eestisse tagasi sõidate, siis astuge tingimata Välis-Eesti Ühingu liikmeks,“ ütles minule kord hr. L-g., kui külastasin teda viimati New Yorgis, veidi enne jõuluid 1929. a.

See oli esimene kord, kus kuulsin meie hällilapse nime kaugel meretagusel maal. Ta oli siis alles üheaastane organisatsioon, mille suurelatuslikkude ja õilsate eesmärkide teostamine lasus siis oma suures osas alles tuleviku õlgadel.

*

Neil esimestel eriti pingutatvatel aastatel 1928—1931 — sest iga algus on ju raske — majanduslikule depressioonile vaatamata töötasid juhtivad tegelased, kellel Välis-Eesti organiseerimise lai tuleviku tööpõld seisis elavalt silme ees, vaimustusega, et V.-E.Ü-le rajada eluõigust.

Umbes niisuguses meeleolus leidis nende ridade kirjutaja selle liikumise juhte ja nende mõttekaaslasi 1931. aasta suvel, kui temale usaldati sekretäri ülesanded Ühingu töös.

*

„Tööd ei ole, raha ei ole, nälg kipub majja, kuhu peaksin ma küll rändama ja kuidas ma teostaksin seda? Jõudu ja tahet ju oleks...“ kõnelesid paljud töötud ja elust pettunud inimesed V.-E.Ü. büroos neil aastatel, kus Kodu-Eesti töötute arv ulatus paljudesse tuhandetesse. Mitte ainult vaesed, vaid ka jõukad, haaratud pessimistlikkudest tuleviku väljavaa-

„Kus peaks ta küll olema ja kas ta veel elabki?“ küsis Ühingu büroos nii mõnigi aastatest murtud vanainimene, otsides maailmasõja päevil kaduma läinud poega, tütart või mõnda teist lähedast. Ja Välis-Eesti Ühing asus otsima oma ajakirja ja usaldus-esindajate võrgu kaudu kõiki neid väliseestlasi, kes oma kodumaale ja omastele olid läinud kaotsi. Neid kogunes tuhandeid.

See oli — võiks öelda — esimene suurelatuslikum töö üksikute väliseestlastega üle maailma kontakti loomises. See tõi sadasid väliseestlasi Ühingu tegevuspiirkonda ja tutvustas ka Ühingut väga laiaulatuslikult väliseestlaste peres.

*

Päev-päevalt, samm-sammult arenes töö, et siduda Kodu-Eestit Välis-Eestiga, et aidata jõudumööda neid paljusid saatuse hooleks jäetud kaasmaalasi nii kodu- kui välismaal, kel puudus informatsioon, side, võimalus või oskus paljude küsimuste lahendamisel. Kõiges selles selgitustöös on olnud suur osa täita Ühingu ajakirjal „Välis-Eesti“ (Almanak), mis suuresti on kaasa aidanud üle maailma laialipaisatud väliseestlaste pere ühendamisele ja tegevusele õhutamisel. Ta on aidanud külvata patriotismi, elustada kustunud mälestusi kodumaast jne. jne.

Välis-Eesti ülemaailmse kesken- datud organiseerimise tähtsuse tunnustuseks on II Välis-Eesti kongressi resolutsioon 1933. a., millega Välis-

A. Leiner,
innukamaid tegelasi Välis-Eesti
Ühingu asutamisel.

Eesti Ühingu ühes oma häälekandjaga tunnistati ametlikult Välis-Eesti liikumise keskuseks.

Meie oleme ühendatud sini-mustvalge vikingitelaeva lipuga, Välis-Eesti päevaga ja paljude muude nägematute sidemete kaudu oma kodumaaga, mille väravad on alati meile lahti, kus võõrsilt saabujatele suguvendadele-õdedele öeldakse südamest „Tere tulemast!“

*

Juba kümme aastat on tehtud tulemusrikast organiseerimistööd. Ei

ole kõigil võimalik tunda sellest tähtpäevast rõõmu, öelda rõõmsalt tervitussõna algavale teisele aastakümnele.

Jaan Sitska, selle liikumise esimesi juhte ja Ühingu esimene esimees, puhkab rahus liivakünka all Metsakalmistul, Pirital.

Karl Schneider, Välis-Eesti ideelisemaid inimesi ja kauaaegne juhatusliige laekurina, kellel leidis alati aega otsida teid raskustest väljapääsemiseks, kui Ühingu sattus neisse oma tegevuse algaastail, — teda katab juba aastaid mullakamar Tartu kalmistul, kuid tema südamlük suhtumine Välis-Eesti Ühingu töösse ei kustu kaasaegsete mälestusest niipea.

Palju veel innukaid tegelasi ja töökaid käsi Välis-Eesti Ühingu esimese aastakümne radadel on varisenud manalasse. Nende kaastööd mäletab Ühingu tänuga. Nende ergutav tegevus on toonud kaasa palju teisi, kes jätkavad kohusetruult seda rada, mille karm saatusekäsi nii mõnelgi juhtumil liiga vara katkestas ühedele.

V.-E. Ühingu read tema kümnendal aastapäeval on tunduvalt tihenenud ja täis optimismi võib Ühingu vastu astuda oma järgmisele aastakümnele.

Vasakul:
Jaan Sitska (†), Vällis-Eesti Ühingu esimene esimees.

Paremal:
Karl Schneider (†), Vällis-Eesti Ühingu esimesi juhtivaid tegelasi laekurlina.

Eestlase osa Brasiilia elus ja töös.

Brasiilia immigratsiooni areng. – Sisserändamine Baltimailt peale maailmasõda. – Töö ja äri tasuvuse suhe. – Eestlaste elujärg. – Nendest, kellel ei lähe hästi. – Ladina maailma «sulatispott».

A. Aur.

Äkitselt pirisevad elektrikellad kui suured parmud, nende pirin kuulub koridorides ja tubades, kõikjal üle majamüraka, alumisest kuni viimase, kaheksanda korrani, kuulutades tööaja lõppu.

Klibinal-klöbinal lõpetatakse töö, insenerid lukustavad oma kirjutuslauad, kirjutusmasinatele panevad masinakirjutajad katted peale, kuid joonestajad jätavad kõik kuidas on, vaid ainult käesolevale tööle mõnd suuremat paberit kaitseks peale pannes. Ja enne, kui on lõppenud kellade pirin, rühitakse uste ja elevaatorite poole.

Peauksest voolab ametnikkude saba tänavale kui kinoetenduselt väljuv publik. Kõrgemad ametnikud ja insenerid astuvad enda autodesse, teised ruttavad autobusele või trammile, mis kiilutud inimestest, kes isegi ripuvad kahel pool trammi, seisest küljelaudadel ja hoides kätega kinni ruttavast ja raputavast sõidukist, alati tähelepanelikult vaadeldes ettepoole, et mitte vigastuda mõne möödaruttava või vastutuleva auto vastu. Iga päev võib lugeda ajalehist õnnetusi, vigastusi ja surmasaamisi trammide ja autode läbi, seepärast püüab igaüks ettevaatlik olla ja mitte end unustada.

Astun sisse lähedalolevasse juukselõikaja ja habemeajaja juurde. Halli peaga, kuid intelligentse näoga, tugeva ja elulise välimusega „italiano“, äriperemees, ajab parajasti mõnulevalt juukselõikaja toolil lebaval süürlasel habet.

Ootan oma korda ja kuulan, kuidas vahetevahel, kui „italiano“ habemenuga teritab, süürlane seletab jutukalt ja teravmeelselt äriasju. Mind köidab see kõnelus, eriti „italiano“ vastused, mis sädelevad elutarkusest ja on häbematuult avameelsed.

„Süürlased, portugallased ja itaallased on siin Brasiilias varandusi kokku ajanud,“ räägib „italiano“. „Maja, luksusauto,

noobel ülikond ja seal sees olevus, kes peab end üliinimeseks, kuid tegelikult on vaimne null, ilma kultuuriliste huvideta. Et rikkaks saada, peab olema suur kaabakas ja varas.“

Kui süürlane segab vahele, et see olevat igaühel võimalik, siis sähvab vana „italiano“: „Igaühel ei ole selleks karakterit ja paljud ei taha, teised ei saagi olla, kui tahaks, ja lõpuks peab olema ka õnne.“ Rikkamad ja võimsamad itaallased Brasiilias olevat olnud kõik kord vaesed, kuid suure kaabakluse ja vargusega olevat nad saanud rikkaks ja ausaks, neil on olnud selleks tahtmist, karakterit ja õnne, ilma selle viimaseta ei saavat kuskile. Ning „italiano“ loetleb üksikult Brasiilia rikkamaid ja võimsamaid tööstureid ja majandusmehi.

Ja seda kõneleb vana „italiano“ rahulikult ja ükskõikselt, kui üldtuntud tõde, lastes oma pilgu üle järegeootava meespubliku. Nii mõnigi naerataw nägu kiidab heaks kuulud sõnu.

Väljudes juukselõikaja juurest, ei taha ununeda „italiano“ laused.

Meie, eestlased, tulime siia Brasiiliasse, kes sellepärast, et töökohal Eestis oli seekeldusi, kes võttis vabadussõjast osa ja pahandus, et maad ei saanud, kellel läks ärialal halvasti, kes olid elanud laias Venes mitmel pool ja näinud seal paremaid päevi. Neil, kes olid noored ja põlesid uudishimust näha võõraid maid ja rahvaid, tundus elu Eestis kitsas. Oli perekondi, kes olid niivõrd hirmutatud sõjakoledest, et ei soovinud näha, et nende pojad kord sõduriteks saavad ja sõtta lähevad — nende unistuseks oli kauge maa, sõjast ja selle koledest eemal. Oli neid, kes olid kuidagi patustanud seaduse ees ja soovisid sellepärast kaugele, et mitte sattuda võimude kätte. Oli igasuguseid — häid ja halbu. Ja kui saabus teade, et Brasiiliasse

on võimalik rännata ja veel muidu, ilma et oleks vaja maksta sõiduraha, siis kõik see mitmekesine element, kuid peamiselt lihtsad käsitöölised, kasutas juhust.

Ümmarguselt 3.500 eestlast astus Brasiilia pinnale 1925. ja 1929. aastate vahel, toodud siia peamiselt priisõiduga Sao Paulo immigratsiooni ametliku asutuse poolt.

Brasiilia on alati puudust tunnud töötavatest kätest, olgu siis Portugali koloonia aegsetel suhkrupillirooväljadel või järele praegusel ajal kohviistandustes ja puuvillapõldudel.

Aegjärgul, kus „Brasil“ oli Portugali koloonia, saatsid portugallased siia neid, kes olid soovimatuks muutunud Portugalis sealsetele võimudele, olgu need siis mehed või halva ülalpidamisega naised. Kuid oli ka neid, kes tulid siia juhusteotsijatena, rikastumise sihiga, kuuldes, et uuel maal leidub kulda ja kalliskive.

Et aga uuel maal oli puudus töötavatest kätest, siis elu sunnil asuti indiaanlaste püüdmisele, pidades nendele jahti nagu metsloomadele, et neid oma põldudel ja väljadel töösse rakendada. Ei heidetud isegi armu jesuiitide poolt kristianiseeritud ja asutatud indiaanlaste küladele sisemaal ega pandud tähele jesuiitide proteste. Kuid neil orjade püüdjatel sõjariistus salkadel „bandeirantidel“ oli ka oma suur positiivne külg, kuna sellega õpiti sisemaad tundma ja vallutati suured maa-alad, pannes seega alus Brasiilia suurusele.

Kuna suhkrutööstus tol ajal nõudis palju töötavaid käsi ja indiaanlaste püük niipalju ei annud, siis portugallased hakkasid Aafrikast siia neegreid tooma. Neeger on füüsiliselt tugevam ja vastupidavam. „Bandeira“ indiaanlaste püüdmisel ei tasunud end majanduslikult, sest võistlejaks tuli must ori, keda loeti üldiselt viis korda väärtuslikumaks indiaanlasest. Sellepärast jäid „bandeirad“ ära.

Indiaanlaste orjapüük terve perioodi jooksul andis vaid ümmarguselt 300.000 töötavat kätt, mis esitas enam-vähem väärtust 2 milj. inglise naela suuruses (Andmed „Historia Economica do Brasil“ — Roberto C. Simonsen).

Mustade töötavate käte abil hariti suhkrupillirooväljad, neid toodi siia Aafrikast

orjadena ümmarguselt 3.300.000, esitades ühtlasi väärtust 100 milj. inglise naela suuruses.

Orjapüügi lõpetamisel inglaste ja teiste Euroopa rahvaste poolt Aafrikas tuli otsida muid võimalusi töötavate käte hankimiseks.

Ametlik immigratsioon ehk koionisatsioon Brasiiliasse algas 1817. a., kus Brasiilia ametliku immigratsiooni läbi toodi siia 2000 šveitslast. Ühtlasi algas tol ajal ka sakslaste immigratsioon. 1825. a. asutati ametlik sakslaste koloonia Rio Grande do Sul. Sakslaste kolonisatsioon kestis kuni 1860. a., kus Saksa valitsus väljarändamise Brasiiliasse ära keelas. Ühtlasi algas siitpeale itaallaste immigratsioon, peamiselt korraldatud Sao Paulo kohvifasendeirode poolt. Itaallane tuli siia terve perekonnaga ja oma töökuse ja sitkusega ning sigimisevõimega pani end maksma.

Kuni maailmasõjani loeti sakslasi Brasiilias ümmarguselt 250.000 ja itaallasi üle 2.000.000, poolakaid 100.000, prantslasi 28.000, inglasi 22.000, jaapanlasi 16.000, rootslasi 5.000, šveitslasi 10.000, belglasi 5.000, süürlasi-araablasi 52.000, hispaanlasi 470.000.

Peale maailmasõja lõppu võeti sisserännul nii kui pais eest ära ja sajad tuhanded rändasid Brasiiliasse. Praegu loetakse sakslasi Brasiilias 1 milj. ja itaallasi 3½ milj.

On möödunud üle 10 aasta sellest, kus Brasiilia tõi suurema arvu töötavaid käsi Baltimailt, nii et praegu asub Brasiilia pinnal ligi 35.000 leedulast, 7.000 lätlast ja 3.000 eestlast. Soomlasi aga ainult paarikümne ümber.

Möödunud aastakümne jooksul on õpitud enam-vähem portugali keelt, niipalju kui seda elu on nõudnud. Seda võib küll öelda rohkem nooremate kohta, kuna vanematel inimestel portugali keele rääkimine on õige vaevaline. Töötavate käte abil on omandatud väikesed majakesed linnaservadel agulites, Villa Zelina agul moodustubki pea ainult leedulaste majakestest Sao Paulo linnas.

Eestlaste seas võib väikesi majaanikke lugeda mõnedkümmend Sao Paulo linnaservadel. Mitmetel on ka omad väike-

sed talud, seega on nad siis „fasendeirod“. Eestlaste enamus on jäänud käsitööliskes Brasiilias, kes töötab maalrina, kes müüri-sepana, mehaanikuna, puusepana, kingse-pana, trükitöölisena, rätsepana, majateeni-jana või lihtsalt vabrikus töölisena. On ka üksikuid meistreid ja ettevõtjaid.

Kes Eestist töid kaasa koolihariduse, need on kas joonestajatena või maamöötatena ametis. Mõned üksikud töötavad inseneri-dena. Kümne eestlase ümber on politsei-teenistuses, kus mõned on tõusnud poliit-seiseersantideks ja on teada isegi üks poliit-seidiviisi ülema abi ja üks lendur.

Arste ja advokaate eestlaste seas ei leidu, välja arvatud üks nais-hambaarst, kes on venelasel mehel. Siinse ajakirjanduse juu-res reporterina ja päevapildistajana on ametis üks eestlane, kes nii mitmelgi korral Eesti Vabariigi asatapäeva mälestamise pu-hul on toonud kirjutisi ja ülevõtteid Eesti üle, mille lehte toimetamise eest praegu Sao Paulo Eesti konsulaat hoolitseb.

Ärialal tegutseb üks eestlane saunapida-jana, mõned kaubapakkujatena ja viie eest-lase ümber väikekaupmeestena. Ka naha-, summadani- ja portfelli-tööstuse alal tööta-vad mõned iseseisvate ettevõtjatena. Siis tegutsevad mõned eestlased masserijatena ja elukutseliste poksijatena.

Eestlaste elujärg, kes enamuses kõik ilma mingisuguse kapitalita Brasiiliasse rändasid ja esialgu igasuguse tööga nõustusid valikut tegemata, on tunduvalt paranenud majanduslikult, võrreldes algaastatega. Ju-ba elatakse paremates elutingimustes, seega korralikumates elukorterites ja on muretsetud mööbel, isegi korralik raadio.

Paljud vallalised on abiellunud ja loonud oma kodud, on abiellunud eestlased oma-vahel, kuid nii mitmed on võtnud naisi vöö-rastest rahvustest, kes itaallanna, kes lee-dulanna, kes inglanna või jälle brasiillan-na, samuti on abiellunud eestlannad saks-lastega, venelastega ja brasiillastega. Pole kuulda olnud, et keegi eestlastest oleks omanud värvilise naise või jälle, et mõni eestlanna oleks abiellunud värvilise mehe-ga. Mustade meeste seas Sao Paulos on nii mõnedki advokaadid ja mõni üksik in-sener, kuid must trammijuht, rahakasseeriija

või politseinik on harilik asi; samuti äratav tähelepanu ka mustade sõdurite rohkus.

Abielu Brasiilias on kodanlik, selle jä-rele võib pulm toimuda ükskõik millise usukombe järele, sellest ei ole enam Bra-siilia seadus huvitatud. Katoliiklane, mu-hameedlane, luterlane või ükskõik mis usu pooldaja tehku oma heaksarvamise jä-rele. Kuid ühtlasi on abielu Brasiilias lahutamatu.

Elu Brasiilias on vabam kui ükskõik millises Euroopa riigis. Politseis elukohta-de registreerimist sinne kodanik ei tunne. Igaüks võib alati oma elukohta muuta, ilma et temal pruugiks sellest kellelegi tea-tada. Mingsuguseid tulu- ja puhtakasumak-susid tööliselt ei võeta, välja arvatud pen-sionikassa ja elukinnituse maksud, mis iga kuu palgamaksmisel maha arvatakse vabrikutes ja suuremates ettevõtetes.

Saab keegi täna puusepana ametist lah-ti, võib ta homme müüri-sepana või mõne muu käsitöölisena ametisse astuda, alati on selleks võimalusi. Kes kehalist tööd ei põlga ja kellel tervist on, see saab alati Brasiilias tööd, nii et ta ära elada võib, nälja ja külma kartust, nagu seda Euroop-as ette tuleb, siin karta ei ole.

Juba sooja kliima tõttu on äraelamine kergem: pole vaja muretseda kütte eest ega paksude ja kallite talveriiete eest. Liht-töölisel on alati hõlbus hoolitseda paremi-ni kehalise puhtuse eest, kui see võimalik on külmades maades talvel, kus ühel au-tomehaanikul, sepal või mõnel muul mää-rival tööalal tegutseval töölisel talvisel ajal on end väga raske pesta, kuna hari-likult puuduvad selleks seadeldised. Bra-siilia tööline, samuti sinne eestlasest käsi-tööline, teeb päev otsa rasket ja sageli määrdivat tööd, kuid õhtul töö lõpul peseb ta end ja riietub korralikult puhtatesse riietesse, kandes päevasärki ja lipsu. Pe-remees kui ka kaastöölised nimetavad tei-neteist „senhor“, s. o. härra. Selles aval-dub brasiillase demokraatlikkus.

Kes Brasiiliast lahkub, see kahetseb, tahab tagasi ja tuleb tagasi — nii räägivad sakslased, juudid ja mitmed teised rahvu-sed. Ka mitmed eestlased, kes siit Eestisse tagasi on pöördunud, on uuesti Brasiiliasse tagasi tulnud.

Eestlaste koloonia on toetanud oma jala Brasiilia pinnale, loonud seltsid Sao Paulos ja Rio de Janeiro ja ei saa ütelda, et selt-sielust leigelt osa võetakse, rohkem pole see võimalik, kuna elatakse liiga laiali-pillatult väga suurel maa-alal. Ise oma jõu-dudega on katsetatud emakeelse ajakirja alal; ette on kantud näidendeid ja laulu-mänge; loodud on oma laulukoor ja peetud on omavahelisi üldhariduslikke loenguid ning lõppeks on õpetatud pühapäevakoolis lastele eesti keelt. Nägus as kirikus peetakse eesti keeles jumalateenistust ja tegutseb oma ev. luteriusu kogudus, samuti pea-vad eesti keeles jumalateenistust baptisti-usulised eestlased, kellel on oma kogudus.

Möödunud aastal korraldas V.-E. ühing ankeedi, et andmeid saada, kas leidub vä-liseestlasi, kes viletsate elutingimuste töt-tu soovivad kodumaale tagasi, et seal töö-tada ükskõik mis alal, kas või põlevkivi-kaevanduses.

Ei kuskilt mujalt, ei Põhja-Ameerikast, ei Austraaliast ega ka Argentiinast leidu-mud eestlasi, kes oleksid kodumaale soo-vinud, välja arvatud Brasiilia, kus kodu-maale tagasi soovijatena andsid end üles 150 eestlase ümber*).

Seda nähet ei saa seletada üksi sellega, et elu siin oleks viletsam kui mujal, või et Brasiilias oleks tööpuudus.

Brasiilia vajab töötavaid käsi ja tunneb nende järele tarvidust. Ka möödunud aastal toodi mitukümmend tuhat immigranti sisse ja tänavu on sadadena saabunud siia por-tugallasi ja poolakaid.

On juhus, ja brasiilia eestlane kasutab ju-hust kodumaale pääsemiseks. Võib juhtu-da, et mõni eestlane, kes Brasiiliast kodu-maale jõuab, ihkab sealt varsti tagasi, kuid

*) Tagasirändajaid kodumaale leidub kül-laldaselt ka teistest maadest, kuid nad ei vaja toetust. Ka osa Harbiini eestlasi ootab praegu veel kodumaale pääsemist. Austraaliast tuli tagasi peale esimest väljarännu-õhinat õige rohkelt eestlasi, kes sealsetes oludes pettusid, kuid neil oli jõudu reisi soo-ritada omal kulul.

Toimetus.

kindel on ka see, et nii paljudelgi võib Eestis paremini minna kui siin.

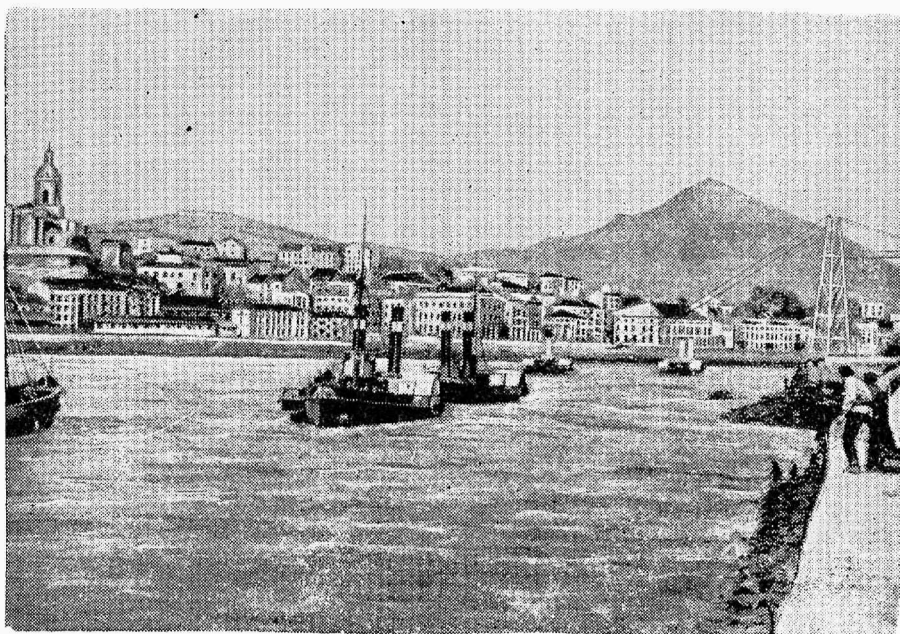
Eestlase omadus on püüda edasi ausa tööga ja peamiselt kätevaevaga. Abiellub hilja. Mõõduvad aastad, enne kui ta omab majakese. Tal on vähe lapsi, kuid ta püüab lastele anda haridust ja teeb kõik, et nende elujärg oleks parem tema enda omast.

Sarnaseid mehi, kellest rääkis juuk-selõikaja „italiano“, eestlaste seas vaevalt leidub.

Juudid, süürlased, itaallased — nende seas leidub mehi, kes astuvad puruvaestena Brasiilia pinnale, kuid mõne aastaga oma-vad nad vabrikud, suured tööstused ja et-tevõtted, elavad paleedes, sõidavad luk-susautodes ja on nooblilt riietatud. Kooli-haridusest nad palju ei hooli. Ka puuduvad neil kõrgemad kultuurilised huvid. Kuid neil oli seda, mida nimetas vana „italiano“ karakteriks, kaabaklikkuseks ja õnneks.

Brasiilia on piiramata võimaluste maa, kuid mitte lihtsatele tööinimestele, kes kä-tevaevaga edasi püüavad. Elu tõusud ja mõõnad on suured. Ühel pool määratu rikkus, teisel vaesus viinse võimaluseni. Ei kummalgi alal küüni Eesti Brasiiliani. Kui M. L. (Mihkel Leevet) kirjutas „Välis-Eestis“ 1937. a. oma kannatusrikka eluloo Brasiilias, siis ei saa öelda, et see oleks vale. Kui leiata „Välis-Eestis“ ülesvõtteid savist majakestest heinast katusega, kus elavad inimesed, siis see on tõsi, kuid är-ge unustage, et eluviletsusi ja viletsaid majakesi on igal pool maailmas ja kõikjal leidub inimesi, kellel läheb elus halvasti. Ka seal, kus rahval üldiselt hästi läheb.

Brasiilia on Ameerika. Otsekui nõiduse väel on tekkinud miljonilised linnad tuhan-dete vabrikutega. Loodusvaradest on Bra-siilia arvatult rikas, mis alles kõik ka-sutamata. Maailma suurimaid vabariike, Euroopa suurune (ilma Venemaata), 46 mil-joni elanikuga, on tal avarad tulevikuvõi-malused ja ta võib elatada oma pinnal 500 milj. elanikku. Kui P.-Ameerika on suur „sulatispott“ anglosakside maailmas, siis Brasiilia on seda ladina maailmas.

Vaade Bilbao sadamale.

Merematk Bilbaosse, Franco Hispaaniasse.

Sõja hävitustöö jälgi Bilbaos. — Näljased senjoriitad. — „Saluto camerados!”

H. Müür.

Enne Bordeaux's lootsi äraandmist võtame Gironde jõesuus „mittevahelesegamiskomisjoni“ kontroll-ohvitseri laeva, sest me sihtsadamaks on Bilbao. Kontrolliks saame tüübilise inglise „merekarü“.

Seekordne meritee on lühike. Teise päeva lõuna paiku oleme Hispaania ranna lähedal. Juba siin on tunda endise ja tänase Hispaania vahet. Varemalt võis merel viibivate kalalaevide järgi märgata ranna lähedust ennem kui kerkisid silmapiirile Pürenee mäed. Nüüd on näha vaid mägede lumiseid tippe. Meri on tühi, olugi et ta pind on peegelsile.

Kaugel vasemal näeme ühe laeva suitsu. Kontrollohvitser tõmbab masti oma lipu (valge kolmnurk kahe

musta sõõriga) märguandeks, et viibime siinses vees seaduslikult.

Pea saame lootsi ning paarikümne minuti pärast laskub ankur. Oleme Bilbaosse viiva jõe suus, kuhu peame jääma hommikuni, sest kell näitab 19. tundi ja peale kella 17 ei tule sadamakomisjon enam laeva vastu võtma.

Lootsile tuleb järele mootorpaat ning kui see on lahkunud, jääb ümburuskond vaikseks. Kuulda on vaid ankruketi kriuksumist ning tuules plagisevat kontroll-lippu.

Pole mingit korraldust tulede katmiseks. Laevas on illuminaatorid valgustatud kogu öö. Ka ei kustu tuled kaldalasuvas linnas. Tapatalgud on meist kaugel!

Öö jooksul on reidile saabunud kaks laeva. Üks neist on saksa kaubalaeva (kontroll-liputa) ja teine Franco sõjalaev.

Eriti viimane on huvitav. Ta välimus meenutab sama vähe sõjalaeva kui Eesti vabadussõjaaegne liivakotidtega vooderdatud kaubavagun soomusvagunit.

Franco „ristleja“ on harilik 5—6000 tonniline kaubalaev, millel vaid korstent on lühendatud ning mastid eemaldatud. Laeva nelja luugi peale on konstrueeritud raudplatvormid, millel asuvad kahurid. Näib, et laevaruumid on täiesti tühjad, sest laeva kere ulatub kõrgele veepinna peale.

Saabub sadamakomisjon, mis koosneb ühest habemikust ning kahest poisikesevõitu noormehest.

Komisjoni ülema — habemiku — esimene korraldus kaptenile on: eemaldada kontroll-lipp. Korraldus täidetakse. Siis peab kogu laevameeskond, ka kontrollohvitsner, kogunema laeva dekile. Komisjoniülem jääb laeva meeskonna juurde ning nooremad lähevad laeva läbi otsima.

Otsimine kestab kümme minutit. Selle järele ilmuvad otsijad oma ülemuse juurde, kellele raporteerivad hispaania keeles, hoides seejuures kätt fašistlikuks tervituseks. Ülem teatab meile — „finish“ ja me võime asuda oma igapäevasele tegevusele.

Komisjoni lahkumise järele hiivame ankru ning liigume aeglaselt mööda jõe ülespoole Bilbaosse.

Teel pole näha mingeid erilisi jälgi möödunud lahingust. 5—6 varemeis maja ning purustatud üle jõe viiv transportöör — see on kõik.

Viimane olevat purustatud valitsusvägede poolt enne Bilbaost taganemist.

Hiljem kuulsin tollivalvurilt, et kõik sillad, arvult 6, on enne taganemist õhku lastud. Bilbaos endas olevat aga näha rohkesti lahingu tagajärgi — varemeid.

Laeva jõudes laadimise paigale, ilmuvad laeva üks tollivalvur ja üks

carabinero. Need jäävad laeva kogu ajaks, millal laev seisab sadamas. Ei kesta kaua, kui kogu meeskond on nende vahtpidavate püssimeestega sõbralikus vahekorras. Kuid see sõprus ei too siiski võimalust maaleminemiseks.

Püüame neile auku pähe rääkida, et tahame maale minna vaid senjoriitased tervitama. Ka see ei aita! Carabinero naerab ning ütleb, et küll juba senjoriitad tulevad meid tervitama.

Istudes õhtul söögilauas, kuuleme koridoris samme. Avades ukse, näeme seal kolme 10—13-aastast last, kellel käes väikesed plekkämbrid. Pea selsib neile süüatahtvaile lapsile lisaks paar 18—20-aastast senjoriitad. Ka neil on plekkämbrid.

Oleme lõpetanud söömise, palume asuda „külalistel“ lauda. Ei kesta kaua, kui kõik toidunõud on nagu puhtaks pühitud. Ei jää järele võid ega suhkrut, kõnelemata muust.

Lahkuvad lapsed, kuid senjoriitad jäävad. Tahavad saada seepi, suhkrut, konserve, võid — samas mõista andes, et tasuks võime saada kõike.

Kuigi meremehe elus on „ostetav armastus“ paratamatu, ei leidu siin kedagi, kes sooviks kasutada seda erilist soodsat juhust. Anname neile seepi ning kölnivett. Ühel madrusel on kojuviimiseks ostetud siidriiet, ka see rändab tasu nõudmata senjoriitadele.

Lubame neil teisel päeval tagasi tulla, soovitades, et nad teeksid seda kaptenile nägematult, sest vastasel korral ei pääse nad laeva ning jäävad seega söömata.

Kuigi me kapten on vägagi heasüdamlik, siiski kardame: on ju tema kohus valvata ka laeva proviandi järgi.

Nii on meil paar õhtut külalisi. Ka seegi on vaheldus igapäevasele.

Ühel hommikul tööle asudes näeme paljudel majadel lehvimas Franco lippu: kollane kitsaste punaste äärttega. Küsime tollivalvurilt, et mis nüüd lahti on? — Franco vallutanud

Terueli! Ei näe tollivalvuril, carabine-rol ega laevas töötavail sadamatöölistel rõõmsaid nägusid. Kõigil vist on ainsaks sooviks, et lõppeks vaid sõda.

Õhtul, enne Bilbaost lahkumist, ostame stewardilt lihakonserve, mida anname oma „külalistele“ koju viimiseks. Vastu saame rõõmsalt naeratavalt öeldud „gracies“ (tänu). Kuid kuuldes, et homme õhtul meid enam pole Bilbaos, kaob naeratus ning selle asendab valulik-kurb vaade.

Oleme ärasõidul! Tollivalvurile ning carabinerole anname seepi ning sigarette. Jumalagajätul ei ütle nad meile francolist „arriba Espana“, sõnavad vaid tavalise „adios“, millele vastame valitsuspoolse tervitusega „saluto camerados“.

Sõidame! Mõlemil pool jõekaldail näeme jalutamas mereväelasi uhkeis kuldnööpidega vormides. Arutleme, et kuidas see võib olla: sadamakomisjonil polnud mingit vormi — olid riietatud harilikku sinisesse overalls'i, kuid madrustel nii palju läikivat „kulda“.

Hiljem jõesuus, võttes jälle laeva sadamakomisjoni, näeme reidil seismas üht suurt ristlejat, mille ahtris lehvib Saksa haakrist. Ristlejast sõidab vahetpidamata mootorpaate kaldale.

Sõites jõel möödusime lähedalt kalda ääres seisvast Franco „ristlejast“, millest varem oli juttu. Paratamatult olime sunnitud seda „ristlejat“ tervitama, sest „ristleja“ lipuvarda juures seisis madrus lipunõõrega peos, olles valmis vastu tervitama.

Veidi valus näha, kuj laskub me laeva lipp lipuvardas tervituseks neile, kes võib-olla edaspidi mõnel meie Vahemere-matkal, saavad me laevakeresse torpedo, või külvavad meid üle kahuritulega. Kuid komme jääb kombeks. Muigan. Ka muigab paadisillal seisev ning seda tervitust pealtvaatav kontrollõhvitser.

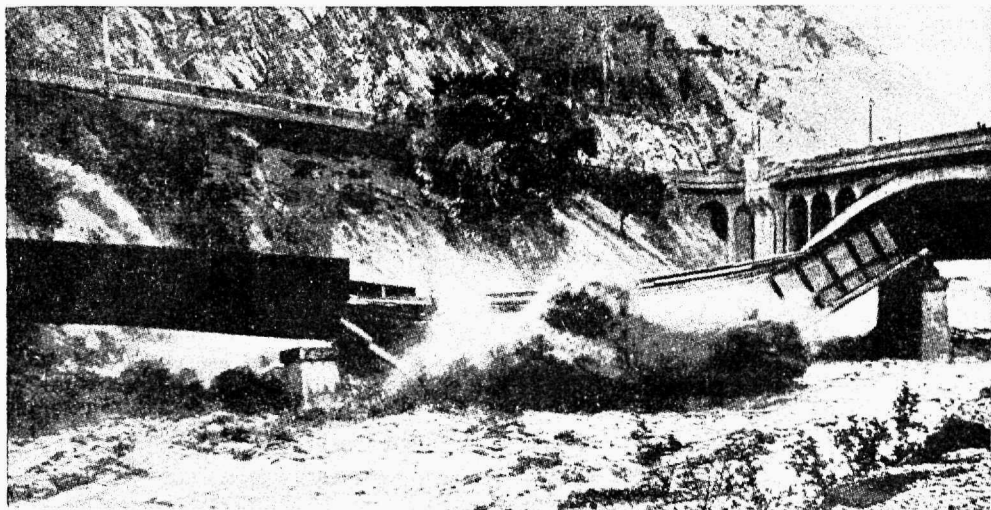
Koguneme jälle kõik dekile. Sadamakomisjon kontrollib meeskonna arvu ning otsib läbi laeva. Valmis sellega, lahkub komisjon ning lahkub loots. Masti kerkib kontroll-lipp ning me sõidame lagedale Biscaya lahele.

Väliseestlased, kasutage juhust!

Tallinna külje all, moodsas Nõmme aedlinnas, ärirajoonis raudteejaama ja turuplatsi kõrval omaniku tervislikel põhjustel

odavasti müüa suur kahekordne puumaja

suure krundiga ja hästi sissetöötatud äriruumidega. Järelepärimised: A. Lüde, Tähe tän. 11-4, Nõmme, Estonia.

Raudteesilla kokkuvarisemine lainete möllus Los Angelese lähedal.
Üle jõe sõitev rong jõudis pidurdada õigel ajal enne katastroofi (v. lhk. 117).

Ringvaateid välismailt.

Hävitav vihmasadu ja kohutavad uputused Lõuna-Kalifornias.

Eestlaste läbielamusi uputuspiirkonnas.

Märtsi algul oli Los Angelese piirkonnas määratute vihmasadude tagajärjel suuri uputusi, milliseid ei mäletata juba paljude aastate jooksul. Päevade viisi allavoolav vihm ujutas üle jõgesid, hävitas sildasid ja uputas linnasid. Palju inimesusi sai hukka ja aineiline kahju ulatus mitmesse miljonisse dollarisse.

Sellest vihma hävitustööst kirjutab meie lähemalt Lõuna-Kalifornia eestlane pr. Lydia Janson, kes ühes oma mehe Charles Janson'iga omab San-Fernando läheduses Chatsworthis puuviljaistandusi ja kaupluse, millest „Välis-Eestis“ on varemgi olnud sõnumeid ja pilte. Janson'i ülcaapsed on kõik puha kinokuulsused. Kõige lähemad naabrid on Robert Taylor ja Paul Kelly, siis Clark Gable, vähe eemal on Barbara Stanwyck ja vennad Marx. Umbes poole miili kaugusel samal tänaval on kinodirektor Josef von Sternbergi kuulus terasest luksuselamu, piiratud ümberringi veest. Sellest elamust on eesti lehtedeski olnud juttu. Möödunud aastal püstitati sinna ka uus kinotähtede kodu. Iga päev tuleb ikka uusi ja uusi uhkeid lossitaolisi ehitusi juurde. See kõik tõstab suuresti Jansonite ranchi väärtust. Jansonitel on kinokuulsustega hea ja sõbralik vahekord.

Uputuseärevuse elasid nüüd ka läbi kõik need kinokuulsuste linnaosad, eesotsas Hollywoodiga.

Möödunud kuu keskpaiku hakkas vihma sadama ja selle üle võis ainult rõõmu tunda, sest vihm siin maal kaalub kulda — kirjutab pr. L. Janson. — Põhja-Kalifornias sadas paar nädalat tagasi 19 päeva ühtejärgi vihma, tekitades palju kahju. Olime kindlad, et midagi sellesarnast ei juhtu Lõuna-Kalifornias, sest taevataat on siin vihmaga alati kaunis kitsi olnud ja põlluomanikud kurdavad, et nad seda märjusest kunagi küllaldaselt ei saa.

1. märtsil oli päev läbi ilus päikesepais-teline ja soe ilm. Kõik olid rõõmsad, et vihm möödus ilma kahju tegemata. Lootsime, et peab, nagu harilikult, paar nädalat kuiva, ja annab siis jälle veidikese veekest, mis lisab põllu- ja istanduste-omanikkude taskutesse sadasid dollareid. Vesi maksab siin tõesti ränka raha, kui teda otse pilvedest ei tule. Meie näiteks suvekuudel maksame vee eest 125 dollarit ja rohkem kuus, ja sellejuures ei ole veit veel sugugi oht-ralt kulutatud.

2. märtsi hommikul ärgates ja aknast välja vaadates nägime, et õö läbi oli hirmsasti sadanud, ja valas ikka veel vahetpidamata. Kõikjal voolas vesi. Mõnelt poolt olid ära uhitud värskeltehitatud terrassid. Sõidutee oli kinni aetud. Tekkis aimdus, et asjad on halvad. Lülisime raadio, kuid kohe kustus elekter. Nii ei saanud me ei süüa

keeta, ei soojust ega valgust, sest kõik käib siin elektriga. Istusime põleva kamina ees ja püüdsime selles kartuleid küpsetada ja süüta valmistada, niipalju kui võimalik, et mitte kuiva leiva ja vee peal olla. Alles kell pool üheksa õhtul süttis elekter uuesti põlema ja kohe ruttasime raadiost uudiseid kuulama. Kuid millised uudised! Ühed teistest ikka halvemad! On ju esimesed uudised ikka tublisti liialdatud, seda enam, et raadio annab edasi ka hüsteeriliste ja hirmuga pea kaotanud inimeste hädakisa ja reportaaži otse kohtadelt.

Los Angelese linn on ümberringi mägedega piiratud ja asub nagu kausi põhjas. Et ootamatut veevoolu mägedest ära hoida, on sinna ehitatud tosina ümber kaitsetammi. Nende abil loodeti igasugust uputusehädadohtu täiesti vältida. Kuid nüüd tulid raadiost teated, et mitmed tammid on juba purunenud ja teised purunevad. Hoiatati tammide lähedal elavaid inimesi ja kästi neid valvel olla. Ka meile tekitas see sõnum hirmu, sest ka San-Fernando linna juures asub üks tamm, mille all otse asub meie kauplus. Kui see tamm oleks lõhkenud, siis poleks meie kauplusest enam jällegi järele jäänud. Kuigi küll umbes kuu aja eest kaupluse ära müüsimise ja osa raha oli ka kätte saadud, ei oleks kindlasti uus omanik enam ülejäänud ostusummat maksnud. Pealegi asusid samas õues kuuri all meie hiigelsuured veoautod, millega transportisime apelsine. Kuid aidata ei saanud millegagi. Niisiis istusime vaikselt raadio juures ja ootasime hirmuga teadet, et San-Fernando juures asuv Pacoima tamm on läinud...

Peale keskööd tuli teade, et hädadoht on möödunud. Purunenud polevat ühtegi tamm ja teised, mida hädadoht ähvardanud, on ka pääsenud. Järgmine päev tõi teateid tormi hävitustööst Los Angelese ümbrusest. Kõik ühendusteel olid läbi lõigatud. Ühendusepidamine oli katkenud nii maanteed, raudteede kui ka õhu kaudu. Sillad olid purustatud, telefoni- ja telegraafiühendus rikutud.

Ajalehtede teadete järgi oli surmasaanute arv küll ainult 50, kuid tegelikult võis see arv siiski suurem olla, sest mägedest ja kõrvalistest kohtadest ei olnud andmeid veel saadud ja surnute kaevamine ja kadunute otsimine kestis veel täie hooga.

Raske on kirjeldada neile, kes ise midagi selletaolist pole läbi elanud, milline on niisugune veeuputus. Ta on hullem kui maa-värisemine. Viimane raputab mõni sekund või mõni minut ja kõik on jälle üle, kuid uputus teeb oma tööd päevade kestel, matub oma alla terved suured maa-alad, terved külad ja linnad. Voolus viib pääsematu mere poole kõik, mis ette satub. Maa-värisemine teeb oma õudsa hävitustöö käh-

ku ja lõplikult, uputus pikalt ja piinavalt.

Palju inimesi sai surma lihtsa uudishimu pärast. Nad jooksid hoiatusest hoolimata jõgedest üleviivatele sildadele, et vaadata kohutavat ja võimsat vetemõllu. Kuid vesi viis omaga kaasa ka sillad ja ühes nendega ka inimesed, kes ei jõudnud küllalt kiiresti sillalt ära joosta.

Vihma sadas lakkamatult peaaegu neli ööd-päeva, andes veekihi paksuse ligemale 11 tolli. Viimane öö, kus katastroof tekkis, andis lisaks veel 6½ tolli. Kõik see määratu sademetehulk tõi meile surma ja miljoneid dollareid varanduslikku kahju. Viimast seesugust uputust mäletatakse siin Lõuna-Kalifornias alles 60 aastat tagasi, kuid selleaastane olevat lõõnud uputusteaajaloos siiski rekordi.

Los Angelese linnast jookseb läbi samanimeline jõgi, mida toidavad mägede veed. Mägedest allavoolavad paljud vähemad jõed moodustavad ühise suure veekogu, mis voolab merre. Seekord ei jõudnud jõgi oma peale pandud ülesandeid täita ja vett niivõrd kiiresti merre juhtida, kui seda peale tuli. Vesi otsis kõrvalisi teid, uhtus maha terved mäeküljed, viis kaasa mägede kallakutelt hooned ja ehitused ning kandis merre. Ei jõutud inimesi niivõrd kiiresti hoiatada, kui hädadoht peale tuli. Üks raudteerong pidi parajasti sõitma üle silla Los Angelesse, kuid õigel ajal märkas juht, et sild kahtlaselt kõigub. Pidurdades õigel ajal ja andes tagasikäigu, päästis ta rongi, sest samal hetkel varises sild kokku. Ühe meie läheduses asuva maja veevool kandis tervelt 200 jalga edasi, enne kui see kokku varises. Rusud kanti veel üle poole miili edasi. Rusude alla jäi mees naise ja poolteiseaastase pojaga. Mees oli istunud parajasti vannis ja ta leiti ka mitusada silda eemal ikka veel vannis istumas, mõlemad käeluid murtud ja väheste elumärkidega.

Madalamatel tänavatel peetakse ühendust paatidega, haigeid, vanu inimesi ja lapsi ära viies kindlamatesse kohtadesse. Nuttu ja kurtmist on palju.

Meie maja ja selle ümbruskond asuvad kõrgemal, nii et meid hädadoht ei ähvardanud. Ka meie aiad on liigvihma vastu kindlustatud, nii et sadu meile kahju ei teinud. Oli jälle kord õnne! Kuid kurb oli näha mitmeid apelsini- ja puuviljaaedu, kus vesi oli kannud ära kõik pealmise rammusa mulla. Paljud põllud olid vee all.

Niipalju kui teada on teistest siin asuvalt eestlastest, on ka nende elanud kõrgemal asuvate teede ääres, nii et nemadki vaevalt kuigi palju uputuse all kannatasid.

3. märtsil hakkas mägedes vihma asemel lund sadama, nii et need, kes mägedes elasid, olid välismaailmast eraldatud. Õhuteel saadetakse neile toitu ja muud tarvilikku, loopides seda alla lennukitelt. Viimaste

andmete järgi on surnute arv tõusnud juba üle 135. Tehakse kõik, mis võimalik, et õnnetusohvreid aidata ja korraldada liiklemist.

4. märtsil oli ilm juba soe, päike säras taevast ja ei oleks võinud uskudagi, et loodust oli tabanud sarnane katastroof. See tundus kõik kui mingisugune paha unenägu.

1939. aastal maailmanäitus ka San Franciscos.

San Francisco eestlased ei ole sugugi rahul sellega, et 1939. a. New Yorgis toimuvale maailmanäitusele nii suurt tähelepanu omistatakse kodumaal. Nendel on selleks väikeks kadeduseks küllaltki põhjust, sest 1939. a. toimub ka San Franciscos maailmanäitus, millest aga Eestis seni midagi pole kuulda olnud. Ometi kinnitavad San Francisco eestlased, et nende maailmanäitus ei jää New Yorgi omast kuidagi maha, vaid mõneski suhtes selle isegi ületab. Nii on näituse otsustarbeks merre ehitatud terve uus kunstlik saar, mis olevat kõige suurem sellesarnane juures maailmas. Selle tulevase näituseplatsi juures on omakorda San Francisco suur vaatamisväärsus — kaks hiljuti ehitatud kõi-

ge suuremat silda maailmas. Näitus tahab haarata kõiki majanduse ja isegi kultuuri alasid terves maailmas. Euroopast võtab osa peale suurte riikide ka rida väiksemaid riike.

Eesti neiu Elfriede Heinz lõpetas New Yorgi osariigis põllunduse ja kodumajanduse kooli.

Prl. Elfride Heinz lõpetas 1933. a. Eestis Kuremaa kontrollassistendite kooli, siirdus 1934. a. P.-Ameerikasse, kus hoolimata raskustest suutis aja jooksul end püsiva ja hoolsa tööga majanduslikult kindlustada ning ühtlasi omandada soovitud haridust. Elfride Heinz sooritas õpingud ja tööd kiitusekirjaga.

E. H. oma kooli ajal on olnud tegev mitmes organisatsioonis ja kuulub praegu „Alpha-Delta-Zigma“ ühingusse.

Põllumajanduse- ja kodumajandusekool on vanemaid koole New Yorgi osariigis, kuhu sissepääs — eriti välismaalastele — toimub läbi väga tiheda filtri.

E. Heinz on abielus V.-E. Ühingu liikme J. Jürgens'iga, kellega koos kavatsevad lähemal ajal siirduda kodumaale, et võõrsil kogutud teadmisi rakendada täiel määral kalli kodumaa hüvanguks. **K. M.**

Meie kogemused on loonud õlled

PILSEN — harilik heleõlu
GLADIAATOR — hele kangeõlu
TÕMMU HIID — tume kangeõlu
INGL. PORTER — eriliiki õlu

millised evivad esikoha jookide seas.

Aktsiaselts

A. Le Coq

Tartu ja Tallinn

Kodumaa sõnumid.

Sisepoliitilises elus märtsi kestel jätkus poliitilise ja riikliku aparadi seadmine uue põhiseaduse roobastele. Kuu lõpuks osutusid valituks ka need riiginõukogu 30 liiget, kelle sinna saadavad mitmesugused omavalitsuse- ja muud asutused ning üldtähtsusega organisatsioonid.

5. aprillil kujunes riiginõukogu koosseis lõplikult kindlaks, kuna riigihoidja K. Päts nimetas oma poolt määratavad 10 liiget. Nendeks on: välisminister Friedrich Akel, Eesti Punase Risti president Hans Leesment, kohtuminister Johan Müller, vann.-adv. Mihkel Pung, Riigikohtu liige Peeter Puusep, Pikalaenu Panga direktor Bernhard Roostfelt (Rostfeld), vann.-advokaat Johan-Oskar Rütli, Vabaduseristi kavalieride esindajana Tallinna linnapea kindral Jaan Soots, riigisekretär Karl Terras ja Tartu linnapea kindral Aleksander Tõnisson.

Riigikogu oma mõlemi kojaga astub kokku varsti peale kevadepühi.

Presidendi valimiseks toimusid 29. märtsil üle riigi linna- ja maavalitsuste valijameeste valimised, kes omakorda valivad 120-liikmelise esindajatekogu presidendi kandidaadi ülesseadmiseks. Uue põhiseaduse järele presidendi kandidaate teatavasti seavad üles: ühe kandidaadi riigivolikogu, ühe riiginõukogu ja ühe kandidaadi omavalitsuste esindajatekogu.

Märtsis avaldatud uus, 1938./39. a. riigieelarve osutub üleminekuaja viimaseks eelarveks, mis on hakanud kehtima rahvaesinduse kriitikata dekreediga korras. Seega sedapuhku eesti majanduselus lõpeb ajajärk, kus Vabariigi valitsus peamiselt vaid oma tõekspidamiste ja arusaamiste kohaselt korraldas riigimajandust.

Möödunud neli aastat on eesti majandusehu arengule olnud võrdlemisi soodsad. Üldise konjunktuuri paranedes toodang on tõusnud, läbikäigid suurenenud ning selle tagajärjel on paisunud enamlaekumised riigikassasse.

Algava eelarveaasta riigi eelarve on koostatud 99,3 miljoni krooniga tasakaalus, mis on suurem 1937./38. a. algeelarvest 9,4 milj. krooni, kuid vähem lõppeva eelarve üldsummast, milles on ka lisaeelarved, 0,6 milj. kr. võrra. Tulude poolel otsemaksud moodustavad 11,5 miljonit krooni (1937./38. a. 12,1 milj. kr.), lõivua ja tasumaksud 6,4 milj. (7,0) kr., riigi

ettevõtted 31,9 milj. (31,4) kr., kaused maksud 31,2 milj. (31,2) kr., riigi monopolid 18,0 milj. (17,5) kr.

Väljaminekute poolel kõige suuremad on teedeministeeriumi omad, 30 milj. krooni, mis moodustab üldkuludest 30,2%; sõjaministeeriumi kulud 21,3 miljonit (21,5%), haridusministeeriumi kulud 11,2 milj. (11,3%), sotsiaalministeeriumi kulud 7,8 milj. kr. (7,8%) jne. Uute üldtähtsusega ehituste püstitamiseks on riigieelarvesse võetud kogusummas 1,5 milj. krooni, rahvamajanduse elustamise fondi 0,5 milj. krooni jne.

Ametnike ja riigiteenijate arv uue eelarve põhjal on suurenenud 873 inimese võrra, tõustes 25.006-lt 25.879-le. Ametnike ja teenijaid on järgmiselt: keskasutustes 930, õiguslik kord ja julgeolek 3229, haridus 5051, tervishoid ja hooldekanne 515 ja riigi majanduse korralduse alal, s. o. raudtee, post ja telegraaf — 11.303, rahvaesindus ja riigikontroll 283.

Riigiametnike ja teenijate üldarv 1931. aastal oli ümmarguselt 28.000.

Eesti palgateenijate olukorra iseloomustuseks riigi statistikabiuroo korraldas uurimise, mis haaras 629 leibkonda, neist 295 tööliste, 190 riigi- ja omavalitsuste ametnike, 42 tööstus- ja kaubandusametniku- ja teenija, 24 käsitöölise ja 78 põllutöölise leibkonda seisuga 1. aprill 1937. a.

Läbivuritud andmed avaldati neil päevil, millest ilmneb, et vaadeldud leibkondade varandused keskmiselt ei ole suured; töölisleibkondade puhtvaranduse väärtus on 1187 krooni, riigi- ja omavalitsuse ametnikel 2997 krooni. Varandustest moodustavad tähtsaima osa riietus ja jalanõud, — 20,9%; eriti töölistel moodustab see osa 27,2%. Kapitalid ja kinnisvarad omavad suurima osatähtsuse riigi- ja omavalitsuse ametnikel, trükitooted — ametnikel, töö- ja ametiristad — käsitöolistel. Kõigil vaatusalustel leibkondadel võlakooormis moodustas nende varandustest ümmarguselt 10,0%.

Eesti arstiteaduslikus ajakirjas „Tervis“ dr. R. Sinka avaldas pikema ülevaate, millest selgub, et Eestis rahva juurekasvuis ilmneb juuba puudujääk. Rahvastiku juurekasvu küsimus püsib Eestis pidevalt päevakorras, sest Eesti on lakanud olema kasvava rahva s. Sündivus oli Eestis enne kõrge, — 50—60 a. tagasi oli eesti rahva arvuline

juurekasv rahuldav, vahest koguni hea, nagu 1871. a., kus 1000 elaniku kohta oli juurekasv 15,6 inimest. 1934. a. oli puudu-
jääk 1000 elaniku kohta 4,5, Saksamaal, Rootsis, Inglismaal on puudu jääk 2—3 vahel, Prantsusmaal 0,4. Suurt ülejääki märgitakse Poolas (7,2), Itaalias (4,4) ja Hollandis (4,3). Üheks tähtsaks vahendiks rahvaarvu langemise pidurdamisel on imikuka suremuse vähendamine. Ning selleks tasandavad teed ka Eestis teoksil olevad paremad emade- ja lastekaitseadused ning lahedamad sotsiaalsed üldised.

Möödunud aastal rändas Eestist välja 602 isikut eelmise aasta 363 isiku vastu. Viimase kuue aasta keskmiselt on rännanud välja 602 isikut eelmise aasta aasta keskmise 2032 vastu. 1937. aast. Eesti turismibilanss on osutunud passiiivseks. Sisse on sõitnud 164.439 inimest, välja aga 164.997 inimest. Sellest Eesti kodanikke sisse 69.774 ja välja 70.914, vahe seega 1140 inimest.

Eriti Euroopasse siirdujale võib vaadata kui ajutiselt äraolijale. Teised maailmajaod omavad 1931.—37. a. väljarännus vähe tähtsust, arvatud välja Ameerika ja Austraalia. Tähelepanuväärivalt on viimasesse väljaränd 1937. a. jälle tõusnud — 31 in. ehk 5,1% kõigist väljarändajast. Kanada ja L.-Ameerika pole enam ammu väljarännumaad. Ookeanitagustesse maadesse väljarännus (üldse 81 in.) seisavad 1937. a. esikohal õppinud töölised, siis ametnikud, põllupidajad ja alles lõpuks meremehed.

Nagu eelpool märgitud, ametlikult väljarändajaina isikuid l. a. Eestist lahkunute hulgas leidis küll vähe (602), kuid siiski oli see arv peaaegu kahekordselt suurem eelmise aasta omast. Kuna neile kindlasti võib arvata lisa ka muude ülepääri siirdunute hulgast, kes esinevad eeltoodud n. n. turismibilansis, siis praegu jälle ilmnev tendents väljarändamise suurenemiseks, — toimugu kodumaalt lahkumine, seejuures kas läbimõeldult või ka hoopis huupi, — tahab veelkordselt kujuneda mõtlemapanevaks, — eriti kui arvestada niigi kurba, ülal eelmises sõnumis mainitud Eesti rahvaarvu probleemid.

Eesti Lauljate Liit märtsi lõpuks kinnitas 11. üldl. aulupeo eelarve, mis on tasakaalus 80.700 krooniga. Kuludena on ette nähtud lauluväljaku kordaseadmine, laulu lava ehitus jne. Määrati kindlaks ka pääsmete hinnad, — 3 kr. kuni 60 sendini kontserdi pealt. Laulupeol jäävad ära seisukohad. Ka kõige odavamad piletid on ette nähtud istekohtadele. Samuti otsustati lisada laulupeole kolmas

päev, 25. juuni, väliskoorige ja Tallinna erikoorige esinemiseks. Senise kava järele peavad lauljad Tallinnas kohal olema juba 22. juunil. Üldlaulupeost kõrvaldati 33 koori 822 lauljaga, kes korratult on võtnud osa eelproovidest.

Kevad Eestis tänava algas erakordselt vara. Juba märtsi viimasel poolel algas ilmade soojenemine, üksikute päevadel temperatuur mõnes riigiosas ulatus juba 15° R, üle maa käisid ägedad äikesehood vihma ja rahega, pühkides lume ja kõntsa. Tavaliselt selline ilmastik Eestis jõuab võimule aga alles aprilli algul. Esimestel aprillipäevadel ilma des tuligi pööre jahenemisele, aga peagi vallutas kõrgemalt käiv päike kevade taas oma võimusesse.

Metsateadlaste päeval Tartus prof. O. Daniel esines pikema ettekandega metsanduse arengu üle Eesti iseseisvuse aegadel. Prof. Daniel märkis, et 1920. a. kuni 1937. a. on metsamaa pindala Eestis vähenenud 111.698 hekt., mis on läinud asundustegevuseks, juurelõigeteks taludele ja muuks otstarbeks ja mis teeb kogu eesti metsa pindalast välja 16 protsenti. 1936./37. aastal on riigimetsade pindala suurenenud 218 hekt. võrra. 12.700 hektari vajab praegu kunstlikku metsatamist.

A.-ü. Eesti Kiviõli juhatus müüs Austraaliasse õiguse kasutada õliutmise süsteemi, mille järele toimub õliajamine Kiviõli kaevandustes Eestis. Samal ajal austraallased tellisid Krulli vabrikult Tallinnast suurema õlivabriku sisse seade eesti süsteemis. Austraallased on oma kõrgeväärtuslikust kuni 50 prots. õlisaldavusega põlevkivist õli ja bensini tootmiseks Sidneys asutanud poolriikliku ettevõtte, kuhu investeeritavat kuni 1 miljon naela. Sellest annab riik 75 prots. Eestis leiutatud ja käsitatavat õliutmise süsteemi tahab kuuldavasti võtta tarvitusele paar veelgi suuremat õlikontserni, mille asukohaks on London.

Austraallased kuuldavasti on oma ettevõtte nimeks pannud samuti „Kiviõli“, lisades sellele juurde vaid ühe sõna — Löuna-Kiviõli, muidugi inglise keeles. Selle nime nad olevat valinud peamiselt selle tõttu, et neil Eesti Kiviõlis olevat väga meeldinud.

26. märtsil valitsus Eestis kõrgendaks alkoholi ja bensini, mistõttu pürituse- ja viinahinnad kerkivad läbistikkult 25 prots., õlle hind tõuseb 2 senti pudelilt, peenviinad lähuvad kallimaks 40 senti täispudelilt, ja bensini hind tõuseb 3 sendi võrra kilolt.

Nii näit. maksab riigiviina $\frac{3}{4}$ -liitriline pudel 1 kr. 50 s. asemel nüüd 1 kr. 80 s., puhastatud lauaviini ($\frac{1}{2}$ -liitriline pudel) 1 kr. 45 senti asemel 1 kr. 90 senti, jne.

*
Allveelaevastiku sihtkapital, mille esimeheks on eruadmiral J. Pitka, oma aastakoosolekul 28. märtsil Tallinnas tähistas oma viieaastast tegevust, mille kestel on Eesti rannakaitselaevastiku väljaehitamise abistamiseks rahva keskel vabatahtlike annetustena raha ja vanametallide näol kogutud 420.000 krooni.

*
Veebruaris kaks eesti kaubalaeva, a.-l. „Juss“ ja a.-l. „Pomaron“ sattusid inglise laadungiga, viibides Vahemerel, hispaania mässulise kindrali Franco laevastiku kätte ning laevad, koos 36 eesti meremehega, viidi Ceuta sadamasse. Alul kuuldus, et laevad konfiskeeritakse ja meeskonnad jäävad Franco sõjavangideks kuni kodusõja lõpuni. 26. märtsil aga tuli Franco valitsuselt Tallinna ametlik teade, et meeskonnad juba nüüd võivad asuda koduteele, kuigi laevad veel esialgu jäävad aresti alla.

*
Oma ringreisul Euroopas ja läbisõidul Soome külastas Eestit 14. märtsil Am. Ühendriikide end. president H. Hoover, peatudes Tallinnas mõne tunni. Mr. Hoover külastas ka Tallinna raekoda, kus teda kui Tallinna aukodanikku tervitas linnapea J. Soots ja tuletas meelde tema kaasabi vabadussõja ajal Eestile. Tallinna sadamas, jälgides kaubalaadimist, ütles Hoover: „Teil on aktiivne sadam ja siin õitseb töö ja kaubandus.“ Sadamast mr. Hoover lahkus laeval Helsingi suunas. Eestlastele jättis end. Ühendriikide president vähese jutuga, enesesse süvenenud mehe mulje.

*
Viru maavalitsusele teatas Püssi valla elanik Hermann Tiisfeldt, et tema loobub oma pensionist, mida ta sai seni riigilt 50 krooni kuus. Pensionäri teadaanne äratas suurt imestust. Tiisfeldt seletas, et

olevat riigis vaesemaidki kodanikke, ning ta ei pidavat ausaks seepärast kasutada temale seni antud toetust.

Hermann Tiisfeldt on 30 a. vana, ja teenides kaitseväes sundaeaga, sai ta kord manöövritel raskesti haavata. Praegugi on ta põdura tervisega. Tõuke pensionist loobumiseks andis Tiisfeldtile langenud pärandus väikese talu näol. Seda ta aga omal jõul majandada ei jaksu, — tal tuleb kasutada võõrast tööjõudu või anda krunt koguni võõrastele rendile, ning mehe pensionist loobumisele annab see veel erilise väärtuse.

*
30. märtsil pandi Tallinnas jälle tööle riikliku klassiloterii loosirattad, mis suuremaid võite puistasisid alles aasta alul. Seekord loositi 6. klassiloterii 1. kl., võitude kogusummaga 94.000 krooni. Vaevalt pool tundi pärast loosimise algust tuli välja üks peavõit, 5000 krooni, mille võitjaks osutus 30-liikmeline pesunaiste kollektiiv sõjaväe keskhaigla pesumajast. Kollektiiv oli mänginud 6 raamatuga ja oli ühe väiksema võidu saanud varemgi. 25.000-kr. võit läks Tüürile, kus selle võidupileti omanikuks osutus 8-aastane Avo Loreng, ja 3000 kr. võitis jällegi vaene tselluloosivabriku tööline. 7000-kroonine võit aga läks Kiviõli kaevanduste piirkonda, lihttöölisele K. Mõlderile.

*
Riigihoidja dekreediga 30. märtsil anti uus riigi kunstikoolide seadus, mille järele riigi kunsttööstuskool muudetakse kõrgemaks kunstikooliks, koos tarbe- ja kujutavakunsti kooliga.

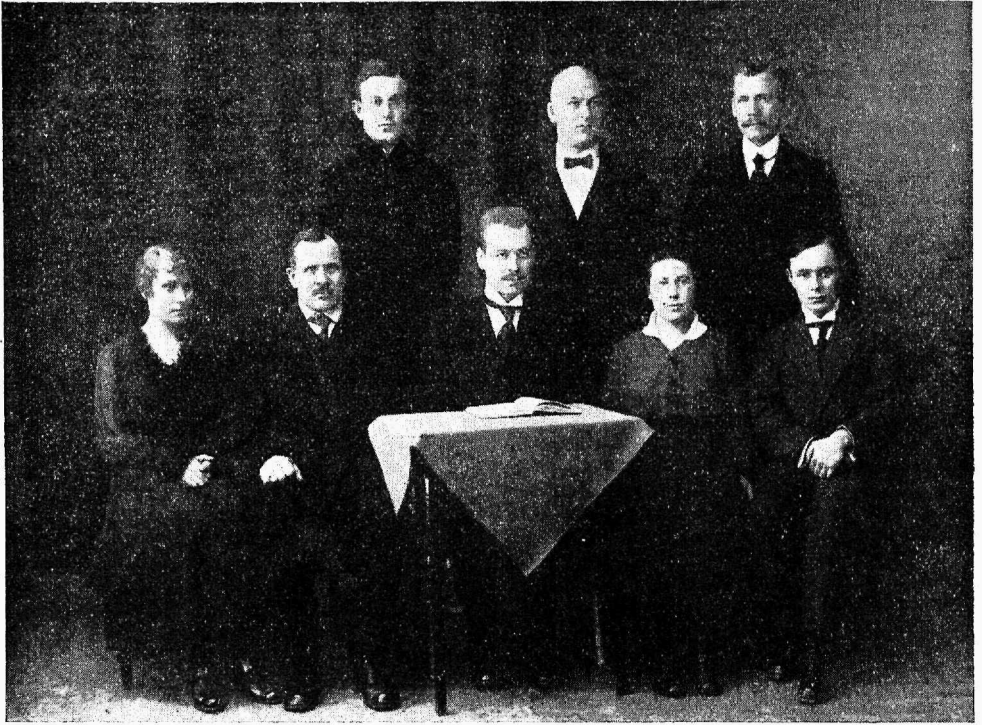
*
22. märtsil suri Sangastes 93 aasta vanuses Eesti rukkisordi aretaja Soome kodanik doktor hon. causa krahv Georg von Berg. Krahv v. Berg aretas sordikasvanduse ja selektsiooni teel „sangaste rukkisordi“, mida peetakse praegu Eesti parimaks. Seepärast valiti ta Tartu ülikooli audoktoriks. Kutsetegevuse kõrval on krahv Berg elavalt osa võtnud seltskondlikust tegevusest ning avaldanud rea artikleid ja eriraamatuid.

Otsitakse

ADOLF SCHMIDT'I.

sünd. 1900. a., kes elas Vladivostokis 1919–1926. a. töötades Tever ja Ruschitzki seebivabrikus; oli 6 kuud Shanghais ning asus 1927. a. üle Hakodate ja Ochotski Kolõma jõe piirkonda kauplema.

Teateid palutakse saata vennale: S. Schmidt, 60 West 75 Street, New York City, U. S. A.

Helsingi Eesti Seltsi juhatus 1917. a.

Istuvad vasakult: pr. K. Nuuter, Jakob Kaisla, A. Sibul, L. Kuller ja Hans Schönberg. Seisavad vasakult: Kristjan Looper, J. Thomson ja R. Pirke.

Organiseeritud Välis-Eestist.

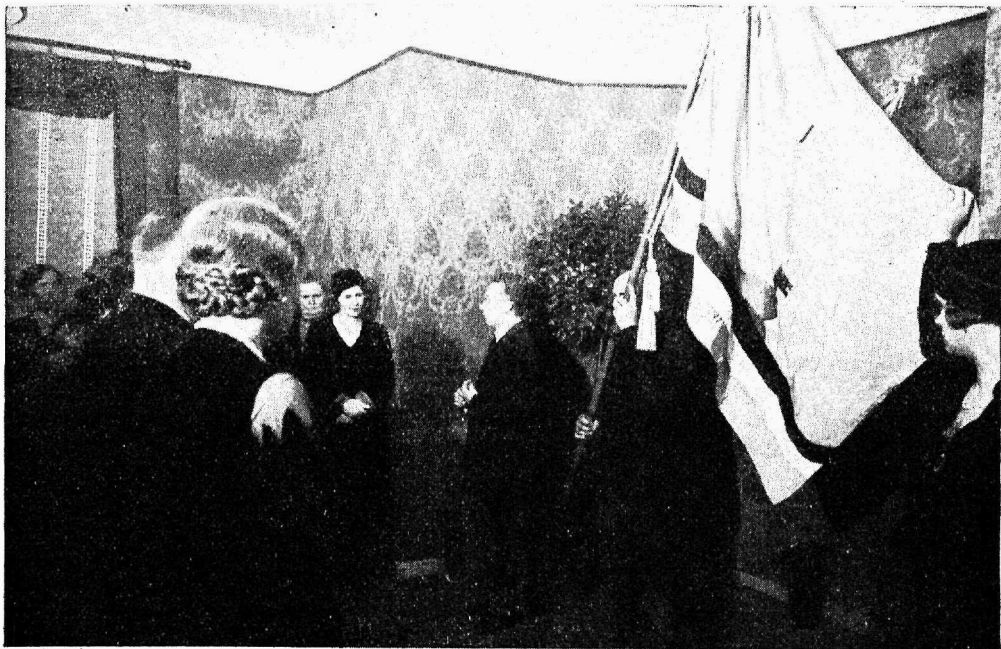
Helsingi Eesti Selts 25-aastane.

HES pühitses 10. aprillil s. a. oma 25. a. kestvusepäeva. Selles veerandsaja-aastases elurännakus on selts saanud nii mõndagi kogeda, küll rõõmu- kui ka murepäevi. Paljud on selle veerandsaja aasta jooksul elust suuri ja pörutavaid sündmusi üle veerenud, nagu suur maailmasõda, hävitavad revolutsioonilained, Soome kodusõda, Eesti iseseisvuse süünd, Eesti vabadussõda jm. Kõik need sündmused on ühel või teisel viisil ka HES peale oma mõju avaldanud. Seltsil on tulnud läbi elada mõne ja tõuse.

Helsingi eesti seltskondlikul elul on õieti juba 35-aastane minevik seljataga. Esimene eesti selts asutati siia 1903. a. Helsingi Eesti Heategeva Seltsi nime all. Selts töötas alul edukalt ja leplikus vaimus. 1906. a. tuli Eestist Helsingisse palju poliitilisi pagulasi, kellest selts sai endale rohkesti tugevaid jõude juurde. Mõned üksikud juurdetulnuist jäid kauemaks ajaks Helsingisse paigale, kuid enamik neist matkas lühikese peatuse järele edasi suurde

maailma lähedamaid eluvõimalusi otsima. Seltsil oli näitemängutrapp, laulukoor, orkester ning sageli peeti ka teadusliku sisuga kõneõhtuid. Kuid oma edaspidises tegevuses hakkas selts ikka rohkem kalduma pahemale poole. Selle uue vaimu tootajateks olid: Jaan Anvelt, Viktor Kingissepp ja seltsi juhtivad tegelased Kuusemets, Üripea, Kiilaspea, Eduard ja Georg Teiter'id ja t. Punane poliitika ähvardas mürgitada kogu Helsingi eesti seltskonna. Seltsis ühistöö kujunes võimatuks. Tekkinud lõhe järjest laienes ja teravused suurenesid. Lõppeks õpetaja August Nigoli algatusel asutati 1913. a. uus eesti selts, mis alustas oma tegevust Helsingi Eesti Hariduse Seltsi nime all. Nüüd pühitseme selle seltsi 25. a. juubelit.

Noor selts võttis endale erapooletu suuna, tõkestades punase voolu levimist eestlaste keskel ja hakates ühtlasi enda ümber koondama kõiki kainemeelsmaid eestlasi. Haridusseltsil oli neis üritustes õnne ja edu. Temast kujunes peagi punasele

Lipu üleandmine Helsingi Eesti Seltsile 1933. a.

Keskel Helsingi Eesti Seltsi esimees J. Hart, lippu hoiab seltsi laekur J. Kaisla.

seltsile võimas vastane. Väikesearvuline eesti seltskond oli aga lõhestatud. Peoõhtutel ühe seltsi tegelaste rindu ehtisid helepunased linnid, teistel jälle sini-must-valged linnid. Samuti lahkuminevad kui nende seltside rinnamärgid olid ka nende tööks-pidamised, keel, meel ja teed.

Maaüldasõja ajal elas Helsingis ligi 3000 eestlast. Neid teenis rohkel arvul vene sõjaväes, ametkohtadel, paljudel tööaladel jne. Tol ajal jätkus Helsingi Eesti Haridus-seltsile inimesi ja ka tegelasi. Maaüldasõda tõmbas küll ka väga paljusid Helsingis elavaid eestlasi siit ära, paisates neid lahingu-väljadele, kuid uute juurdetulistajatega täideti need tühjaksjäänud augud kuhjaga. Seltside vahel käimasolev võistlus kihutas neid hoog-sale tööle. Tehti ka katseid, et vaenu lõpeta-da ja seltsisid ühendada. Aga need üritused ei andnud soovitavaid tagajärgi. Seltsideva-line vastolu ei olnud enam küll nii terav, kuid siiski mõlemad seltsid jäid käima ise teed.

Haridusselts andis õhtukoolis siin elavatele eestlaste lastele emakeeles algõpetust. Asja eesotsas seisid Ed. Schönberg ja laste-õpetajana praegune Tartu ülikooli profes-sor Julius Mark, Tallinna naiskutssekooli juhataja pr. A. Varma jt. Seltsil oli lau-lukoor, näitemängutrupp, ning selts pidas hoolt oma pere vaimsete huvide tõstmis-

se eest. Järgnevate ülesannetena seisid seltsil kavas: eestikeelse algkooli ellukut-sumine, hoiu- ja laenukassa asutamine ja eestikeelse ajalehe „Hääl teisest Kaldast“ väljaandmine. Aga pikaleveniv sõda tõm-bas kõigist neist kavatsustest kriipsu läbi.

*

Maaüldasõjale järgnenud ajajärk kujunes Helsingi eesti seltskondlikule elule väga raskeks katsumiseajaks. Soomes algas kodusõda. Punavalitsus tuli Helsingis seisu-korra peremeheks. Haridusseltsil tuli läbi elada raskeid aegu. Heategeval seltsil olid aga rõõmu- ja peopäevad. Kuid punaste võim murdus ja heategeva seltsi juhtidel tuli kiire korras põgeneda üle idapiiri ning jät-ta selts saatuse hooleks. Peremeheta jää-nud seltsi vallasvara langes hänu Julius Tomsoni agarale tegevusele haridusseltsile. Aga ka viimane, vaatamata, et omas raha ja ka muud vara, oli kiratsemas — inimes-test oli puudus... Suur eestlaste mass Helsingist valgus laiali — kes sõitsid kodumaale, kes mujale. Haridusseltsi ümber oli veel kümme-kond inimest ja neidki vae-vasid rasked elumured. Seepärast huvi selt-sielu vastu oli päriselt kadunud. Õp. A. Nigol, kes oli seltsielu korraldaja ja töö-leõhutaja, nüüd puudus. Ta sõitis 1918. a. kevadel Siberi eesti asundustesse, kus su-vel samal aastal Permi linnas tapeti punas-

Õpetaja August Nigol.

Tapeti enamlaste poolt Venemaal 1918. a

te poolt. Haridusseltsi tulevikuväljavaated olid tumedad. 1918. a. sügisel tuli Eesti saadikuks Soome dr. O. Kallas, kes andis sõnas ja ka teos seltsile vajalikku abi. Selts hakkas pikapeale jälle toibuma. Seltsi elulised funktsioonid, nagu laulukoor, näitemängutrupp jne. algasid tegevust. Noore innuka üliõpilase Richard Janno algatusel hakati jälle Helsingi eestlaste lastele emakeeles õpetust andma. Korraldati sageli huvisõite ja õppekursioone Eestisse. Seltsi laulukoor on võtnud kolmest viimasest Eesti üldlaulupeost tegevalt osa. — Seltsil ei olnud enam võistlejat ja kadestajat vastast. Ka Helsingi Eesti Seltsist lahkunud Spordiosakond „Maleva“ hakkas hiljem tegutsema omaette organisatsioonina. Selle seltsiga elati lahus, elati ühes, ning jällegi lahus, ja veelkord ühes ja siis ta elujõud nõrkes ning ta vaibus surmaunne. Samuti häabus ka Helsingi Eesti Pauluse kogudus, mille õp. Nigol oli siia asutanud.

1924. a. selts hakkas tegutsema Helsingi Eesti Seltsi nime all.

1933. a. selts pühitses oma 20 a. juubelpäeva. Selle tähtpäeva puhul kinkis seltsi naispere sünnipäevalapsele kauni ja väärrika uue lipu. See oli andjatelt au- ja armastuseväljendus seltsi vastu.

*

HES ta 25 a. jooksul on juhtinud järgmised tegelased: Putnik, P. Schneider, Julius Mark (praegune Tartu ülik. professor), Otto Sepp, Ed. Schönberg, A. Sibul (praegu Tallinna keskraamatukogu hoidja), Mur-

rik, H. Schönberg, J. Hart (korduvalt olnud esimehe kohal 5—6 erik.), E. Vööلمان, J. Viljak, A. Kukk (kõigest paar kuud), pr. L. Vesterinen (2—3 kuud), Eidelberg (2—3 kuud), J. Kalbas, Aug. Tammann, K. Sahras (korduvalt 2—3 korda), Aaspere ja pr. A. Schwalbe. Kokku 17 esimeest ja 2 esinaist. — Kirjatoimetajate arv ületab eelmise. Laekurite arv on eelmistest väiksem, sest et hr. J. Kaisla oli vahetpidamata selles ametis 14 aastat (peale selle esimehena 2 aastat ja abiesimehena 2 aastat). Seltsi asupaikasad on 25 a. kestel olnud 6 eri kohas, kõige pikemat aega asus selts Eesti saatkonna majas, Kaivopuistos, 1923.—1933. a.

HES tegelaste ja kaasaaitajate pere oleks küllalt suur, kui neid kõiki võiks samal ajal koos näha. Kuid väga suureks kujuneks ka seltsi liikmete nimestik, keda 25 a. jooksul on märgitud tema nimekirjadesse. Seltsil on käesoleval ajal 5 auliiget, ja need on: hr-ad Edward Schönberg, Jakob Kaisla (Kalbas), pr. A. Schwalbe, pr. J. Rebane ja minister Hans Rebane.

HES asutajatest liikmetest ja tema vanast kaadrist näeme veel mõnd üksikut seltsi peres. Ka neid on ajatiivad paljusid siit ära kandnud. Nii mõnigi on ka manalasse varisenud. Helsingi eestlased oma suuremas osas on olnud kui rändpilved suures õhuavaruses, mida vähe aega näeme, siis kaovad nad meie silmist, ja ununevadki...

Tublit jõudu ja eestlusevaimu HES-le kaasa ka tema edaspidistele aegadele!

Helsingis, apr. 1938. a.

A. J.

Veel ühe eesti seltsi tegevusest ja tema hääbumisest Helsingis.

Endise Helsingi Eesti Hariduse Seltsi üheks tugevamaks tegevusharuks 1915. a. oli tema spordiosakond „Malev“. Osakonna asutajaks oli Eduard Schönberg, kes agara ja väsimatu spordiharrastajana hakkas eestlaste keskel propageerima kehakultuuri arendamise vajadust. Ed. Schönberg'i töö kandis vilja, „Maleva“ tegevus arenes igapidi edu tähe all, kaasa tõmmates eestlasi õige rohkearvuliselt. Suurematel piduõhtutel pakkusid „Maleva“ ettekanded vaatajaskonnale meelepärast naudingut ja tegelased said alati vaimustatud kiiduavalduste osalisteks. See hea edu tuleb suurel määral panna h-ra Ed. Schönberg'i arvele, kes väsimatult spordiosakonnas töötas ja igast harrastusest osa võttis, ning kes oli tuntud korra- ja distsipliinarmastaja inimesena, keda isegi ta vastased austasid.

1917. a. lahkus Ed. Schönberg Helsingist ning pärast Soome kodusõda, mil kõikide Soome eesti organisatsioonide tegevus soiku jäi, arendas ka spordiosakond „Malev“

Helsingi eesti sportlased 1921. a.

Keskel istub Eesti saadik Helsingis dr. Oskar Kallas, temast vasemal E. Kirota (praegune välisministeeriumi protokollilülem) ja H. Tammer („Päevalehe“ peatoimetaja.)

vähe tegevust. 1919. a., saadik dr. O. Kallase saabumisel Helsingisse, muutus seltside elu jälle elavamaks. Hiljem muutus „Malev“ iseseisvaks seltsiks ja sai omale ka uue „isa“, poksimeister h-ra Artur Kuke — kuid „Malev“ ei olnud enam see, mis ta oma õitseajal oli olnud. Kuigi h-ra Kukk oli teenetega sportlane ja spordiaate suur armastaja ja õhutaja, kes tõsiselt soovis seltsis spordi alal midagi luua ja saavutada, siiski ei kandnud tema töö soovitud vilja. Puudus nagu kindel siht seltsi tegevuses — ega siis muidu „Malevale“ ei oleks võidud ette heita, et spordiseltsi sildi all seltsis tegeleti kõige muuga, mitte aga spordiga. 1921. a. tehti katset oma kuukirja väljaandmisega, kuid esimene number nime all „Helsingi Eesti Spordiselts Malev“ jäi ka viimaseks.

Saadi aru, et „Maleva“ majanduslik olukord ei lubanud pidada kalleid ruume, ja astuti Helsingi Eesti Seltsiga läbirääkimistesse, et H. E. S. võimaldaks „Malevale“ oma ruume kasutada, kusjuures anti lubadus sõbralikus vaimus „koos elada“. H. E. S-i poolt tuldis „Malevale“ lahkelt vastu ja algas ühise katuse all ühine elu, mis alguses tõesti töötas kujuneda sõbralikuks ja heatahtlikuks. Kuid varsti tekkisid lahkeliid. „Malev“ hakkas nõudma endale ainult õigusi, oma kohustu-

si sootuks unustades. Oli selge, et „Malev“ tahtis peremehe osa oma kätte haarata. Meeleolu seltsis oli rahutu, tehti eksisamme, mida hiljem oli raske parandada, seegi end asjusse, millel ei olnud midagi ühist seltsi sihtide ja ülesannetega. Kahe seltsi kooselu ühise katuse all muutus võimatuks, ja see, kes pidi omale uue kodu otsima, oli loomulikult „Malev“.

Iga aastaga hakkas seltsi elujõud kahinema. Juba aastate eest lahkus Helsingist ka seltsi juhtiv tegelane A. Kukk, ja juba aastate jooksul pole „Maleva“ tegevusest enam midagi kuulda olnud. Selts on vaikselt hingusele läinud... A. J.

Lahkumisõhtu Helsingi Eesti Seltsis.

23. märtsil selts korraldas jumalagajätku koosviibimise hr. ja pr. Hõbemägi'de auks. Hr. Hõbemägi on olnud 4 aastat Helsingi Eesti saatkonna nõunikuks ja nüüd on teda määratud Praha linna. Siin viibides on hr. ja pr. Hõbemägi'd võitnud meie seltskonna poolehoiu ja lugupidamise. Nelja aasta kestel nägi selts oma peakoosolekutel hr. Hõbemäge kui vilunud ja asjalikku juhatajat, kes alati andis seltsi asjade ajamises head nõu ja tarvilikke näpunäiteid. Hr. Hõbemägi koostas 1935. a. seltsile uue kodukorra ja oli seltsi põhikirja täiendamise asjas vägagi tarvilikuks kaasa-

aitajaks. Samuti ka pr. Hõbemägi on selt-
sile korduvalt oma lahkust osutanud. Lah-
kujud väärivad mõlemad HES tänu.

Lahkumise koosviibimisest võttis osa
60 inimese ümber. Ka saadik Möllerson
ühes abikaasaga austasid endi osavõtuga
lahkumisekoosviibimist. Lahkujatele anti
üle seltsi perelt kingitus — 2 hõbedast
küünlalajga. Nende tütrele kingiti suur
eesti rahvarõivastis nukk. Härra Hõbemägi
pidas sooja jumalagajätukõne.

Koosviibimisel oli ülev perekondlik mee-
leolu. Joodi kohvi. Lauldi isamaalikke lau-
le. Lõõdi ka tantsu. **A. J.**

Riia eestlaste elust.

Pühapäeval, 27. märtsil toimus Riia Eesti
Hariduse- ja Abiandmiseseltsi kevadine pea-
koosolek, kus valiti seltsi esimees ja osa
juhatusliikmeid ning kinnitati 1938. a. eel-
arve. Koosolek, mis kestis „ainult“ kuus
tundi, möödus seekord ilma suurema kärata
ja lahkkelideta, mis väga rõõmustav nähe
on ning lootust annab, et seltsi haridustöö
tulevikus veel viljakamalt areneb. Seltsi esi-
meheks valiti suure hääleteenamusega senine
kauaaegne esim. Jaan Verendel. Samuti
valiti tagasi peagu ühel häälel seltsi sek-
retär Ludvig Jakobson. Tagasi valiti ka
seltsi revisjonikomisjon ja juhatusliikmed
Aleksander Heinrichson ja Peeter
Nõmm. Uuteks juhatusliikmeteks valiti El-
mar Johanson ja Eduard Rõõmus.
Uus eelarve, mis tasakaalustatud 49.550 lat-
tile, võeti vastu ka ilma kärpimisteta, kus
juures palkasid isegi kõrgendati. Eelarve sis-
setulekute suurema osa moodustavad seltsi
majade korterite, äriruumide ja saali üürid.
Seltsil oli 1. jaan. 1938 raha kassas ja pan-
kades 23.584 latti ja seltsi varanduslik seis oli
129.579 latti.

*

15. märtsil esitati Läti seltskondlike
asjade ministrile seltsi ümbertöötatud põhi-
kiri kinnitamiseks. Selts oli üks agaramaid,
sest et enne teda olid vaid 20 seltsi kõigist
Lätis asuvaist seltsidest samasuguse palvega
esinenud.

Uus põhikiri erineb endisest ainult mõnes
punktis ning lubab seltsil ka auliikmeid va-
lida.

3. märtsil laulis seltsi segakoor prooviks
Riia Ringhäälingus, mis väga hästi õnnestus,
nii et lubati kooril 5. aprillil ringhäälingus
esineda. Kavas on 8 eesti koorilaulu ning
ülekanne kestab 30 minutit.

*

6. märtsil oli seltsi ja Riia läti spordiseltsi
„Amatiers“ piljardimängijate vahel võistlus,
mis lõppes eestlaste võiduga 8:2. Laupäeval,
19. märtsil korraldas seltsi osakond oma

ruumes perekonnaõhtu, mille kavas olid selt-
si segakoori ettekanded. Pidu kujunes õige
lõbusaks ning meeleolurikkaks.

23. märtsil seltsi referaatõhtul esines Eesti
saadik Lätis minister H. Rebane kõnega
„Euroopa praegune rahvusvaheline seisuk-
ord“. Aktuaalne teema ja kõneleja isik olid
suurt huvi äratanud, nii et ruumid olid tul-
vil rahvast täis. Loodetavasti leiab hr. Re-
bane ka tulevikus aega ja võimalust seltsi
kõneõhtuil esinemiseks.

Vabariigi aastapäev Londonis.

Eesti Vabariigi iseseisvuse väljakuulutamise
20-nda aastapäeva pühitsemiseks oli Eesti
saatkonda Londonis kogunenud eestlasi suu-
remal arvul, kui kunagi varem. Saadiku
sissejuhataivate sõnade järele tuli heliplaa-
tidelt ettekandele riigihoidja kõne
väliseestlastele. Kõne võeti koosoli-
jate poolt vastu elavate kiiduavaldustega.

Riigihoidja kõne järele tuletas saadik meel-
de meie vabadusvõitluse käiku ja pani ette Va-
badussõjas langenute mälestust austada vaik-
ses leinaseisakus.

Selle järele luges saadik ette Välis-Eesti
Ühingu esimehe tervituse väliseestlastele,
mis samuti sai elava poolehoiu osaliseks.
Järgnesid üksikud palad eesti muusika alalt
ja piduliku aktuse lõpuks lauldi ühiselt
hümni. Londoni Eesti Seltsi esimehe ette-
panekul otsustati Vabariigi saadikut paluda
koosolijate nimel saata tervitustelegrammid
riigihoidjale ja sõjavägede ülemjuhatajale.

Piduliku aktuse lõppedes siirduti teelauda,
mille järele sõbralikus koosviibimises veedeti
aega hilisõhtuni.

E. V. juubeli-aastapäev Ühendriikides

Ülemaalsed raadio-eeskavad. — Huvikesku-
seks riigihoidja K. Pätsi tervituskõne. —
Pidulikud kontsertaktused Columbia ja Har-
vardi ülikoolides. — Pidustused banketiga
New Yorgi Haridusseltsis. — Kontsert-juma-
lateenistused kirikutest.

Eesti iseseisvuse kahekümnes aasta leiab
rahvustunde Ameerika eestlaste seas võrra-
tult hoogsamal arenemisastmel kui eales va-
rem. Nii paradoksaalne kui see ka näib,
näitab siinsete eestlaste rahvustunde arene-
mine vaatamata kasvavale ajavahemikule,
mis neid kodumaast lahutab, üha kiiremat
tõusu. Ühelt poolt on see seletatav Eesti riigi
kiire arenemisega, mis on tõstnud Ameerika
eestlaste enesetunnet ja annud nende aluse
põhjendatult uhked olla oma kodumaale, ja
teisest küljest eestlaste organiseerimise ja
erapooletu informatsiooni levitamine on
suutnud jõudsasti tasakaalustada kommunisti-
tide ridadest Eesti vastu sihitud mahategeva

propaganda. Eestluse eest võitlejad Ameerikas näevad seda suurt muutust erilise heameelega ja see õhutab neid veelgi hoogsamale tööle, mis on niihästi Ameerika eestlaste eneste kui ka Eesti huvides.

Eestlaste suurima rahvuspäeva tähistamine võttis sel aastal Ameerikas kõigiti juubeliaastapäeva kuju ja ulatuse. Peale New Yorgi, kus Eesti aastapäeva korraldamisest on vankumatult kinni peetud, võeti seekord pidustused ette eesti seltsides ja ühingutes Bostonis, Detroitis, Montrealis, Hamiltonis, Torontos ja Washingtonis ning mitmel pool mujal väiksemates ringides. Erilise hoo ja tähtsuse andis korraldatud pidustustele Eesti riigihoidja K. Pätsi kõne heliplaadil, mis New Yorgi Eesti Haridusseltsi juures moodustatud pidustuste keskkomitee poolt tehti kättesaadavaks kõikidele eesti seltsidele Ameerikas, ja see oli ka kõikjal peokõnena eeskavas.

Tähtsama ja kaugeleulatuva mõjuga osa iseseisvuse-päeva pühitsemise kavas moodustasid kaks New Yorgist väljuvat raadioeeskava 24. veebruaril. New Yorgi linnavalitsuse peajaam WNYC andis edasi riigihoidja kõne kell 6.15 õhtul, millal enamusel eestlastest, kes päeval oma ametikohuste tõttu kinni on, avanes haruldane võimalus Eesti lugupeetud riigijuhti kuulda eetri kaudu. Teine eeskava samal päeval oli kell 2.15 p. l. ja selles esines Eesti konsul Karl Kuusik päevakohase ingliskeelse kõnega, mis saadeti välja Ameerika kõige suurema raadioaheliku — National Broadcasting Company — jaama WEF ja enam kui neljakümne harujaama läbi üle kogu Ameerika. Eeskava muusikalist osa kandsid suure eduga eesti kuulsad kunstnikud hrad V. Padva klaveriettekannetega ja L. Juht kontrabassi-soolodega. Samuti leidsid head kasutamist Tallinnast selleks puhuks saadetud muusikalised numbrid, milledest eriti R. Kulli marss „Koõumaa“ orkestri ja koori ettekandel kõlas raadio kaudu hästi. Aastapäeva-pidustuste peakomitee esindajana täiendas hra E. Veski eeskava huviküllase kõnega.

Keskkomiteele kokkutulnud andmeil said mõlemad raadio-eeskavad ennenägematult suure huvi ja kiituse osaliseks, niihästi ameeriklaste kui ka eestlaste seas, isegi kauges Ühendriikide osades, kusjuures paljud eestlased avaldasid erilist liigutust riigihoidja südamlikult veenvate sõnade üle, kuuldes neid kõlavas kodukeeles.

24. veebruari õhtul oli pidulik kontsert-aktus Columbia ülikoolis kutsutud külalistele, millest võttis osa arvukas kogu silmapaistvaid nimesid Ameerikas. Kõnelejatenä esinesid Eesti konsul K. Kuusik, „New York Times'i“ toimetaja dr. Finley, New Yorgi tähtsama poliitilise partei esimees Ben Howe ja professorid Clarence A. Ma-

ning ja dr. McKee. Columbia ülikooli poolt rõhutati selle päeva tähtsust erilise tervituskirjaga ülikooli presidendilt Nicholas Murray Butler'ilt, kes teadupärast on rahvusvaheliselt tuntud kaju Ameerikas. President Butler soovis südamest õnne Eestile ja rõhutas seda suurt tähelepanu ja sõbralikku poolehoidu, mis Eesti on omale võitnud rahvavalitsemise korra kindlustamisega, õeldes, et Eesti on astunud suuri ja kiiduväärt samme kindlama ja selgemini väljakujunenud demokraatliku valitsemisviisi maksmapanekuga, mida Ameerika rahvas nii kõrgelt hindab ja heaks kiidab.

Dr. Finley kõneles väga tunnustavalt Eestist ja eriti demokraatlikkude printsiipide maksmapanekust uue põhiseadusega, mida tema iseloomustas niivõrd headena, et avaldas valmisolekut ise nendele põhimõtetele alla kirjutama. Harukordne tunnustus, mida Ameerika tähtsama päevalehe toimetaja osutas Eestile oma ilmumiseega iseseisvuse-päeva aktusele ja kiitvate märkustega, kriipsutati veel alla erilise Eestile pühendatud juhtkirjaga „New York Times'is“, mille heatahtlikku ja kaugeleulatuvat mõju sõprussidemete loomisel ja tähelepanu võitmisel Eestile Ameerikas väga kõrgelt tuleb hinnata.

Konsul K. Kuusik tõi oma pikas kõnes piltlikult esile need suured muutused, mis Eestis on aset leidnud möödunud kahekümne aasta jooksul Eesti riigi ja rahva arenemise majanduslikul, kultuurilisel ja sotsiaalsel alal, ning veenis kuulajaskonda selles, et Eesti sammub rahuarmastavate riikide seas kiirelt ja julgelt parema tuleviku poole.

Mr. Ben Howe kõneles suure armastusega Eesti iseseisvuseaegsetest saavutustest paljudel aladel ja märkis tunnustavalt seda suurt töötahet ja elavat rahvustunnet, mida eestlased Ameerikas, kellega temal Ameerika-Eesti Kaubanduskoja esimehena on kokkupuuteid olnud, üles näitavad, ja avaldas usku, et säärase inimeste kodumaad ootab ees ilus tulevik.

Suure huviga vastuvõetud peokõnedele järgnes muusikaline eeskava, mis oma kunstitasemelt oli kõigiti vääriline kõige parematega kõrvuti seisma. Need hoogsad kiiduavaldused, mis jagati härrade Padva ja Juhi ettekannetele ning pr. O. Kukepuu ja prl. H. Raua lauludele, võitsid ühtlasi tunnustust eesti muusikale. Päevakohast pidulikkust aitasid suuresti esile tuua Eesti rahvusvärvid laval ja grupp nägusaid eesti neidusid eesti rahvariietes ning eesti hümni ühine ettekanne kõikide kunstnikkude poolt.

Mitmekülgsete pidustuste tõttu jäi New Yorgi eestlaste peapidustus laupäeva, 26. veebruari õhtule. Eesti Haridusseltsi mahukale saalile oli lisaks üüritud kõrvalasuv veelgi suurem saal ja, nagu ennenägematu külalistehulk kinnitas, olid suurejoonelised

ettevalmistused enam kui tarvilised. Kaugelt üle neljasaja pidulise oli ilmunud kontsert-aktusele, millele järgnes ball banketiga.

Eeskava algas hra B. Nurmsoni juhtimisel pidulikult Eesti ja Ameerika hümnidega ja Eesti iseseisvuse võitluses langenute mälestamise tseremooniaga, millele järgnesid eestluse kauaaegse eestvõitleja ja lugupeetud seltsi esimehe hra A. Pierce'i südamlikud tervitussõnad oma kaugele kodumaale, mida tema oma silmad ei ole iseseisvana veel näinud. Sellele järgnes riigihoidja tervitus, mis sai ennenägematult sooja vastuvõtu osaliseks. Kõne ülekandel heliplaadilt seisis neli eesti noort rahvariietes auvahtidena laval, hoides ülal eesti rahvusvärve. Liigutavaid ja unustamata mälestusi jättis Eesti riigihoidja oma soojade sõnadega kõikide kuulajate rindu.

Huviküllasele peokõnele konsul K. Kuusikult järgnes mitmekülgne muusikaline eeskava kahelt eesti laulukoorilt ja solistidelt, milledest eriti uus meeslaulukoor noore hr. Pranspili juhatusel sai suure kiituse osaliseks.

Aukülastajate viibisid aktusel ja esinesid tervituskõnedega Soome, Läti ja Leedu konsulid ning nende rahvuslike organisatsioonide ja ka Ungari seltside esindajad.

Eeskava lõppedes võttis kogu piduliskond üksmeelselt vastu südamliku tervitus-resolutsiooni, mis otsustati saata riigihoidjale K. Pätsile.

Kontsert-aktusele järgnenud banketist võttis osa üle kaheaja peolise kõrvalasuvase peosaalis, mille kaunistamisele ja laudade ehtimisele lillede ja rahvusvärvidega olid seltsi naistegelased pühendanud erilist tähelepanu. Peoperemehena siin esines seltsi esimehe kõrval ins. V. Brunberg, kes tuli edukalt toime arvukate elagu-soovide ja tervituskõnede juhtimisega. Suure rahvusvärvidega ehitud sünnipäevakoogi, millel süüdati 20 küünalt, lõikas lahti piduliku tseremoonia järele pr. Kuusik ja sellest said osa kõik peolised, kinnitades sellega sümboolset ühtekuuluvust.

Esmakordselt tähistasid Eesti iseseisvuspäeva ka mõlemad usulised kogudused New Yorgis pidulikkude kontsert-jumalateenistustega, millest ka Eesti ametliku esinduse liikmed osa võtsid. Niihästi ev. luteriusu teenistusest, mis peeti õpetaja C. Klemmeri poolt 25. veebruari õhtul, kui ka baptisti koguduse koosviibimisest, mida juhatas hr. J. Felsberg, pühapäeval, 27. veebruaril, võttis osa haruldaselt arvukas kogu kaasmaalasi. Viimasel neist oli lähemale 200 inimest, kes kuulasid suure huviga hr. Felsbergi liigutavaid sõnu ja südamlikke õnnesoove Kodu-Eestile ja riigijuhile Konstantin Pätsile.

Sellele järgnes konsul K. Kuusiku tervituskõne. Isamaalised laulud, mis kiriku laulukoor pr. Lydia Dreymani juhatusel suure menuga ette kandis, andis ilusa tunnistuse sellest suurest poolehoiust ja armastusest, mis kiriku ümber koondunud arvukas eestlaste ringkonnas oma kauge kodumaa vastu valitseb.

25. veebruaril oli korraldatud Bostoni seltsi eestvõttel kontsert-aktus kuulsas Harvardi ülikoolis ja kaks raadioeeskava, kus esinesid kõnedega selleks puhuks Bostoni esinud Eesti konsul K. Kuusik, prof. Wiel, prof. Fay ning muusikaliste ettekannetega hr. Juht ja seltsi laulukoor.

Laupäeval, 26. veebr. oli Bostoni Eesti Seltsi korraldusel kontsert-aktus Allston Hall'is. Kuna nimetatud aktus leidis aset soomlaste seltsimajas ja B. E. Seltsil on see vahetult hõimudega, siis oli aktusele tulnud suuremal arvul ka hõimuvälised õdesid.

Pühapäeval, 27. veebr. oli Bostoni Eesti Selts kutsutud külla täies koosseisus Harvardi ülikooli rahvusvahelise luteriusu kiriku üliõpilaste majasse. Pärast külalislahkelt serveeritud õhtusööki järgnes B. E. S-i esimehelt O. Põllult ettekanne Eesti ja tema iseseisvuse saavutamise üle. Lõppeks laulis B. E. S-i laulukoor tänutäheks lahke vastuvõtu eest. Sellega lõppesid arvukad E. V. juubeliastapäeva pidustused ja esinemised Bostonis.

Erilist nimetamist väärib iseseisvuspäevastuste keskkomitee ilus algatus tervitusalbumi koostamiseks Kodu-Eestile tema 20. iseseisvuse aastapäevaks. Mõte leidis üksmeelselt poolehoiudu kõikides organiseeritud Ameerika eestlaste keskustes, mille järele valmistati ühekujulised nägusad tervituslehed allkirjutamiseks kõikide soovijate poolt. Kuna eestlaste pere asub laiali üle terve Ameerika, ei olnud komiteel arusaadavalt võimalust suurte kulude tõttu tervituslehti kõikidele kättesaadavaks teha, vaid neid sai saata ainult suuremates keskustesse. Kuid sellelgi kujul annab valminud album kujuka ülevaate nendest soojadest tunnetest, mis Ameerika eestlaste rinnus oma rahva vastu valitsevad ja kinnitavad seda, et nende kauge kodumaa hea-käekäik nende südameile lähedal seisab ja et Kodu-Eestis tehtud suured edusammud nende tõsist rõõmu valmistavad.

Üksmeelse arvamise järele kujunesid Eesti 20. iseseisvuse aastapäeva pidustused Ameerikas kõigiti rekordilisteks ja nende kava ja ulatus ületasid varemnähtu isegi suuremate naaberrahvaste peres, mida kinnitasid avameelselt ka sellest osavõtnud naaberrahvaste esindajad.

Washingtoni eestlaste Ühingu koosviibimine Vabariigi 20-da aastapäeva puhul, 19. veebruaril 1938. a.

Esimene rida vasakult: J. Weir — Ühingu laekur ja maja peremees, tema 9-aastane tütar Mari Alena, pr. Lilly Miller, pr. Oly Kukepuu ja Ühingu president dr. Peeter Speek. Ülemine rida vasakult: pr. Alma Cashel — maja perenaine, pr. Margarete Bush, John Roosman (tagapool), T. Saard, A. Miller, Ivan Luht — Baltimore'i E. S. esimees, kolonel K. Bachman, pr. M. L. Bachman, A. Johnson — Ühingu revident ja pr. Elsie Johnson. Pildil puuduvad 3–4 pidulist, nende hulgas ka pildistaja A. Ermatis.

Eestlaste Ühingu toimingud Washingtonis.

Koosolekud ja Vabariigi aastapäeva pühitsemine.

6. veebr. s. a. peeti ühingu üldkoosolekut kirjatöömataja pr. Helmi Kase korteris. Võeti vastu 2 uut liiget: hr. Artur Ermates, kunst-fotograaf, ja prl. Ludmilla Ahermo, stenografist Ühendriikide valitsuse teenistuses. Seega on praegu ühingu liikmete arv 14.

Eesti 20 a. vabaduse ja riikliku iseseisvuse päeva otsustati pühitseda ühingu laekuri J. Weiri majas laupäeval, 19. veebr., sest 24. veebr. langes tööpäevale.

Pärast sõbralikku ja üksmeelset läbirääkimist koosolek otsustas saata Eesti riigi-

juhtidele E. V. 20. aastapäeva puhul tervituse, milles ühing avaldab oma headmeelt ja tänu praegusele Eesti valitsusele ja ta suurjuhtidele selle eest, et nendel on korra läinud eesti rahvast ja ta riiki tüürida üle viimasel ajajärgul ilmnenud suurtest raskustest ja murrangutest.

*

Eesti Vabariigi 20. aastapäeva pühitsemine kujunes Washingtoni eestlaste väikeses peres hoogsaks ja vaimustavaks. Kõigepealt kuulati heliplaadidelt riigihoidja K. Pätsi kõnet väliseestlastele. Kõne lõpul lauldi vaimustatult eesti hümn. Selle järel ühingu president Peeter A. Speek pidas kõne Eesti iseseisvuse saamiseloost ja sellele eelnevast ajaloolisest arenemiskäigust.

Pr. Olly Kukepuu New Yorgist laulis „Öitselaulu“, mis oma kodumaa-armastusest õhkuvate sõnadega kuulajaid sügavalt liigutas.

Selle järele lühikesel erakorralisel koosolekul valiti pr. O. Kukepuu ühingu auliikmeks, silmas pidades tema suuri teenuseid eestlastele Ameerikas ja eesti laulukunsti arendamisel. Järgmiseks otsustati saata ühingu poolt New Yorgi Eesti Haridusseltsile ja vabadussõjalaste organisatsioonile New Yorgis tervitusi. Tervituste edasiandjaks valiti pr. Kukepuu.

Koosviibimise jätkumisel majaperemehe hr. Weiri 9-aastane väike tütreke Mari kandis ette laulu, mida ta ise klaveril saatis. Väikese lauljanna andekus äratas üldist imestust. Selle järele esines lauluga hr. T. Saard ja siis laulsid kõik koosviibijad koos „Kungla rahvast“. Pr. A. Kascheli ja ühingu revidendi pr. Elsie Johnsoni hoolitsusel oli söögitoas kaetud keha kinnitamiseks laud, kus oli rikkalikult ka kodumaa saadusi, nagu jäme rukkileib, põrsasülit, Tallinna kilud, rasvahaeringad sibulaga, eesti kompekid jne. jne. Pärast einet tekkis nagu iseendast mingisugune improviiseeritud orkester: klaver, viul, mandoliin, suupill ja iselaadi torupill. Baltimore'i eesti seltsi hing ja vaim ning alaline saadik eesti pidudel teistes linnades hr. J. Roosman tõmbas viulit, pr. Busch mängis klaverit, maja pereisa hr. Weir tõendas oma sõrmede osavust mandoliinil, kuna hr. Ermates puhus suupilli. Oli lõbus kuulata seda „külamuusikat“ ja vaadelda tantsijaid. Kaugelt peale keskööd lahkusid pidulised heas tujus ja heade mälestustega.

Eesti Vabariigi 20-es aastapäev Sao Paulos.

Aastakoosolek valis seltsile uue juhatuse.

Neljapäeval, 24. veebr. k. a. korraldas Sao Paulo eesti selts „Uus Kodu“ eelmiste aastate eeskujul Eesti Vabariigi aastapäeva puhul aktuse.

Üle 300 eestlase kogunes Sao Paulo eesti seltsi ruumikasse saali. Võis tähele panna eestlasi, kes esimest korda olid eesti seltsis.

Aktus pidi küll algama kell 9 õhtul, kuid hilines, kuna E. Vabariigi aukonsul norralane Finn B. Arnesen oli korraldanud tähtsa sündmuse puhul samal ajal „Germaania seltsis“ raudi kutsutud külalistele, kus viibis ka Eestist kohalejõudnud hr. Aksel Paju, kes on Eesti valitsuse poolt volitatud korraldama Brasiilia eestlaste kodumaale tagasisõitmist, ja kes ühtlasi asub ametisse kui Sao Paulo Eesti aukonsulaadi sekretär.

Raudil esines ka eesti seltsi „Uus Kodu“ laulukoor ja raudist võttis osa seltsi esimees Paul Veltson.

Aktuse avas Johannes Toom ja andis sõna Ed. Tambergile, kes pidas päevakohase kõne. Seejärele kõneles Aleksander Aur.

Kell ½11 jõudsid kohale raudilt „Germaania seltsist“ seltsi laulukoor ühes esimehe Paul Veltsoniga ja külalised dr. Synesio Rangel Pestana, dr. Paulo Quartim Barbosa, aukonsul Finn B. Arnesen ühes abikaasaga ja Eestist tulnud külaline hr. Aksel Paju ühes abikaasaga.

Seltsi esimees Paul Veltson avas aktuse portugali keeles ja tänas külalisi. Seejärele kõneles aukonsul Finn B. Arnesen portugali keeles ja tegi teatavaks, et Eesti riigihoidja Konstantin Päts on annetanud dr. Synesio Rangel Pestana'le „Eesti Punase Risti“ ja dr. Paulo Quartim Barbosa'le „Eesti Valgetähe“ aumärgid teenete ja abi eest. Kõlas rõkkav aplaus ja seltsi esimees pani aumärgid nimetatud isikutele rinda. Tänas dr. Rangel Pestana, lastes elada Eestit, riigihoidjat Konstantin Pätsi ja aukonsulit, kõigile aplodeeriti vägevalt ja eestlased omalt poolt laskisid elada Brasiiliat, saates seda müriseva käteplaginaga. Samuti tänas ka dr. Paulo Quartim Barbosa.

Eestist oli saadetud plaatidel riigihoidja Konstantin Pätsi ja V.-E. Üh. esimehe Jakob Kristelsteini kõned, kuid ei saadud luba poliitseilt nende edasiandmiseks raadiojaama kaudu, sellepärast sündis kõnede edasiandmine raadio-victrolal, mis aga tehniliselt hästi ei õnnestunud.

Järgmisena esitas E. Vabariigi aukonsul norralane Finn B. Arnesen portugali keeles kokkutulnud eesti publikule temale Eestist saadetud sekretäri hr. Aksel Paju't.

Seejärele kõneles Aksel Paju, andes edasi tervitusi kodumaalt. Kõne lõpul ei tahtnud mürisev käteplagin lõppeda.

Järgnesid seltsi segakoori ettekanded Voldemar Goetzi juhatusel. Nii koorile kui solistidele jagas publik rohket kiitust.

24. veebr. ilmusid Sao Paulo kohalikes portugali keelsetes ajalehtedes kirjutised Eesti Vabariigi iseseisvuse üle, käsitades peamiselt riigihoidja Konstantin Pätsi elu ja tööd.

*

Sao Paulo eesti selts „Uus Kodu“ pidas pühapäeval, 20. veebr. järjekorralist aasta-peakoosolekut. Koos oli 24 liiget.

Kuulati ära aruanded ja kinnitati.

Seltsi uude juhatusse valiti kõik uued peale P. Veltsoni. Juhatuse kujunes peale ametite jagamist järgmiseks: Paul Veltson — esimees, Robert Zirk — abiesimees, Viktor Muna — peasekretär, Nadja Tamberg — esimene sekretär, Aksel Paju — teine sekretär, Voldemar Lustus — kassapidaja, Johannes Suursoo — kassapidaja abi ja varahoidja.

Seltsi tegevuse eelarves, arvestades raske majandusliku olukorraga, teeb Vold. L u s t u s ettepaneku teha korjandust. Tehakse kohe omavaheline korjandus ja see toob kokku Rs. 476 \$ 000. Selle summaga ollakse ka praegustest rahalistest raskustest väljas.

Seltsi revisjonikomisjoni valiti: Ed. T a m b e r g, Vold. T i k k a s ja Jakob S i i g u s.

Sao Paulo eesti kirik Vabariigi juubeliaastapäeva pühitsemas.

Sao Paulo eesti luteri kirik pidas pühapäeval, 20. veebruaril k. a. Eesti Vabariigi aastapäeva puhul tänu-jumalateenistuse.

Jutlustas August Viikmann. Laulu-ettekannetega esinesid Jüri Viinamägi ja neu Leida Reeben.

Kuna harilikult kirikusse kogunevad vanemad inimesed, siis seekord oli rohkesti ka nooremaid, neist kahekümne ümber Sao Paulo e. l. kiriku leeriskäijaid. Palmipuudepühal lõpeb leer ja selleks sündmuseks on ettevalmistusel suurem muusikaline kava. Jüri Viinamägi juhatusel laulavad külaliste- naksaksa ev. lut. koguduse laulukoor ja Brasiilia metodistide kiriku koorid, ühtlasi esineb Jüri Viinamäe 24-liikmeline sümfooniaorkester.

E. V. juubeliaastapäev Rio de Janeiros.

Seltsid ühe mütsi all.

Eesti Vabariigi juubeli-aastapäeva pühitsemine toimus Rio de Janeiro eesti koloonias haruldase üksmeelega. Tehnilistel põhjustel pühitseti seda tähtsat päeva ühe päeva hilenemiseks. H-ra konsul Oscar Sjoestedt kutus oma poole kokku mõlema Rio de Janeiro eesti seltsi — nii E. A. H. S. „Uus Kodu“ kui ka Eesti Brasiilia Ühingu juhatusliikmed ning tegi ettepaneku Eesti Vabariigi aastapäeva ühiselt pühitseda. H-ra konsul lubas lahkelt muretseda omal kulul saali ning hoolitseda isegi „kapakalja“ eest üldise tuju tõstmiseks.

Samas moodustati kohe mõlema seltsi esindajaist korraldava toimekond, kes asus kava väljatöötamisele.

Pidu alguseks määratud ajal, nimelt kell 9 õhtul, oli saal juba rahvast tungil. Kahjuks ei saanud aktusest osa võtta konsul Sjoestedt ise, kes eelmisel päeval sõitis Euroopasse. Tema esindajana avas aktuse h-ra Ernst Heide portugali keelse kõnega, tervitades kokkutulnud külalisi. Järgnesid Brasiilia ja Eesti hümni orkestri ettekandel. G. S a n d e r kõneles teemal „Eesti rahva minevik“, peatudes meie rahva kangelaskududel võitlustel. Edasi kõneles E. R e i g a s Eesti riigi loomisest, kuna J. T o o p portugali keelses kõnes tõi statistilisi ja geograafilisi andmeid Eesti Vabariigi üle. P. S a r a p i k kõneles Rio eestlaste majanduslikust

iseseisvusest, V. T ü r n e r teemal „Keel on rahva raudvara“ ja A. K. E n d e oma „Tervituses isamaale“ (portugali keeles) tuletas meelde kodupaiku ja kaugele mahajäänud sõpru. Seega oli aktus eriti rikkalik kõnede poolest.

Muusikalises osas esines dopelt-kvartett lauludega „Kaunimad laulud“ ja „Enne ja nüüd“. Orkester h-ra Barth'i juhatusel kandis ette „Kuldrannake“ ja „Tuljak“. Soololauludega esines prl. Lydia F e r n a n d e s de O l i v e i r a portugali keeles. Pr. E n d e esines ilulugemisega „Eesti muld ja eesti süda“, mis mõjus liigutavalt kõigile.

Ettekanded võeti vastu elavate kiiduvaldustega. Eriti sattus rahvas hoogu, kui orkester mängis „Tuljakut“. Käteplagin ei tahtnud kuidagi vaikida.

Aktusele järgnes kodune koosviibimine, kus kinnitati sõprussidemeid eestlaste ja nende brasiillastest külaliste vahel, kuna noorem pere lõbutse tantsuga.

*

24. veebruaril ilmusid kohalikkudes ajalehtedes kirjeldused Eesti Vabariigi loomisest ja õhtul esines Rio raadiosaatejaam eesti eeskavaga, mis koosnes ülevaatlikust kõnest ja heliplaadi-ettekannetest.

Eesti Vabariigi juubeliaastapäeva pidustused Sydneys.

Esinemine raadios.

Meie kohaliku konsuli J. Kaivi algatusel moodustati jaanuarikuus komitee, milline koosnes „Eesti Kodu Linda“, Kaupmeeste seltsi ja Jaani koguduse esindajatest. Komitee alustas eeltöödega meie kodumaa tähtsa nimepäeva vääriliseks pühitsemiseks. Muret tegi algul ruumide küsimus. Kuna praegu aset leiavad Austraalia 150 aasta juubelpidustused, siis on sellega seoses kõik saalid mitmeks kuuks ette kinni pandud. Seltsi oma ruumid olid aga üles öeldud. Seltsi juhatusel õnnestus saada ajapikendust üheks kuuks ja sellega oli see probleem lahendatud. Tänu Välis-Eesti Ühingu algatusele olid kodumaalt saabumas heliplaadid raadio eeskava jaoks. Selgus aga, et siin peab eeskava vähemalt kaks kuud ette registreerima ettekandmiseks ringhäälingus. Aega oli aga vaid kolm nädalat. Vastutulekut osutas siin katoliku kiriku kesknõukogu jaam 2SM, milline oli nõus võimaldama pool tundi eri eesti programmi jaoks 24. veebruaril kell 12 päeval. Programmi kava koostati ja saadeti eestlastele ka teistesse osariikidesse, et kõik teaksid seda raadios kuulata.

24. veebruaril 2SM esindaja teatas lühikeses sissejuhatuses selle päeva tähtsusest eestlastele. Hr. J. K a i v o ingliskeelses kõnes andis lühikese ülevaate Eestist, tema rahvast ja iseseisvuse aja saavutustest.

Järgnes marss „Kodumaa“ ja sellele riigihoidja K. Pätsi kõne, milline haruldaselt selgelt kostis ja nii mõndagi arusaamatust selgitas. M. Tarase ettekanded „Tule koju“ ja „Minu isamajakene“ avaldasid sügavat muljet, eriti viimane, milline äratas kauneid mälestusi meie lapsepõlve Kunglast. „Isamaa ilu hoieldes“, ettekantuna segakoori poolt, oli viimaseks palaks. 2SM raadiojaama saabus hulk õnnitlusi eestlaste poolt hästi edasiantud programmi eest.

Laupäeval, 26. veebruaril, tuli korraldamisele „Eesti Kodu Linda“ ruumides a k t u s k o n t s e r t b a l l, millest umbes 150 eestlast osa võttis.

Saal oli kaunistatud hra Jakobsoni juhatusel Eesti lippudega ja rohelisega ning näiteleva oli vastavalt dekoreeritud.

Aktuse osas esinesid päevakohaste kõnedega konsul J. K a i v ja vastavate organisatsioonide esindajad L. N o r r a k, E. J ü r g e n s ja K. G i e l o v. Kõnedele järgnes paljude soovil, kellel ei olnud võimalik raadios eesti programmi kuulata, raadios ettekantud eeskava kordamine ja ühtlasi kanti ette ka Välis-Eesti Ühingu esimehe hra J. K r i s t e l s t e i n i kõne, milline ajapuudusel raadiokavast jäi välja.

Kontsertosa esimeseks numbriks oli riikliku ringhäälingu puhkpillikvinteti esinemine kolme palaga: Gavotte — G. Glück, Menuett — W. Mozart, Harmonica Player — D. Quion. Kvintett esines koosseisus K. S a m m u l, E. S i m p s o n, N. A m a d i o, M. W a t e r f i e l d ja A. M a n n. Oma ala väljapaistvate solistide ettekandel pakkusid need palad tõelist naudingut, eriti meeldis viimane pala publikule oma loomutruu suupilli imiteerimisega.

Head vastuvõttu leidsid ka pr. Lenebachi klaverisoolod. Viimase etteastena oli kahe-kordse kvarteti esinemine koosseisus: E. J ü r g e n s o n, A. R a i m, V. V e i n b e r g, J. R e b a n e, E. K a s s, E. J ü r g e n s, T. V a r i k, A. M a a s e r ja H. G l e s e r. Ette kanti „Hele täht“, „Väikesele isamaale“ ja „Lahkudes“. Ettekanded said tormilise aplausi osaliseks.

Sellele järgnes ball ülal saalis tantsuorkestri saatel, kuna aga paljud külalised alla saali tõttasid, kus olid laudad kaetud maitsvate suupistetega. Daamide komitee korraldusel ja prl. Bergi juhatusel leidis einelaud elavat kasutamist. Külm ploomimorss sai üldise heakskiidu osaliseks. Ühine koosviibimine, milline kõigile hea mulje jättis, kestis hommiku kella üheni.

Eesti Vabariigi aastapäev ja selle pühitsemine leidis mainimist ka Sydney suuremates lehtedes.

Pühapäeval, 27. veebruaril oli pidulik juumalateenistus saksa kirikus õpetaja G i e l o v i korraldusel L. A. N o r r a k.

Sydney eestlased tahavad ehitada omale seltsimaja.

20. veebruaril oli Sydney eesti seltskonnal seltsimaja ehitamise osatähtsuse asutamise koosolek. Aastaid on juba see mõte seltsi tegelaste ringkonnas liikunud. Et ka kohapealne eesti seltskond viimasel ajal elavat huvi selle vastu on osutanud, siis otsustas juhatus kutsuda kokku üldkoosoleku, et katsetada selle mõtte praktilise teostamisega.

Koosolekust võttis osa umbes 60 eestlast, kes seda küsimust põhjalikult ja mitmekülgsest kaalusid. Koosoleku juhataja ja juhatuse aruandja L. N o r r a k esitas andmeid linna majade kohta, millised võiksid kõne alla tulla. Selgus, et südalinna ümbruskonnas alla £ 10.000 ei ole võimalik mingisugust sündsat maja osta. Maahind on linnas juba üksi £ 300—3.000 (4350—43500 E. kr.) krundi jooksev jalg. Seltsimaja peaks aga vähemalt 25-jalase esikülje omama. Linnamaksumud, võlasumma protsendid ja ostuhinna kustutamine nõuavad aastast vähemalt £ 1.000, kuid kavatsesid maja aastane sissetulek oleks olnud alla £ 1.000. Kuigi maksukohustus iga aastaga väheneb, siiski on riisiko kaunis suur ja võib kergesti kaotada maja alla paigutatud kapitali, kui selts ei peaks olema suuteline lunastama tähtajalisi maksukohustusi. Pärast elavat mõttevahetust tehti põhimõtteline otsus, et tuleks maja osta või ehitada südalinna ligidale rajooni kõigile kättesaadavasse kohta hinnaga mitte üle £ 3.000. R. J. S a l p u s tegi ettepaneku, et seitse koosolekust osavõtjat nõustuksid komitee moodustamiseks, kes samme astuksid selle kava läbiviimiseks. E. J ü r g e n s o n, R. K a l p u s, E. J ü r g e n s, A. S e l g, J. S i l d e v e r, H. G l e s e r ja L. N o r r a k andsid oma nõusoleku ja komitee asus kohe tööle informatsiooni kogumiseks majade ja maade kohta ja eeltöödega põhikirja väljatöötamiseks. Tahame loota, et juba lähemas tulevikus selts saab oma maja, mis oleks seltsi edukale tulevikule parimaks tagatiseks.

Peale Vabariigi aastapäeva-peo tuuld leida kiires korras mingisugused, kas või ajutised ruumid seltsi tegevuse jätkamiseks, sest seltsiga ühe katuse all asuva maja peatüürnikuga, numbritube pidava vanapreiliga, ei olnud kauem võimalik ühes majas asuda. Iga kord, kui mingisugune koosviibimine ületas, kas või paari minutiga tema poolt ettenähtud lõpetamise aja, kutsus ta välja ametivõimud. Ühenduses aga Austraalia juubelpidustustega ja eeloleva suure näitusega on kõik vähegi sündsad ruumid välja antud mitmesu-

Brisbane'i eestlasi Redcliff'is, 27. III. 1938. a.
Paremalt esimene V.-E. Ühingu liige ja korrespondent Karl Laaman.

gustele hooajakäitistele. Mis saadaval on, need on vastuvõtmatud üürihinna tõttu — kuni £ 20 nädalas — või jälle kitsenduse tõttu, mis paljudes majades ruumide kasutamise võimaldab ainult kella kuueni õhtul. Juhatusel õnnestus leida praeguste ruumide lähikonda ajutised ruumid teisel korral: Millar House, 84-a. Goulburn street, City, Sydney, Australia.

L. A. N.

Vabariigi aastapäeva pühitsemine Brisbane'is.

Eesti muusikat raadios.

Vabariigi juubeliaastapäeva puhul korraldas 26. veebruaril Brisbane'i eestlane hr. Karl Laaman sealses ringhäälingus poole tunnise ettekande kodumaalt saadetud heliplaatidelt. Kuna samal ajal pidi ringhääling edasi andma ka New South Walesi juubelipidustusi, kujunes eesti osale määratud aeg lühikeseks ja ka hr. Laamani tervituskõne pidi ära jääma.

Samal päeval korraldas Karl Laaman oma kodus kõikidele Brisbane'is elutsevatele eestlastele õhtueine. Kokku oli tulnud üle kümne eestlase, kes klaasi õlle juures ringhäälingus edasiantud kodumaamuusikat kuulasid. Raadiojaama juhataja andis A. Pulleritsa raamatu „Estonia“ varal lühikese ülevaate Eesti ajaloo, muusika ja kunsti arengust. Ülekanne kestis 32 minu-

tit ja õnnestus hästi. Koosviibimine hr. Karl Laamani juures kestis üle kesköö.

Teisel päeval korraldasid samad eestlased väljasõidu Redcliff'i kuurorti, mis asub Brisbane'ist 28 miili põhja poole. See oli ilus päev omamaalaste keskel.

Tulevikus kavatsevad Brisbane'i eestlased korraldada mootorlaevaga väljasõitu Moreton Baysse, kus elab kaks eestlast-kalameest, kes oma mootorpaadi lubasid kasutada anda Brisbane'i eestlastele.

Eesti Vabariigi 20-da aastapäeva pühitsemine Harbiinis.

Jumalateenistus, vastuvõtt konsulaadis ja pidusöök.

Harbiini eestlaskonnal algas Vabariigi juubeliaastapäeva pühitsemine piduliku jumalateenistusega kell 10 enne lõunat luteriusu kirikus. Ehkki väljas oli 10 kraadi külma, oli kirik ehitud palmipuudega ja altar õitsvate sirelite ja nartsissidega ning kolmevärviliste rahvuslippudega. Kirikusse oli kogunenud peale eestlaste ka rohkesti Balti Kolmikühingu teisi liikmeid. Liturgia pidas õpetaja I. Drisul eesti keeles, kuna jutluse ja palve luges eesti konsulaadi sekretär R. Grünberg. Laulis eesti segakoor hr. Pedaja juhatusel. Et Harbiini eestlaste seas ei ole muusikakunstnikke, siis kutsuti appi paremad Harbiini solistid — sopraan M. Ohriakova ja alt S. Popova. Väga ilusti kõlas Beethoveni „Pal-

ve“ keelpillide naisorkestrilt, mida juhatas pr. M. Boström. Langenute mälestuseks laulis koguduse koor ühes solistidega orkestri saatel „Igavest mälestust“.

Kell 12 päeval oli vastuvõtt konsulaadis, mis kujunes väga suurejooneliseks. Vastu võtsid konsul A. Lõhmus, tema sekretär R. Grünberg ja eesti seltsi esimees A. Raevald. Külalisi kogunes erakordselt rohkesti. Tõsteti lugematu arv vahuveiniklaase Eesti terviseks ja meeleolu kujunes kõigiti pidulikuks. Kutsutud oli 90 külalist, aga paljud külalised töid ka oma sõbrad kaasa, sest konsuli A. Lõhmuse võrastevastuvõtlikkus ja sõbralikkus on juba laialt tuntud. Nii kujunes külaliste arv kaugelt suuremaks. Konsul võõrustas oma külalisi väga rikkalikult.

Külaliste seas võis näha pea kõikide suuremate riikide ja Eesti naaberriikide konsuleid, kohalikke tähtsamaid võimumehi, nagu Jaapani sõjaväelist esindajat, poliitseivalitsuse ülemat, välisministeeriumi esindajat, peale nende paljude teiste rahvuste seltside esimehi, kohalikke silmapaistvamaid kodanikke, ajakirjanikke jne. Hoogne koosviibimine kestis paar tundi, kuna kitsam ringkond jäi veelgi kauemaks.

Kell 9 õhtul oli pidusöök ettekannetega „Grand-Hotel“i“ avarates ruumides. Kokku oli tulnud 124 piduvõõrast ja piduperemehele tegi muret laudade leidmine nii ootamatult suurele arvule osavõtjatele. Koosviibimise kulud kaeti vabatahtlikkudest makstudest.

Avakõne pidas konsul A. Lõhmus, mälestades neid vapraid mehi, kes kodumaa kaitsmisel olid jätnud oma elu. Kõne lõpul lauldi „Mu isamaa, mu õnn ja rõõm“.

Järgmise pikema kõnega esines eesti seltsi esimees A. Raevald, lastes kõne lõpul elada Eesti riigihoidjat, vägede ülemjuhatajat ja valitsuse liikmeid. Pärast seda asuti lauda. Pidulauas kõnelesid ja õnnitlesid eesti rahvast Läti ja Leedu esindajad. Koosviibimist mitmekesistasid muusikalised ettekanded. Ikka ja jälle tõsteti klaase eesti riigi ja rahva terviseks. Alles järgmise

hommiku lähenedes hakkasid koosviibijad lahkuma. Mõnelgi pidulisel kestis pidu vahetpidamata 18 tundi ja selle tõttu oli ka väsimus suur, kuid tuju seda ülevam ja kodumaa südamelähedasem. A. N.

E. V. juubeliaastapäev Šanghais.

Ettekandeid eesti muusikast raadios.

20. iseseisvuspäeva puhul oli kogunenud rohkearvuliselt kodanikke konsulaadi ruumidesse, seekord 39 isikut. Konsul P. Rumberg oma kõnes tegi lühikese ülevaate praeguse majandusliku ja poliitilise seisukorra kohta Eestis. Tõsteti klaasid šampanjaga Eesti eduks ja õitsenguks ning lasti elada riigihoidjat ja kindral Laidoneri. Selle järele kõlas vägavalt raadios Eesti hümn, mida vaimustusega kaasa lauldi. Esimest korda kõlas üle Kauge-Ida ja lõunamerede Eesti hümn, samuti sellele järgnevad eesti laulud, millised ettekanded härra Rumberg oli raadios meie kodanike üllatuseks korraldanud. Väga rõõmustavaks ja ootamata uudissündmuseks oli kohalisele eesti perele, et meie konsul härra Rumberg pidule ilmus dekooreerituna Eesti Valgetähe teenetemärgiga, mille temale oli annetanud Eesti Vabariigi valitsus tema teenete tunnustuseks eestlaste huvide kaitseks Hiinas 16 aasta jooksul. Rõõmustav oli meile, et härra Rumbergi tegevus siin on kodumaal väärikselt hinnatud. Südamlikuks ja väärikselt lisaks sellele aumärgile annetasid pidu ajal kohalikud eestlased oma tunnete avaldamiseks konsulile kirjamapi, mille hõbekaanel oli rohkearvuliste faksiimiledega pühendusaadress. Annetus anti üle pidulikult vastava kõnega ja rohket aplausidega. Igatahes konsuli teerada pole mitte sagedasti lilledega kaetud, eriti siin Šanghais, kus viimase poole aasta vältel miljonitest kauritest tuiskas taevas ja maa täis tuld ja rauakilde.

Üle elades viimaseid torme ja Euroopa pidevat seisukorda, tundub rinnas rasket rahutust ka meie kauge kalli kodumaa pärast. Andku taevataat talle pikka iga ja kestvatu rahu!

V. J.

Otsitakse

Taavet Jüri pg. Borne,

sünd. 18. XII 1877. a. Häädemeestel; rändas Eestist välja 1896. a. ning elas 1910. a. Uuel-Meremaal. Andmed palutakse saata aadressil:

Maria Born, Tornin tänn. 7-19, Tallinn, Estonia.

Mitmesugust.

Loodi fond „Välis-Eesti abiraha“.

Välis-Eesti Ühingu juhatus, juhatusliikme dr. Oskar Kallas'e ettepanekul, otsustas asutada Välis-Eesti Ühingu juurde „Välis-Eesti abiraha“ fondi, määrates selle alusvaraks Kr. 100.—.

„Välis-Eesti abiraha“ fondi summadega kavatakse tulevikus võõrsil raskustesse sattunud väliseestlasi kodumaale tagasi tuua ja neile kodumaal eluvõimalusi muretseda, väliseestlaste koolisid ja kogudusi asutada, väliseestlastele õpetajaid saata, Välis-Eesti noortele võimaldada õppimist kodumaal, Välis-Eesti organisatsioonide raamatukogusid täiendada ja asutada, väliseestlasi vaimset siduda kodumaaga jne.

„Välis-Eesti abiraha“ asutatakse Välis-Eesti Ühingu juurde, kuid tal on oma valitsus, mis on 3-liikmeline ja kuhu ameti poolest kuulub Välis-Eesti Ühingu esimees. Valitsus täiendab end ise V.-E. Ühingu liikmetega. „Välis-Eesti abiraha“ sissetulekutest üks osa kapitaliseeritakse.

„Välis-Eesti abiraha“ põhikirja väljatöötamiseks valiti Välis-Eesti Ühingu liikmetest komitee. Põhikiri saadetakse kõikidele Ühingu liikmetele ja Välis-Eesti organisatsioonidele.

See on esimene suurem algatus luua fond väliseestlaste abistamiseks. On loota, et see fond õige suureks kasvab ja ka väliseestlased selleks kaasa aitavad.

Ühe raamatu ilmumise puhul.

Asja on ilmunud trükist Oskar Loo-ritsa teos „Liivi rahva mälestuseks“. See on sisult reisivestete ja ülevaadete kogu, kuid oma põnevuse ja aktuaalsusega niivõrra haarav teos, et loed suurima huvi ja andumusega. See on teos, mis peaks tuttav olema igale Välis-Eesti liikumisegegagi tegelevale tegelasele, sest ümberrahvustumise põhjused ja tulemused on siin kirjeldatud üsna eredas värvides ja mõnegi neist põhjustest, mis väikeseks jäänud liivi velle juures esinevad tema kadumise põhjustajatena, leiame väliseestlastegi juures.

Teoses esinev hinnang soomesugu rahvaste kohta on sõnasõnalt järgmine:

„Soomesugu rahvaste vaimule ei ole põrmugi omane agressiivsus teiste vastu. Me ei tungi vallutama ega hävitama muid rahvaid, vaid laseme neil rahus elada, kui aga ka nemand meid endid laseksid elada. Sellepärast me pole paisunud suurrahvaks ega ole loonud maailmarüki, vaid vastupidi

— oleme taganenud kallaletungijate eest ja alistunud nende toorele ülevõimule. Ja kui meie sugurahvaist üks hõim teise järele on varisenud kokku või on praegu järjekordselt kokku varisemas, siis mitte niivõrd oma sisemise elujõu või elutahte puuduse pärast, vaid teiste rahvaste vägivalla pärast.

Ka omal ajal nii võimas ja arenenud liivi rahvas, kes on jätnud kuulsusrikkaid lehekülgi ajalukku, ligineb peatselt oma elu lõpule. Traagiliselt, kuid pühalikult vaikides ta kannatab oma viimsed teotused ja valud, mis ei tee au nendele, kes lärmaka pealetükkivusega tungivad elu püllerkaari pidama sureva rahva haual juba enne, kui see haud veel päris kinnigi pole aetud ega mälestuslilledega üle istutatud. Oh, kultuurist ega humaansusest ei kõnele see tõesti mitte nende suhtes, kes isegi kii- rustavaid liivi rahva surmaprotsessi, tõu- gates teda selja tagant lahtisesse hauda ja takistades ligiruttavate sugulaste ja sõprade abipakkumist.“

Jah, rohkem rahvastunnet, rohkem kokkuhoidu oma kodumaal ja rahvusliikmete keskel vajame meiega, et mitte kaotada alaliselt oma rahvuspere liikmeid agressivsematele ja vallutushimulisematele naabritele ja teistele. Ja kaotada ei tohi meie enam midagi, sest kuulume niigi väikerahvaste perre, ja suur väliseestlaste pere kohustab meid teraselt jälgima nende saatust. Kohustab neidki terasena olema kindlad, et meid lastaks elada sellena, kellenä sündisime ja siinime, et just kodumaalt lahkunud rahvuspere liikmed suudaksid alal hoida järgnevateski põlvkondades oma rahvuse — see nõuab suurt tahet ja meelekindlust.

Liivi rahva saatust peab olema meile teistele soome-ugri rahvastele hoiatavaks näiteks, et kunagi ega kusagil ei korduks selline protsess arenemisradadel niüid ega tulevikus.

Selles mõttes ja ka liivlaste enesete saatus jälgimiseks pakub teos küllatki huvitavat materjali ja ergutab lugejat hoopis teisiti mõtlema ja nägema, kui seni.

Saabunud ja lahkunud väliseestlasi.

Möödunud kuu jooksul saabus jällegi eestlasi Nõukogude Venemaalt. Narva kaudu tuli Siberist kodumaale Jaan Noomen oma viielükmelise perekonnaga, asudes elama oma sugulaste juurde Lõuna-Eestisse. Märtsi keskel saabus Vologda kubermangust 75-aastane rauk Anna Seermann, kes siirdus Viljandimaale,

oma sugulaste juurde. Veel saabus Nõukogude Venest, Kaspia äärsesst kubermangust, kodumaale Helene Silber, kes oli Venemaal elanud üle 30 aasta ning asus nüüd elama oma sugulaste juurde Tallinna.

Peale 7 aastat välismaal viibimist saabub kodumaale puhkusele tuntud laulja Gustav Laupman ja mööda maailma ringi rändavas Tamara Beck'i tantsuriühmas esinenud tantsitar Mira Miralda.

Viimasel ajal on väljarändajad siirdunud peamiselt Austraaliasse. Õige paljud on esinenud palvetega maandumisloa saamiseks Austraalia valitsuse ees. 23. märtsil sõitis sinna Tallinna kodanik Peeter Helismaa oma naiseaga, kus neil lähemad sugulased on ees.

Rootsi-Ameerika laevaliini kaudu sõitis 2. aprillil pr. Agnia Valinsky oma abikaasa juurde New Yorki.

Norddeutscher Lloyd Bremen'i laevaga siirdus 6. aprillil peale kodumaal veedetud puhkust Ühendriikidesse tagasi pr. Mary Parker oma ameeriklasest abikaasaga.

Välis-Eesti Ühingu teateid.

Välis-Eesti Ühingu korraline peakoosolek peetakse 30. aprillil k. a. kell 18.30 Tallinnas, hotell „Kuld-Lõvi“, järgmise päevakorraga:

1) Koosoleku rakendus.

2) Ühingu 10-aastase tegevuse ülevaade ja 1938. a. eelarve vastuvõtmine.

3) Möödunud aasta rahalise aruande ning 1938. a. eelarve vastuvõtmine.

4) Valimised põhikirja järele.

5) 3. ülemaailmse Välis-Eesti kongressi korraldamine ja saadikute valimine kongressile.

6) Läbirääkimised.

Välis-Eesti Ühingu 10-aastase tegevuse tähistamiseks peetakse kohe peale peakoosoleku lõppu hotell „Kuld-Lõvi“ saalis bankett, millest palutakse Ühingu liikmeid küllalistega osa võtta. Bankett kujuneb ka ühtlasi 1. mai vastuvõtuks. Banketist osavõtumaks on kr. 4.— isikult. Osa võtta soovijaid registreerib Välis-Eesti Ühingu büroo, V.-Posti 8, tel. 449-43, kuni 28. apr.

Välis-Eesti Üh. liikmeiks võeti vastu: Alwer, Eduard, sihtasutise „Üleriiklik Näitus“ direktor, Tallinn.

Eckstein, Anatoly, „Parafilm“ asjaajaja-direktor, Tallinn.

Erlagen, Martha, New York.

Jacobson, Helmy, õmbleja, New York.

Ilves, Juhan, omavalitsusteenija, Valga.

Itzerott, Milda, Detroit.

Jürgenson, Eduard-Anton, rohuteadlane, Laius-Tähkvere.

Ühistegelik kindlustusselts

„EESTI“

asut. 1907. a.

Põhikapital Kr. 135.000.—

Tasutud kahjusid üle Kr. 3.000.000.—

Suurim ühistegelik kindlustusettevõtte kodumaal.

Valitsus: Tartus, Suurturg 8.

Jürisson, Jiiri, põllumees, Ipiki, Latviija.
 Jõks, Martha, kokk, New York.
 Knaps, Bernhard Konstantin, mehaanik, Turku, Soome.
 Kotsar, Valter, riigiametnik, Helsingi.
 Kurrik, lahutusteadlane, Hong Kong, Mandžuuria.
 Meerits, Ants, ajakirjanik, Valga.
 Norrak, Georg-Osvald, kinnisvarade agent, Sydney.
 Pilsas, Alma, Brüssel.
 Rätsep, Hilda, kunstnik, New York.
 Rei, Lydia, New York.
 Saul, Jaan, Valga maavalitsuse liige, Valga.
 Simulson, Julius, kondiiter, New York.
 Sukles, Martin, puutööline, Mount Isa, Austraalia.
 Sutt, Martin, kontraktor, New York.
 Talving, Hilda, Valga.
 Tõnissoo, Herbert, N.M.K.Ü. peasekretär, Tallinn.
 Westerberg, Ernst, raamatuköitja, Detroit.
 Wiedebaum, Arthur, farmer, Julatten, Austraalia.

Surma läbi lahkunud väliseestlasi.

Meie korrespondendi andmetel suri hiljuti Peruu eestlane August Tori, kes oli elanud Piuras üle kaheksa aasta. Kadunu oli abielus ja omas kaks veoautot. Aug. Tori suri südamerabandusse. Teda jäi leinama ta naine — perulane.

Riias suri 20. märtsil Välis-Eesti Ühingu Riia klubi kauaaegne liige ning Riia vanimaid kirjutusmaterjali äriomanikke Caesar Joubert. Kadunu oli sündinud 1870. a. ja elas võrsil kaua aega. Ta oli tuntud lahke ja tubli ärimehena, kuid ka agara seltsitegelasena.

New Yorgis suri Välis-Eesti Ühingu liikme Alice Hendrikson'i ema pr. Anna Komanan.

*

Jaamuarikuu keskel suri San Pedros, Kalifornias, pr. Toomingas. Kadunu oli eesti naislenduri Elvy Kalepi tüdi ning elas Kalifornias oma kahe täiskasvanud tütreaga, kuna ta abikaasa oli varem surnud.

Kirjanduslikke uudiseid.

Eesti Kirjanduse Seltsi väljaandel ilmusid märtsikuus:

Edgar Allan Poe: Valimik novelle. Inglise keelest tõlkinud Joh. Aavik. Maailmakirjandus 1937 — nr. 6. 376 lk. Hind 4 kr., köites 4 kr. 50 s.

Max Laosson: Adam Smith. Suurmeeste elulood 42. 162 lk. 1 pilt. Hind 1 kr. 50 s., köites 2 kr.

Jonathan Swift: Gulliveri reisid. Inglise keelest tõlkinud L. Anvelt. Maailmakirjandus 1938 — nr. 1. 342 lk. Hind 5 kr., köites 5 kr. 50 s.

Kursisedel.

11. aprillil 1938.

	Ost.	Müük.
1 Ingl. naelsterl.	Ekr. 18.11	Ekr. 18.35
1 U. S. A. dollar	„ 3.63	„ 3.70
100 Prantsuse fr.	„ 11.10	„ 11.50
100 Saksa riigim.	„ 146.63	„ 149.63
100 Soome marka	„ 7.98	„ 8.10
100 Läti latti	„ 65.—	„ 68.—
100 Belgia belgat	„ 61.25	„ 62.25
100 Itaalia liiri	„ 14.50	„ 15.50
1 Austraalia naelst.	„ 13.60	„ —
1 Nõuk. Vene rubla	„ —	„ —.70

Lugejate kirjakast.

TÕSIEESTLUSE IDEOLOOGIAST.

(Ühe „Vaidlen vastu“ puhul.)

Käesolev kirjutus ilmub vaidluskorras. Teisiti ei saa. Pigemini, — tuleb ütelda mõni etteheitev sõna ühe eesti leHEMEHE sulesünnituse puhul „Vaidlen vastu“ peal kirja all, kellele ei meeldinud või kellele ridadetegemiseks sobivana näis üks selle ajakirja eelmises numbris lugejate kirjakastis ilmunud kirjutus.

Jutt on T. B. pooleldi juhtkirjatoalisest targutusest 21. märtsi „Päevalehes“ (nr. 79) s. a., milles ta asub arvustama väliseestlase A. Auri kirjutuses ettetulevaid põhjendusi sõnade „härra“, „proua“ ja „preili“ kõrvaldamiseks eesti keelest. Arvustamine ise toimub kuidagi ümber nurga. T. B. tsiteerib A. Auri kirjutusest, — mida kaashugejad ise võivad veel kord silmitseda selle ajakirja eelmisest numbrist, — vaid ühe osa, ja nimelt seda kohta, milles lugejatenurga autor meenutab, et eesti iseloom pikkadel orjuse sajanditel on paratamatult kujunenud ka rikutuks, ja et vaimne arenemine ja iseseisvus kuulub vaid viimastele kümnetele aastatele ja peamiselt meie iseseisvusajale.

Seejärele T. B. alustab halastamatut kalalatuungi „kirjakasti“ autorile, mida T. B. enese sõnastuses võib nimetada vaid „pärliks“, millele võrdseid teisi vaevalt veel leidub tänapäeval eestikeelses triikisõnas: „Meie kirjutame ja kõneleme noorsoole Eesti kuulsusrikastest vabadusvõitlustest ja austame oma rahvussangareid, aga nüüd tuleb üks A. Aur ja aurutab kõik selle armetult maha. Et pole minevikku ega rahvast, olevat vaid rikutud karakteriga töö-

loomad. Küllap autor siit viletsalt maalt üle lombi pageski. Eestlased pole ju avastanud uusi maid ega mõjustanud maailma-kultuuri, mis sa niisuguste vendadega peale hakkad! Isegi juudid, portugallased ja föniiklased on eestlastest kõiki-pidi kaugel ees.

Kasvata ja istuta siis veel Eesti noorsoosse rahvuslikku uhkust ja iseteadvust...

Loodame aga, et Eesti rahva peres, elagu nad kodumaal või võõrsil, ei leidu peale A. Auri isikuid, kes jagaksid ta vaateid ja asuksid meie rahva kangelaslikku ajalugu võltsides enda halvustamisele."

Juba Kaarel XII väes olnud 20.000 eestlast mitmekümne eesti ohvitseriga, — eestlaste tegevuse ja osavõtu maa saatuse kujundamisel matnud aga maha balti saksa ajaloolased.

Võib-olla. Võib-olla Narva lahingu tõttu jäigi Peeter Suur Eestisse tulemata üldse? Aga edasi T. B. möönab, et

„Mis puutub A. Auri väitesse, et Eesti minevik pole olnud hea, siis olgu tähendatud, et leidub küllaltki rahvaid, kelle minevik pole olnud põrmugi parem. Vähe leidub rahvaid, kes poleks olnud ajutiselt võõra võimu all.

Nii et Eesti rahvas omab siiski kuulsusriikka mineviku ja eestlane on tulnud oma teise riikliku iseseisvusse rikkumata iseloomuga, sirgeseljalisena ja vabadust armastajana nagu ta on ja oli põlvest põlve. Erandjuhtumeid ei saa üldsustada kogu rahva kohta."

Nii siis T. B. oma vastuväite lõpus juba isegi möönab, et „Eesti minevik pole olnud hea“, ja seega, loogiliselt jälgides, ta kõigil eelkävail oma kurjustamistel ju ise lööb jalad alt. Sest on inimesi, kellele loogika, embkumb, kas polegi tähtis või jääb saavutamata vooruseks. Neile, — kui väljendada T. B. sõnastuse lopsakuses, — iga väide on pea-peale pöördav: „oli see nii või teisiti, — heida pikali!“

Vaevalt küll T. B. oma loomingu saaks end kuidagi liigitada niisuguste eesti nooruse kasvatajate hulka, kes tõesti suudavad või tahavad õhutada noortes rahvuslikku

uhkust ja iseteadvust. Seetõttu jääb vaid suureks arusaamatuseks T. B. oletus, et kirjutus „Välis-Eesti“ kirjakaotis kuidagi võis olla määratud eeskätt eesti noortele, mispuhul siis mõni tõeline noorsookasvataja saaks hüüda: „kasvata ja istuta nii veel noortesse rahvuslikku uhkust ja iseteadvust!“ — A. Auri kirjutuse siht oli selge, — temas pandi kõigile, — nii kodu- kui väliseestlastele „härä“ ja „proua“ ja „preili“ meile tõesti peaksid tunduma alandavaina, ja miks „isand“, „emand“ ja „neiu“ on eelistamisväärised.

Kui oleksime tõesti kõik (vahest mõninga „mitteohulise“ erandiga) rikkumata, „sirgeseljalised“ jne., siis polekski ju tarvis püüda noorsugu kasvata paremaks, kui oleme juba ise. Pigistades silmad meie loomulikele — ja suurel määral nimelt meie ajaloost pärinevatele vigadele ja nõrkustele, T. B. ilmselt ei tea midagi ka neist äsjastestki aegadest, kus, nagu väljendas riigihoidja K. Püts, valdav enamuse eesti rahvast oli poliitiliselt haige, — mis aga rikkumata iseloomu puhul osutunuks küll täiesti võimatuks!

Võib ju olla, et T. B-l tõesti enam midagi juure- ega ümberõppida ei ole ja et ta seda ei tahagi. Üksnes see veel aga ei tee teda „rikkumatuks“, et ta kodumaal püsib ja siit üksikute väliseestlaste sõnu endale oma hurraapatriotismi hüppelauaks valides neid „siit viletsalt maalt üle lombi pagejateks“ tembeldab. A. Aur Sao Paulos on nende ridade kirjutajale täiesti tundmatu, tema kirjutuses aga tundub kaugelt rohkem seda tõelist isamaalsust, mida T. B. ridade vahelt suvatseb omistada enesele. Rahvusliku kõtbla taotlemisel keegi meist ei saa küll kuigi kaugele sellega, kui — teeseldes või teesklematult — püüaksime endid ja teisi veenda, nagu oleks või oluks meil kõik kõige paremas korras, — kui, olles paavstlikumad paavstidest, me endile ei lubaks enam mingit enesekriitikat.

Tallinnas, märts 1938.

ASKO TÖLV.

Iga väliseestlane külastab kodumaad 11. üldlaulupeo ja 3. ülemaailmse Välis-Eesti kongressi puhul!

Vastutav- ja tegevtoimetaja: Ed. Riisman. Talitusjuht: B. Tiido.
Ajakiri „Välis-Eesti“ ilmub Tallinnas iga kuu kord. Tellimishind:
välismaal \$ 1.— (Ekr. 3.70 või vastav summa kursisedeli järgi muus rahas) aastat; Eestis, Lätis, Soomes ja Leedus Ekr. 2.50 aastas.
Väljaandja: Välis-Eesti Ühing, V.-Posti 8, ehk postkast 100, Tallinn. Telef. 449-43.
Tallinnas, 13. aprillil 1938. O.-ü. „Vaba Maa“ trükk, Tallinnas 1938.

VÄLISIEESTILASIED!

Kui Teil on soov omada kallil kodumaal maalapikest, siis tarvitage juhust!

Elumuutuse tõttu soodsalt müüa hea mustamullaga põllumaa kuni 8 hektarini, Pärnu linnast kahe klm. kaugusel, kohane aianduseks ja mesinduseks ning sobiv kanafarmiks. Soovikorral ühes eluhoonega.

Täpsemad andmed aadressil: **Heinrich Kodaras, Rääma-Kodara talu, Pärnu, Estonia.**

Juuni algul ilmub

I biograafiline koguteos

„Välis-Eesti tegelased“,

mis sisaldab kõikide endiste kui ka praeguste Välis-Eesti tegelaste elulookirjeldusi ja ülesvõtteid.

Koguteos maksab:

tellides kuni 1. maini 1938. a. välismaal \$ 1. —, Eestis, Lätis, Leedus ja Soomes Kr. 2.50.
Ilmunisel maksab ta välismaal \$ 2. —; Eestis, Lätis, Leedus ja Soomes Kr. 5. —.

Väljaandja

Välis-Eesti Ühing, P. O. Box 100, Tallinn.

KÕIKSUGU

SEEMNEID

kasvatab oma seemnekasvandustes ja eksporteerib välismaale

EESTI SEEMNEVILJA ÜHISUS

Tallinn, Pärnu maantee 2.
Telef. 426-36.

Välis-Eesti Ühing

on oma 10. aastapäeva puhul

müügile lasknud:

Ajakiri „Välis-Eesti Almanak”	1929–31	kalingurköites	Kr. 3.—,	broš.	Kr. 2.50
”	”	”	2.—,	”	” 1.50
”	”	”	2.—,	”	” 1.50
”	”	”	2.50,	”	” 2.—
”	”	”	2.50,	”	” 2.—
Ajakiri „Välis-Eesti”	1936	”	3.—,	”	” 2.50
”	”	”	3.—,	”	” 2.50

Posti saatekulu välisriikidesse 20% hinnast.

Märkus: Ajakirja „Välis-Eesti Almanaki” 1929–31 broš. aastakäigus puudub 1931. aasta nr. 8, mis trükiti otsas.

IB. SAIBSAY & KO.

S. Karja 16, Tallinn

Auto-osakond

Telefon 435-72

Tehnika-osakond

Telefon 465-00

Keemia osakond

Telefon 437-78, 466-92

Mitmesugused kemikaalid: tehnilised ja puhtad. Parkekstraktid. Aniliinvärvid mitmesugustele tööstustele. Maalrivärvid. Mitmesugused õlid jne. jne.

OSCAR STUDE, Tallinnas

Asutat. 1882 a.

EKSPEDITSIIONI ÄRI.

**Inkasso — Kinnitamine — Laeva-
agendid.**

**Oma puksiirid ja laod raudtee
ühendusega. — Oma autopark.**

Koninklijke Nederlandsche Stoomboot
Maatschappij, Amsterdam, esindaja. —

Osakonnad:

Pärnus, Pühavaimu 8.

Tartus, Ülikooli 44.

Valgas, Maleva 2.

Viljandis, Lossi 8.

Telegr. aadress igas kohas: „Studeos“.

Mälestused kodumaalt muutuvad jälle elavaks, kui kuulete

Eesti laulu heliplaadilt

His Master Voice'

Columbia

Odeon ja

Bellaccord

Eesti heliplaate rikkalikus valikus saab Eestis ainult

O.-ü. Esto-Muusikalt,

Tallinn, Viru 2

Nõudke hinnakirju!

Täis nooruse jõudu, vaimult värske ja sisult uus on igapäev

«UUS EESTI»

TELLIMISE HINNAD:

„Uus Eesti“:	„Uus Eesti“ koos „Tallinna Postiga“:	„Uus Eesti“ koos „Põllumajandusega“:	„Uus Eesti“ koos „Tõusev Noorusega“:	„Uus Eesti“ koos „Põllumajanduse“, „Tallinna Posti“ ja „Tõusev Noorusega“:
1 kuu Kr. 1.80	1 kuu Kr. 1.95	1 kuu Kr. 2.—	3 kuud Kr. 5.25	3 kuud Kr. 6.20
3 kuud „ 5.—	3 kuud „ 5.45	3 kuud „ 5.60	6 kuud „ 10.—	6 kuud „ 11.70
6 kuud „ 9.50	6 kuud „ 10.30	6 kuud „ 10.40	1 aasta „ 19.50	1 aasta „ 22.50
1 aasta „ 18.50	1 aasta „ 20.—	1 aasta „ 20.—		

Välismaale «Uus Eesti» Kr. 4. — kuus, «Tallinna Post» Kr. — .50 kuus.

TELLIMISI VÕTAVAD VASTU: Kõik postiasutused, „Uus Eesti“ peakontor, abikontorid ja esindajad kohapeal.

A-S.

VIENNAID KIMBERG

Traadi- ja naelatehased — Tallinn.

Meie valmistame:

NAELU – lati-, katuse-, papi- pleki-, vormi-, side-, sadulsepa-, saapa- jne.

**Kabjanaelu,
Okastraadi obasusi.**

TRAATI – haljast-, põletatud-, tsingitud-, va-
setud-, lakeeritud, vedru-, telegraafi-, klaasi-
mise- jne.

**Okastraati,
Hobuseraudu,**

NEEDE – rauast, vasest, alumiiniumist.
Rauavitriooli.

Kontor: Nunne 16,
Telefon nr. 448-17.

Tehased: Katusepapi 35,
Telefon nr. 304-34.

MASINAEHITUSVABRIK

A/S. FRANZ KIRULIL

asut. 1865. a.

Tallinn, Kopli t. 68. Telef. 415-35 ja 445-68.
Tartu osakond; Narva t. 19, telef. 17.

Valmistab parimas headuses

kõiksugu masinaid, keskkütte katlaid, keskkütte
malmradiaatoreid, tõstetoole (lifte), külmetusmasi-
naid ja sisseseadeid. Kõiksugu põllutööriistu ja
põllutöömasinaid.

Suurim metallivabrik Eestis.

Iga väliseestlane

leiab meie väljaannetest omale sobiva ühendusepidaja kodumaaga.

„Rahvaleht“

on huvitav nagu elu ise. Toob kolm korda nädalas seda, mis teistel kahe silma vahele jääb. Annab täieliku ülevaate kodumaa sündmustest ja toob kõige sagedamini teateid väliseestlastest. Piltiderohkem ajaleht Eestis. Tellides pooleks aastaks 2,5 dollarit, kolmeks kuuks 1,25 doll.

„Maa Häääl“

on talupidajate ajaleht. Ilmub kolm korda nädalas. Paneb erilist rõhku uuenduste läbiviimisele põlluharimises ja talupidamises. Annab kasulikke õpetusi tehnilisel alal, arstimises, õiguseõudmises jne. Suurima tellijasarvuga ajaleht Eestis. Tellides 1/2 aastaks 2,25 doll., kolmeks kuuks 1,15 doll.

„Esmaspäev“

on omapärane nädalleht. Siit leiata seda, mida mujalt asjata otsite. Huvitavad kirjutised senikäsitamata ainetel, head jutud, pilte ja rohkesti cesti nalja. Tellides pooleks aastaks 1 dollar.

„Peekonnaleht“

on odavaim jutuajakiri Eestis. Ilmub kord nädalas paljude värvitrukis piltidega. Toob kaasatõmbavaid armastus- ja seiklusromaane, meeldivaid lühijutte ja rohkesti nalja. Palju algupärandeid. Tellides pooleks aastaks 1,75 dollarit.

Tellimised saata o-ü. „Vaba Maa“ peatalitus, Tallinn, Estonia.

New Consolidated Gold Fields, Ltd.

Eesti osakond

Vana Viru 12, Tallinn
/ Vabrik Kohtlas

VAÄRTMETALLASJADE
& MÄRKIDE TEHAS
PÄRNU 20 TELE-45279
MAANTEE FON

Kevadhooaja

uudisriideid.

Suures mustrite valikus
trükkriideid.

Kõrgekvaliteedilisi
cotton-sukki

„Libelle“, „Luksus“, „Lady“.

Soovitab tuntud headuses

A/S. Oskar Kilgas'e

vabrik Tallinnas.

Meeldivad naudingsordid!

Majaomanike Krediitpank

Tallinn, Pärnu mnt. 8
telefoni keskjaam 426-69
juhatus 411-40

Kõik pangaoperatsioonid

Panga juures kinnitus a/s
«EESTI LLOYDI» esindus

